

Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ. Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ
ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ.

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΗΛΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΣΧΟΛΗ: ΣΔΟ

ΣΔΟ(ΧΡΗΜΕΛ)
Π.523

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:.....	4
----------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'(Λίγα λόγια για την κρίση του 1929 μέχρι σήμερα)

1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 1929 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ.....	5
---	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'(Θέση του Δ.Ν.Τ.,της κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ και συμπεράσματα).

1. ΕΞΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ	6
2. ΚΑΤΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ Ο ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ.....	9
3. ΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΚΑΙ Η ΡΥΘΜΙΣΗ SMOOT-HAWLEYΤΑΡΙΦΦ ΣΤΙΣ ΗΠΑ.....	11
4. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΩΝ ΗΠΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ.....	12
5. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ.....	12
6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ.....	13
7. Η ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΗΠΑ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ.....	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'(Η εποπτική αρχή σε διάφορες χώρες,οι στόχοι και το μοντέλο αυτής).

1. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ.....	18
2. ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΠΟΠΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ,ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΛΟΙΠΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ.....	19
2,1. Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΣΕ ΑΛΛΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΚΡΑΤΗ.....	20
2,3. Η ΕΠΟΠΕΙΑ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΕΚΤΟΣ Ε.Ε.....	21
2,3. Η ΕΠΟΠΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΗΠΑ.....	22

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'(Επιδράσεις των αλλαγών στον Διεθνή
Χρηματοπιστωτικό τομέα,θέση της Ελλάδας,Βασιλεία 2).**

1. Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	23
2. ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ-ΒΑΣΙΛΕΙΑ 2.....	26
3. Η ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	27
4. ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 25ΕΤΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΠΡΟΧΩΡΟΥΝ ΤΑΧΥΤΕΡΑ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ.....	28
5. ΤΡΕΙΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΞΗΓΟΥΝ ΤΗΝ ΡΑΓΔΑΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΔΙΕΘΝΩΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 25ΕΤΙΑ.....	30

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'(Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα και η δομή
του,πρόκληση της ΟΝΕ,και οι προκλήσεις-συμπεράσματα).**

1. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	35
1,1 Προοπτικές-Ρόλος του τραπεζικού συστήματος.....	35
1,2 Εξελίξεις στο Διεθνές Τραπεζικό Σύστημα.....	35
1,3 Παρέμβαση για τους κινδύνους και τις προκλήσεις της διεθνοποίησης.....	36
2. Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΟΝΕ.....	38
3. ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	42
4. ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	43
4,1 Δομή ελληνικού τραπεζικού συστήματος,προοπτικές ανάπτυξης.....	45
4,2 Μικρός είναι και ο αριθμός των εγκατεστημένων δικτύων ATM'S.....	45
4,3 Έρευνες που έχουν γίνει δείχνουν χαμηλή χρήση των συναλλαγών με τις τράπεζες του ελληνικού πληθυσμού.....	45
4,4 Βασικός άξονας μιας νέας πορείας του τραπεζικού συστήματος μέσα στην ζώνη του Ευρώ.....	46
5. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΜΙΛΟΙ.....	46
6. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....	49

7. ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ,ΑΝΤΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΙΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ.....	53
7,1 Πρώτο συμπέρασμα.....	54
7,2 Το δεύτερο συμπέρασμα αφορά στην ανάγκη θωράκισης της πραγματικής οικονομίας.....	56
7,3 Τρίτο συμπέρασμα.....	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟΣΤ'(Αποψη του Δ.Σταθαράκη σχετικά με την Βασιλεία 2,συμπεράσματα).

1. ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ Δ.ΣΤΑΘΑΡΑΚΗ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ 2 ΕΙΝΑΙ Ο ΓΡΗΓΟΡΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ.....	60
2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	65
2,1 Ειδικότερα οι κεντρικές τράπεζες.....	66

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	69
Ελληνική	69
Ξενόγλωσση	71

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Αναμφισβήτητα, στην συγκεκριμένη χρονική περίοδο που διανύουμε, η εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι απαραίτητη, τόσο για την εγχώρια οικονομία, όσο και για την διεθνή. Θεωρείται μια ορθή οικονομική πολιτική, προς την αποφυγή της ακρίβειας, μιλώντας βέβαια πάντα για ένα συγκεκριμένο επίπεδο στην οικονομία, κυρίως στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και κατ'επέκταση και στις υπόλοιπες χώρες που δεν ανήκουν σε αυτήν.

Αυτό συμβαίνει, καθώς όλες οι χώρες, και εκείνες που ανήκουν στην Ε.Ε. και εκείνες που δεν έχουν ενταχθεί, αλληλοεπηρεάζονται και αλληλεπιδρούν στα πλαίσια της οικονομίας, μέσω του εμπορίου, του τουρισμού, αλλά και την πολιτική που ακολουθεί η κάθε χώρα γενικότερα.

Παρακάτω θα δούμε πώς αντιδρούν οι σύγχρονες οικονομίες σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, ξεκινώντας με μία σύντομη ιστορική αναδρομή από την κρίση του 1929 μέχρι και σήμερα. Θα εστιάσουμε στον καταλυτικό παράγοντα του υπερβολικού δανεισμού που οδήγησε στην οικονομική ύφεση, αλλά και στο τραπεζικό σύστημα, πώς ανταποκρίθηκε στις οικονομικές αλλαγές, ποια ήταν η πορεία του στη ζώνη του ευρώ, αλλά και πώς οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι ανταποκρίθηκαν στα νέα μέτρα και στις νέες προκλήσεις.

Με δεδομένο όμως ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει ενιαία εποπτεία των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και υπάρχουν περισσότερες της μιας εποπτικές αρχές, θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον συντονισμός αυτών, καθώς αποκλίνουσες εποπτικές πρακτικές πλήττουν καταρχήν την αξιοπιστία των ίδιων των εποπτικών αρχών.

Υπό την επήρεια λοιπόν της οικονομικής πολιτικής των υπολοίπων χωρών, η Ελλάδα βρίσκεται στον κυκλώνα της οικονομικής κρίσης. Επίσης, χώρες με μηδαμινή έως και ανύπαρκτη εποπτική αρχή, βρίσκονται σε δυσμενή θέση, μην μπορώντας να ανταπεξέλθουν. Πρώτος και κύριος λόγος είναι επειδή οι χώρες αυτές βρίσκονται εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, και δεύτερον δεν έχουν αναπτυγμένη εξίσου οικονομία, όπως στα επίπεδα των χωρών της Ε.Ε.

Θα οδηγηθούμε σε μία πληθώρα συμπερασμάτων, στα οποία θα καταλήξουμε μετά την ψήφο της Βασιλείας 2, η οποία αφορά τον έλεγχο της φερεγγυότητας, της ρευστότητας, της κεφαλαιακής επάρκειας και της συγκέντρωσης κινδύνων, την επάρκεια της εταιρικής διακυβέρνησης, και βάση αυτής η εποπτεία των κρατικών τραπεζών είναι πια γεγονός.

Καθ'ότι υπάρχουν σημαντικές αλλαγές στον Διεθνή Χρηματοπιστωτικό τομέα τα τελευταία 25 χρόνια, που τελευταία μάλιστα εξελίσσονται ραγδαία, θα εντοπίσουμε τους παράγοντες αυτούς, αναλύοντας την θέση της ONE (Οικονομική και Νομισματική Ένωση), και επίσης τις αντιδράσεις των κρατικών τραπεζών.

**Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ. Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ
ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' (Λίγα λόγια για την κρίση του 1929 μέχρι σήμερα)

**1.ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 1929
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

Από το 1929 παρατηρήθηκε η παγκόσμια οικονομική ύφεση.Διήρκησε από 1 μέχρι και 10 χρόνια σε διάφορες χώρες του κόσμου,και θεωρήθηκε η μεγαλύτερη οικονομική ύφεση της σύγχρονης ιστορίας.Στις ΗΠΑ χαρακτηρίστηκε ως η«Μεγάλη Ύφεση»,και σύμφωνα με τους οικονομικούς αναλυτές προκλήθηκε μετά από το χρηματιστηριακό κραχ στις 29 Οκτωβρίου του 1929 (γνωστό και ως «Μαύρη Τρίτη»).

Οι ΗΠΑ κατάφεραν να βγουν από αυτήν την οικονομική ύφεση,με το έναυσμα της πολεμικής οικονομίας του 2^{ου} Παγκοσμίου πολέμου,γύρω στο 1939.

Η κρίση αυτή,επηρέασε δυσμενώς όλον τον κόσμο,και τον ανεπτυγμένο αλλά και τον αναπτυσσόμενο.Επηρεάστηκε το διεθνές εμπόριο,τα έσοδα από τους φόρους,οι τιμές,τα κέρδη των χωρών,αλλά και ειδικότερα επηρέασε και τα προσωπικά εισοδήματα. Οι άμεσα εξαρτώμενες χώρες από την βαριά βιομηχανίαεπλήγησαν,και κατ'επέκταση οικονομία πόλεων ανά τον κόσμο. Ειδικότερα πάγωσαν κατασκευές μεγάλης σημασίας για την οικονομική ευμάρεια χωρών, οι αγροτικές-κτηνοτροφικές εργασίες υποχώρησαν λόγω πτώσης των τιμών στις σοδειές κατά 40% με 60%. Η ζήτηση βρισκόταν σε διαρκή υποχώρηση,και αυτό σε συνδυασμό με την έλλειψη άλλων,εναλλακτικών εργασιών,(περιοχές που εξαρτιόνταν από τον πρωτογενή τομέα όπως εκμετάλλευση

γης,ορυχείων και ξύλου), αλλά και την στασιμότητα στην οικονομική ρευστότητα ομολογουμένως,ήταν το γενικό πλάνο της οικονομικής αυτής ύφεσης.¹

Σίγουρα υπήρξαν πολλοί παράγοντες που προκάλεσαν την κρίση,όπως δομικές αδυναμίες,που αλληλοεπηρεάζονταν από χώρα σε χώρα,αδυναμίες που σίγουρα θα έπρεπε να είχαν προληφθεί πολύ πριν επέλθει η προαναφερθείσα κρίση.

Σχετικά με την περίοδο αυτή,οι ιστορικοί αναφέρουν ως δομικούς παράγοντες μεγάλες καταστροφές τραπεζών όπως και το χρηματιστηριακό κραχ, ενώ αναλυτές (όπως ο Πίτερ Τέμιν και ο Μπάρρυ Άιχενγκριν) δίνουν έμφαση στην απόφαση της Βρετανίας να επιστρέψει στις ισοτιμίες που υπήρχαν πριν ξεσπάσει ο 1^{ος} Παγκόσμιος Πόλεμος.

Είναι προφανές λοιπόν ότι η μεγάλη κρίση δεν ήταν αποτέλεσμα μιας απότομης πτώσης. Οι χρηματιστηριακές αγορές είχαν ανοδική κίνηση στις αρχές του 1930,επιστρέφοντας στα αρχικά επίπεδα των αρχών του 1929 τον Απρίλιο, αν και ακόμη περίπου 30% κάτω από τα μέγιστα του Σεπτεμβρίου του 1929.

Η αμερικάνικη κυβέρνηση και η βιομηχανία ξόδεψαν περισσότερα στο πρώτο εξάμηνο του 1930, απ'ότι στην αντίστοιχη περίοδο του 1929. Όμως οι καταναλωτές, πολλοί από τους οποίους είχαν υποστεί σημαντικές απώλειες στην αγορά τον προηγούμενο χρόνο, είχαν περικόψει τα έξοδά τους κατά 10%, ενώ μια μεγάλη περίοδος ξηρασίας κατέστρεψε τις αγροτικές περιοχές των ΗΠΑ, μια περίοδος που κράτησε μέχρι το καλοκαίρι του 1930, γεγονός που ολοκληρωτικά αποδυνάμωσε τις ΗΠΑ.

Στις αρχές του 1930, η τραπεζική πίστη ήταν διάχυτη και διαθέσιμη σε χαμηλά επιτόκια, αλλά ο κόσμος ήταν συντηρητικός στη λήψη δανείων. Το Μάιο οι πωλήσεις αυτοκινήτων σημείωναν πτώση κάτω από τα επίπεδα του 1928. Οι τιμές άρχισαν να πέφτουν, αλλά οι μισθοί διατηρούνταν σταθεροί μέχρι το 1930, οπότε και άρχισε να υποχωρεί η αγοραστική δύναμη. Η κατάσταση ήταν ακόμα χειρότερη στις αγροτικές περιοχές, όπου οι τιμές των εμπορευμάτων έπεφταν απότομα, καθώς επίσης και σε ορυχεία και δάση, όπου η ανεργία ανέβαινε και υπήρχαν ελάχιστες δουλειές. Η υποχώρηση της αμερικανικής οικονομίας ήταν ο παράγοντας που συμπαρέσυρε και τις υπόλοιπες χώρες αρχικά, ενώ αργότερα, η εσωτερική κατάσταση στις οικονομίες της κάθε χώρας καθόρισαν τις συνθήκες σε εθνικό επίπεδο. Απέλπιδες προσπάθειες για έξοδο από την κρίση μέσα από προστατευτικές πολιτικές, όπως η Πράξη Smooth-Hawley Tariff το 1930 στις ΗΠΑ και ανταποδοτικοί δασμοί σε άλλες χώρες, κατέστησαν τελικά πιο εύκολη την κατακρήμνιση του διεθνούς εμπορίου. Από τα τέλη του 1930 μέχρι και το Μάρτιο του 1933 η οικονομία ακολουθούσε μια σταθερή πτώση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'(Θέση του Δ.Ν.Τ.,της κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ και συμπεράσματα).

1.ΕΞΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ:

¹ ΖΑΒΒΟΣ Γ.2007: «Μεταβολές στο τραπεζικό και χρηματιστηριακό σκηνικό.Αθήνα 16-18 Ιανουαρίου 2007.

Παρακάτω εναγωνίως προειδοποιεί το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο(τον Οκτώβριο του 2008) για την οικονομία:

“Η παγκόσμια οικονομία κινδυνεύει να καταρρεύσει, προειδοποιεί το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και καλεί τις εθνικές να λάβουν συντονισμένα μέτρα για να αποφευχθούν τα χειρότερα. Όπως δήλωσε ο επικεφαλής οικονομολόγος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) Ολιβιέ Μπλανσάρ: «αν οι σωστές πολιτικές εφαρμοστούν, η πιθανότητα μιας παγκόσμιας ύφεσης είναι πολύ μικρή. Οι ηγέτες στην Ευρώπη έχουν μια δυσκολία να συμφωνήσουν στην καλύτερη προσέγγιση, αλλά οι εξελίξεις στις αγορές τους αναγκάζουν να κινηθούν πιο γρήγορα και αν τα καταφέρουν ο κίνδυνος μιας παγκόσμιας ύφεσης είναι σχεδόν μηδενικός». Κάνοντας λόγο για «εξαιρετική επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας», το ΔΝΤ θεωρεί ότι η παγκόσμια ανάπτυξη δέχεται τεράστια πίεση από τον ιδιόμορφο «κυκλώνα» καθώς και από τις ιδιαίτερα υψηλές τιμές, σε ό,τι αφορά τους τομείς των τροφίμων και της ενέργειας, οι οποίες έσπρωξαν τον πληθωρισμό σε επίπεδα που δεν είχαν εμφανιστεί εδώ και μια δεκαετία.”

Επίσης σε ανακοίνωσή του ο επικεφαλής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Ντομνίκ Στρος Καν, σχολιάζοντας τη συντονισμένη αντίδραση των κεντρικών τραπεζών για τη μείωση των επιτοκίων, αναφέρει ότι: «Αυτός είναι ο σωστός τρόπος αντίδρασης, όταν αντιμετωπίζεις τις συνέπειες ενός μεγάλου χρηματιστηριακού σοκ σε ώριμες αγορές».

Ο υπουργός Οικονομίας, των ΗΠΑ Χένρι Πόλσον ενόψει της συνόδου των υπουργών Οικονομίας και των τραπεζιτών από την Ομάδα των Επτά πλουσιότερων χωρών, που θα έχει ως αντικείμενο την προσπάθεια εκτόνωσης της έντασης στις αγορές δήλωσε: «Οι κυβερνήσεις πρέπει να συνεχίσουν να παίρνουν πρωτοβουλίες μόνες τους και συλλογικά για να εξασφαλίζουν την απολύτως αναγκαία ρευστότητα, να ενισχύουν τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και να προστατεύουν τις καταθέσεις των πολιτών».

Την ίδια ώρα η Βρετανική κυβέρνηση θα κάνει ότι χρειαστεί για να υποστηρίξει το τραπεζικό της σύστημα, δηλώνει ο υπουργός της των οικονομικών Άλιστερ Ντάρλινγκ .Το Λονδίνο προχωράει στη μερική κρατικοποίηση οκτώ τραπεζών ενισχύοντας τα κεφάλαιά τους αγοράζοντας μετοχές αξίας 50 δισεκατομμυρίων στερλινών. Οι Λόιντς, η Μπάρκλεϊς και η τράπεζα της Σκωτίας είναι ανάμεσα σε αυτές τις τράπεζες. Την ίδια ώρα η τράπεζα της Αγγλίας προσφέρει επιπλέον ρευστότητα 200 δισεκατομμυρίων λιρών μέσω ειδικού προγράμματος.

Στα όρια της ολοκληρωτικής κατάρρευσης βρίσκεται η οικονομία της Ισλανδίας. Ο πληθωρισμός της τρέχει με 14%, το άλλοτε ισχυρό της νόμισμα η κορώνα υποτιμήθηκε 35% και η μεγαλύτερη της τράπεζα η Κάουπτινχ (KAUPTHING)αναγκάστηκε να πάρει δάνειο 500 εκατομμύρια ευρώ από την κεντρική τράπεζα της χώρας. Ο Ισλανδός πρωθυπουργός

²εγγυήθηκε τις καταθέσεις όλων των πολιτών την ώρα που τα περισσότερα καταστήματα της μικρής αυτής χώρας παραμένουν κλειστά.

Η Γαλλία θωρακίζεται απέναντι στη κρίση και δύο από τις μεγαλύτερες τράπεζες της (η CAISSE D'EPARGNE και η BANQUES POPULAIRES) προχωρούν σε συγχώνευση δημιουργώντας ουσιαστικά τον δεύτερο μεγαλύτερο τραπεζικό κολοσσό της χώρας με κεφάλαιο 458 δισεκατομμύρια ευρώ.

Και στην Ιταλία ο υπουργός των οικονομικών κάλεσε τραπεζίτες και βιομηχάνους σε έκτακτη σύσκεψη μετά την ανακοίνωση της τράπεζας UNICREDIT ότι απολύει 700 υπαλλήλους της.

Ο Ισπανός πρωθυπουργός Χοσέ Λουίς Ροντρίγκεζ Θαπατέρο ανακοίνωσε ότι δημιουργείται ταμείο σωτηρίας των τραπεζών με κεφάλαιο 30 δισεκατομμύρια ευρώ. Στόχος του να πάρει από τις τράπεζες το ενεργητικό τους δίνοντας τους ρευστό έτσι ώστε να συνεχίσουν να δανείζουν επιχειρήσεις και πολίτες.

Την ώρα που το χρηματιστήριο της Μόσχας κλυδωνίζεται, το Κρεμλίνο ανακοινώνει ένεση ρευστότητας προς τις ρωσικές κρατικές τράπεζες 36 δισεκατομμύρια δολάρια ενώ η κεντρική τράπεζα στήριξε και σήμερα το ρούβλι πουλώντας περισσότερα από 4 δισεκατομμύρια δολάρια.

Στη Γερμανία αλλά και στη Σουηδία κλείνουν εργοστάσια της Όπελ, της GENERAL MOTORS αλλά και της VOLVO, που προχωράει σε 3000 απολύσεις. Η χρηματοπιστωτική κρίση βάζει φρένο στην παραγωγή των αυτοκινήτων και στην Ευρώπη.

Ο διοικητής της αμερικανικής ομοσπονδιακής τράπεζας Μπεν Μπερνάνκε μίλησε για σφυροκόπημα της αμερικανικής οικονομίας από μία κρίση που έχει ιστορικές διαστάσεις και ανακοίνωσε ότι η FENT θα αγοράζει απευθείας τα χρέη των επιχειρήσεων για να κινηθεί η αγορά. 8 στους δέκα αμερικανούς φοβούνται ότι στο μέλλον δεν θα μπορούν να ζήσουν τις οικογένειες τους.

²² Αλογοσκούφης Γ., 2007, «Η ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος ως παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα», ομιλία στο 3ο συνέδριο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς με θέμα: «Η αλληλεπίδραση εποπτικών αρχών και εποπτευόμενων φορέων και η ανταγωνιστικότητα της αγοράς», Αθήνα, 16-18 Ιανουαρίου 2007.

Στους δρόμους κατέβηκαν Κινέζοι επενδυτές που είχαν δώσει όλα τα χρήματά τους στη ΛίμανΜπράδερς. Τα ζητούν τώρα από τις κινεζικές τράπεζες. Η Κίνα δέχεται πιέσεις γιατί μειώνεται ο ρυθμός των εξαγωγών της και προχώρησε στη δεύτερη μείωση των επιτοκίων της μέσα σε τρεις εβδομάδες.

Και η Κυπριακή Κυβέρνηση αποφάσισε να προωθήσει άμεσα στη Βουλή νομοσχέδιο προστασίας καταθέσεων, με ελάχιστο ποσό τις 100.000 ευρώ.

Στη Μάλτα η κυβέρνηση αποφάσισε να ανεβάσει από τις 20 χιλιάδες ευρώ στις 100 χιλιάδες ευρώ το όριο εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων.

Ο διοικητής της Τράπεζας της Αλβανίας, ΆντριανΦουλάνι, δήλωσε ότι «το αλβανικό τραπεζικό σύστημα είναι υγιές και δεν διατρέχει κανένα κίνδυνο», ενώ η αλβανική κυβέρνηση αποφάσισε σήμερα ότι το ελάχιστο όριο εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων είναι 5.500 ευρώ.

2. ΚΑΤΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ: Ο υπερβολικός Δανεισμός:

Το εύκολο χρήμα είναι η κύρια αιτία του υπερδανεισμού. Όταν ένας επενδυτής πιστεύει πως μπορεί να βγάλει κέρδος 100% ετησίως δανειζόμενος με επιτόκιο 6%, θα δελεασθεί να δανειστεί, να επενδύσει και να κερδοσκοπήσει με τα χρήματα αυτά. Αυτός ήταν και ο πρωτεύων παράγοντας που οδήγησε στην υπερχρέωση του 1929. Εφευρέσεις και τεχνολογικές βελτιώσεις δημιούργησαν τεράστιες επενδυτικές ευκαιρίες, οδηγώντας σε μεγάλα χρέη.

Ο υπερβολικός δανεισμός θεωρείται μία από τις αιτίες της μεγάλης κρίσης. Μακροοικονομολόγοι, όπως ο Μπεν Μπερνάνκε, πρόεδρος της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ, επανέφεραν την άποψη της σχέσης χρέους-ύφεσης που πρωτοδιατυπώθηκε από τον ΊρβινγκΦίσερ. Ο τελευταίος συνέδεσε την χαλαρή πίστωση με την υπερχρέωση, κάτι που προλείανε το έδαφος για κερδοσκοπικά παιχνίδια και επενδυτικές φούσκες. Επιπλέον, ο Μπερνάνκε προχώρησε στην ενοχοποίηση εννέα αλληλοσχετιζόμενων παραγόντων υπό συνθήκες χρέους και ύφεσης για να διευκρινίσει το μηχανισμό της αποτυχίας.

Υποθέτοντας πως σε κάποιο δεδομένο χρονικό διάστημα παρουσιάζεται μια κατάσταση υπερχρέωσης, το γεγονός αυτό θα οδηγήσει σε ρευστοποίηση, είτε λόγω της ανησυχίας των πιστωτών, είτε των δανειοληπτών ή και των δύο. Τότε μπορούμε να εξαγάγουμε την ακόλουθη συμπερασματική αλυσίδα που απαρτίζεται από εννέα κρίκους:

(1) Ρευστοποίηση των χρεών που οδηγεί σε εν θερμώ πωλήσεις.

(2) Σύστολή των νομισματικών αποθεμάτων, καθώς τα τραπεζικά δάνεια αποπληρώνονται και περιορίζεται η ταχύτητα διακίνησης.

(3) Πτώση στα επίπεδα των τιμών, με άλλα λόγια, μια φούσκα του δολαρίου. Συμπεραίνοντας, όπως ανεφέρθη και ανωτέρω, πως αυτή η πτώση δε σχετίζεται με ανατίμηση, πρέπει να ακολουθήσει:

(4) μια ακόμη μεγαλύτερη πτώση στην καθαρή αξία των επιχειρήσεων προκαλώντας πτωχεύσεις και

(5) μια παρόμοια πτώση στα κέρδη, η οποία σε ένα καπιταλιστικό μοντέλο μιας κοινωνίας των ατομικών εσόδων, οδηγεί σε ανησυχία η οποία οδηγεί σε: (6) Μείωση της παραγωγής, των συναλλαγών και της εργασίας. Αυτές οι απώλειες, οι πτωχεύσεις και η ανεργία, οδηγούν σε:

(7) Απαισιοδοξία έλλειψη αυτοπεποίθησης, η οποία εν συνεχεία οδηγεί σε

(8) Αποταμίευση και λιγότερη διακίνηση χρήματος.

Οι οκτώ αναφερθείσες μεταβολές προκαλούν:

(9) Περίπλοκες στρεβλώσεις στα επιτόκια δανεισμού και συγκεκριμένα, μια πτώση στα ονομαστικά επιτόκια και στην αξία του χρήματος, συνοδευόμενη από μια αύξηση στα πραγματικά επιτόκια και της αγοραστικής αξίας των εμπορευμάτων.

Οι τράπεζες που είχαν χρηματοδοτήσει τα υπερχρέη άρχισαν να καταρρέουν καθώς οι δανειολήπτες αδυνατούσαν να ανταποκριθούν στις συμβατικές τους υποχρεώσεις και καταθέτες σήκωναν τα χρήματά τους μαζικά από τους λογαριασμούς τους, σχηματίζοντας τραπεζικές ουρές. Κυβερνητικές εγγυήσεις και νομοθετικές ρυθμίσεις της Fed που είχαν σκοπό να αποτρέψουν τέτοιες ουρές πανικού απεδείχθησαν αναποτελεσματικές και σε ορισμένες περιπτώσεις αποφεύχθησαν. Τραπεζικές καταστροφές οδήγησαν στην απώλεια αποθεμάτων εκατομμυρίων δολαρίων. Τα απλήρωτα χρέη κατέστησαν ακόμη πιο επικίνδυνα, καθώς οι τιμές και τα εισοδήματα έπεφταν 20-50%, αλλά τα χρέη παρέμεναν στα ίδια επίπεδα. Μετά την κρίση του 1929 και κατά τη διάρκεια των 10 πρώτων μηνών του 1930, 744 αμερικανικές τράπεζες κατέρρευσαν, ενώ μέχρι τα τέλη του έτους ανέρχονταν συνολικά στις 9.000. Το 1933, οι καταθέτες είχαν σημειώσει απώλειες \$ 140 δισεκατομμυρίων.

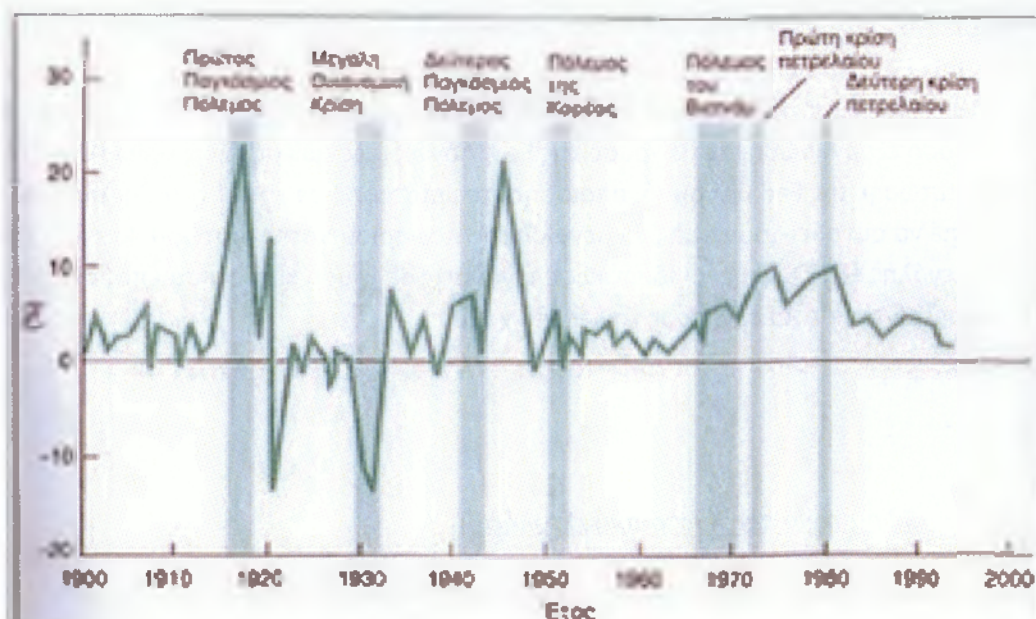
Οι καταρρεύσεις πήραν μορφή χιονοστιβάδας καθώς απελπισμένοι τραπεζίτες απέσυραν δάνεια, τα οποία δεν είχαν χρόνο ή χρήματα οι δανειολήπτες να αποπληρώσουν. Όντα τα μελλοντικά κέρδη χαμηλά, η επένδυση κεφαλαίων και οι κατασκευές περιορίστηκαν ή πάγωσαν τελείως. Εν όψει προβληματικών δανείων και χειροτέρευσης μελλοντικών προγραμμάτων, οι διασωθείσες τράπεζες κατέστησαν ακόμη πιο συντηρητικές στις χορηγήσεις δανείων. Άρχισαν να "κτίζουν" κεφαλαιακά αποθέματα και να περικόπτουν τα δάνεια, εντείνοντας την υποτίμηση του χρήματος. Ένας φαύλος κύκλος σχηματίστηκε, ενώ ακολούθησε και η οικονομική κατρακύλα. Αυτή η αυτοεκπληρούμενη προφητεία προκάλεσε μετέτρεψε την οικονομική ύφεση του 1930 σε μια μεγάλη οικονομική εξαθλίωση μέχρι το 1933.

3. Πτώση των Συναλλαγών και η Ρύθμιση Smoot-Hawley Tariff στις ΗΠΑ:

Πολλοί οικονομολόγοι είχαν υποστηρίξει πως η απότομη πτώση στις διεθνείς συναλλαγές μετά το 1930 οδήγησαν στη χειροτέρευση της εξαθλίωσης, ιδίως στις χώρες που εξαρτώνταν άμεσα από το διεθνές εμπόριο. Πολλοί ιστορικοί και οικονομολόγοι κατηγορήσαν εν μέρει την αμερικανική ρύθμιση Smoot-Hawley Tariff, που ετέθη σε εφαρμογή το 1930, λόγω της μείωσης των διεθνών συναλλαγών και της εφαρμογής ανταποδοτικών δασμών και στις άλλες χώρες. Οι παγκόσμιες συναλλαγές αποτελούσαν ένα μικρό κομμάτι της καθολικής οικονομικής δραστηριότητας των ΗΠΑ και επικεντρωνόταν σε μερικές επιχειρήσεις, όπως τις αγροτικές. Στις άλλες χώρες όμως ήταν ένας σημαντικός πυλώνας της οικονομίας. Ο μέσος όρος των δασμών που αναλογούσαν κατά κεφαλήν στα δασμολογημένες εισαγωγές μεταξύ 1921-1925 ανερχόταν στο 25,0%, αλλά μετά τη νέα ρύθμιση κυμάνθηκε στο 50% μεταξύ 1931-1935.

Σε όρους δολαρίου, οι αμερικανικές εξαγωγές έπεσαν από τα \$ 5,2 δισ. το 1929 στα \$ 1,7 δισ. το 1933. Όμως, έπεσαν και οι τιμές, συνεπώς ο όγκος των εξαγωγών περιορίστηκε κατά το ήμισυ. Το πιο αδυσώπητο χτύπημα εδόθη από την κατάσταση που επικρατούσε στις τιμές των αγροτικών προϊόντων, όπως το σιτάρι, το βαμβάκι, ο καπνός και το ξύλο. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, η πτώση στις αγροτικές εξαγωγές εμπόδισε πολλούς Αμερικάνους αγρότες από την αποπληρωμή των δανείων τους, προκαλώντας τραπεζικές ουρές σε μικρές αγροτικές τράπεζες που ήταν κοινές στα πρώτα χρόνια της μεγάλης εξαθλίωσης.

Παρακάτω παρατηρούμε με την βοήθεια του σχεδιαγράμματος την πορεία του πληθωρισμού στις ΗΠΑ:

4.Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ και Χρηματικά Αποθέματα:

Οι μονεταριστές, όπως η ΜίλτονΦρίντμαν, αλλά και ο πρόεδρος της Fed, ΜπένΜπερνάνκε, υποστηρίζουν πως η μεγάλη εξαθλίωση προεκλήθη από τη συντηρητική νομισματική πολιτική, τις συνέπειες του φτωχού προγραμματισμού από τη Fed συνεχείς κρίσεις στο τραπεζικό σύστημα. Κατ' αυτή την άποψη, η Fed, με την έλλειψη δράσης, επέτρεψε στα χρηματικά αποθέματα, όπως μετρώνται από το M2 να συρρικνωθούν κατά το ένα τρίτο μεταξύ 1929 και 1933. Ο Φρίντμαν ισχυρίστηκε ότι η επακόλουθη πτώση της οικονομίας, που ξεκίνησε από το χρηματιστηριακό κράχ, θα αποτελούσε υπό φυσιολογικές συνθήκες μια ακόμη ύφεση. Το πρόβλημα εστιάστηκε στο γεγονός πως πολλές δημόσιες τράπεζες κατέρρευσαν, ιδίως στην περίπτωση της Αμερικανικής Τράπεζα της Νέας Υόρκης, όπου προεκλήθη πανικός και εκτεταμένες τραπεζικές ουρές, τη στιγμή που η Fed έμενε απαθής στη θέα της κατάρρευσης. Υποστήριξε πως, εάν η Fed είχε εξασφαλίσει έκτακτο δανεισμό σε αυτές τις νευραλγικές τράπεζες, ή είχε απλά χορηγήσει κρατικά ομόλογα στην αγορά ώστε να προμηθεύσει ρευστότητα και αύξηση της ποσότητας του διακινούμενου χρήματος μετά την πτώση των τραπεζών, όλες οι υπόλοιπες τράπεζες θα διασφαλιζονταν από το ντόμινο της πτώσης και τα χρηματικά αποθέματα δε θα είχαν πέσει σε τόσο χαμηλό σημείο, σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα. Με σημαντικά περιορισμένη διακίνηση χρήματος, οι επιχειρηματίες αδυνατούσαν να λάβουν νέα δάνεια και να ανανεώσουν τα παλιά, αποτρέποντας πολλούς από νέες επενδύσεις. Αυτή η ερμηνεία κατηγορεί τη Fed για απραξία, ιδίως το κατάστημα της Νέας Υόρκης.

Ένας από τους λόγους που η Fed δεν έσπευσε να περιορίσει την πτώση των χρηματικών αποθεμάτων αφορούσε νομικές δεσμεύσεις. Εκείνη την περίοδο, το μέγεθος των πιστώσεων που η Fed μπορούσε να εκδώσει περιοριζόταν από νόμους που απαιτούσαν μερική υποστήριξη των πιστώσεων με χρυσό. Μέχρι τα τέλη του 1920, η Fed είχε σχεδόν φτάσει τα επιτρεπτά πιστωτικά όρια που δύναντο να υποστηριχθούν με το χρυσό που διέθετε. Επειδή όμως ο απαραίτητος χρυσός όμως δε συνοδευόταν και από τα αντίστοιχα αποθέματα, κατά τη διάρκεια του τραπεζικού πανικού, ένα μέρος αυτών των απαιτήσεων σε χρυσό εξαργυρώθηκαν με χρυσό της Fed. Λόγω όμως των υψηλών ορίων υποστήριξης της πίστωσης της Fed με χρυσό, οποιαδήποτε μετατροπή σε χρυσό στα θησαυροφυλάκια έπρεπε να συνοδευτούν από ένα μεγαλύτερο περιορισμό στην πίστωση. Κατά τη διάρκεια της μεγάλης εξαθλίωσης, οι ιδιωτικές επενδύσεις σε χρυσό κατέστησαν παράνομες, περιορίζοντας τις πιέσεις προς τη Fed για χρυσό.

5.Ερμηνεία της Αυστριακής Σχολής:

Μια άλλη ερμηνεία της κρίσης προσπαθεί να δώσει η Αυστριακή Σχολή Οικονομικών. Θεωρητικοί της σχολής που έγραψαν για τη μεγάλη εξαθλίωση περιλαμβάνουν τον αυστριακό οικονομολόγο Φρίντριχ Χάιεκ και τον αμερικανό

Μούρεϋ Ρόθμπαρντ, οι οποίοι έγραψαν την πραγματεία America's Great Depression το 1963. Κατά την άποψή τους, ο βασικός παράγοντας της κρίσης ήταν η εξάπλωση των χρηματικών αποθεμάτων το 1920 που οδήγησε σε μια τεράστια φούσκα, καθοδηγούμενη από την πιστωτική εξάπλωση. Σύμφωνα με την ίδια μελέτη, η Fed, η οποία ιδρύθηκε το 1913, φέρει μεγάλο μέρος της ευθύνης.

Ο Χάικ, σε μια αναφορά στο Αυστριακό Ινστιτούτο Οικονομικών Ερευνών, το Φεβρουάριο του 1929 είχε προβλέψει την οικονομική πτώση, δηλώνοντας πως "η φούσκα θα σκάσει μέσα στους επόμενους μήνες".

Ο Λούντβιχ βον Μις περίμενε επίσης τη χρηματοοικονομική καταστροφή, δηλώνοντας πως "Έρχεται ένα μεγάλο κραχ και δεν επιθυμώ το όνομά μου να ταυτιστεί με αυτό καθ' οποιονδήποτε τρόπο, όταν απέρριψε μια σημαντική θέση στην Kreditanstalt Bank στις αρχές του 1929.

Ένας από τους λόγους του νομισματικού πληθωρισμού ήταν η απόπειρα βοήθειας της Μεγάλης Βρετανίας, η οποία το 1920 προσπαθούσε μετά δυσκολίας να επιστρέψει στα προπολεμικά της επίπεδα χρυσού. Κατά την προσπάθεια επιστροφής στα παλαιά επίπεδα χρυσού, η Βρετανία αντιμετώπιζε πιέσεις υποτίμησης του νομίσματός της. Σύμφωνα με τον Ροθμπαρντ, η έλλειψη ευελιξίας των τιμών στη Βρετανία υποδήλωνε και αύξηση των ποσοστών της ανεργίας, ζητώντας τη βοήθεια της αμερικανικής κυβέρνησης. Οι ΗΠΑ ελάμβαναν μια καθαρή εισροή αποθεμάτων χρυσού, τα οποία διογκώθηκαν ώστε να βοηθήσουν τη Βρετανία να επιστρέψει στις παλιές της δόξες. Ο Μονταγκού Νόρμαν, πρόεδρος της Τράπεζας της Αγγλίας, είχε μια ιδιαίτερως θερμή σχέση με τον Μπέντζαμιν Στρόνγκ, τον de facto πρόεδρο της Fed. Ο κ. Νόρμαν πίεζε τους προέδρους των κεντρικών τραπεζών της Γαλλίας και της Γερμανίας να αυξήσουν τα αποθέματά τους, σε αντίθεση όμως με τον Στρόνγκ, αρνήθηκαν. Ο Ρόθμπαρντ υποστηρίζει πως η αμερικανική διόγκωση είχε στόχο να επιτρέψει στη Βρετανία να αναπτυχθεί, καθώς δεν μπορούσε να αναπτυχθεί από μόνη της.

6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ:

Με βάση τον κ. Γιώργο Προβόπουλο (την περίοδο που κατείχε την θέση του καθηγητή στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών): "η άμεση, εκτεταμένη και συχνά συντονισμένη εφαρμογή σειράς συμβατικών και μη συμβατικών μέτρων νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής απέτρεψε αφενός την κατάρρευση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, κατά την έξαρση της κρίσης στα τέλη του 2008, και αφετέρου μια ακόμη μεγαλύτερη υποχώρηση του ΑΕΠ το 2009". Ωστόσο, όπως είπε, "η ανάκαμψη παραμένει μέχρι στιγμής βραδεία και εύθραυστη, καθώς η ανεργία συνεχίζει να αυξάνεται, η εξυγίανση των ισολογισμών των τραπεζών από προβληματικά στοιχεία του ενεργητικού τους δεν έχει ολοκληρωθεί και οι οικονομικές προοπτικές εξακολουθούν να

περιβάλλονται από σημαντική αβεβαιότητα. Η διάρκεια και η σταθερότητα αυτής της ανάκαμψης δεν είναι δεδομένες".³

Στο πλαίσιο αυτό, αναφέρθηκε στην αναγκαιότητα μιας νέας αρχιτεκτονικής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, αλλά και στην ανάγκη να γίνουν -ειδικά στην περίπτωση της Ελλάδας- διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις "που θα διευρύνουν την παραγωγική βάση και θα προωθήσουν την εξωστρέφεια της οικονομίας".

Το δημόσιο έλλειμμα και χρέος, ανέφερε, "δεν αποτελούν πια αντικείμενο διαπραγματεύσεων με τους ξένους «ομολογιούχους» και με την Κοινωνία των Εθνών. Γίνονται όμως αντικείμενο διαβούλευσης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή βάσει των κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και απαιτούν αξιόπιστη δημοσιονομική πολιτική. Οι δημοσιονομικές εξελίξεις κρίνονται επίσης καθημερινά στις διεθνείς αγορές, οι οποίες διαμορφώνουν τη διαφορά αποδόσεων μεταξύ των κρατικών ομολόγων της Ελλάδος και εκείνων των άλλων χωρών και τελικά καθορίζουν το κόστος δανεισμού του Δημοσίου".

"Φρένο" στα ελλείμματα επιτάχυνση των διαρθρωτικών αλλαγών συστήνει ο Διοικητής πλέον της Τράπεζας της Ελλάδας κ. Γιώργος Προβόπουλος ως ενδεδειγμένη συνταγή για να εξέλθει η χώρα από τη κρίση.

Αυτό υπογράμμισε πριν από λίγο μιλώντας σε Ημερίδα του Ιδρύματος της Βουλής με θέμα "τα αίτια της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και ο ρόλος του ελληνικού τραπεζικού συστήματος".

Ο κ. Προβόπουλος θεωρεί ως ενδεδειγμένη λύση τη μείωση των δαπανών και παράλληλα την επιτάχυνση των διαρθρωτικών αλλαγών σε φορολογικό σύστημα, δημόσια διοίκηση και ασφαλιστικό.

Η συγκριτική ανάλυση των κρίσεων των τελευταίων 80 ετών οδηγεί στη διαπίστωση ότι όταν η οικονομική κρίση συνδέεται με χρηματοπιστωτική κρίση, όπως συνέβη το 1929 και όπως συμβαίνει και σήμερα, η υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας είναι πιο έντονη και παρατεταμένη, ενώ η ανάκαμψη εν συνεχεία είναι ασθενέστερη και βραδύτερη, σημείωσε ο κ. Προβόπουλος και μεταξύ των άλλων υπογράμμισε ότι:

-Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (18-19 Ιουνίου 2009) αποφάσισε ότι -- όσον αφορά τη δημοσιονομική πολιτική -- απαραίτητο στοιχείο μιας στρατηγικής εξόδου από τις παρούσες συνθήκες υψηλών ελλειμμάτων και υψηλού δημόσιου χρέους είναι η υιοθέτηση αξιόπιστων μεσοπρόθεσμων σχεδίων δημοσιονομικής εξυγίανσης, τα οποία θα περιλαμβάνουν, όπου αυτό είναι αναγκαίο, και μεταρρυθμίσεις των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

³Κοτσίρης Λ., 2001, Εμπορικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σελ.54.Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ Α.Ε.

Όπως τόνισε και πρόσφατα η Τράπεζα της Ελλάδος, η κρίση έχει αναδείξει τις χρόνιες μακροοικονομικές ανισορροπίες και τις διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας, κορυφαία εκδήλωση των οποίων είναι τα μεγάλα "δίδυμα" ελλείμματα (το δημοσιονομικό και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών) και χρέη (το δημόσιο και το εξωτερικό).

Όσες μάλιστα χώρες χαρακτηρίζονται από "δίδυμα" ελλείμματα και χρέη αντιμετωπίζουν σοβαρό κίνδυνο να είναι πολύ δυσχερέστερη και πιο αργή η έξοδος από την κρίση και να υπάρξει έτσι μια παρατεταμένη περίοδος χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης. Γι αυτό επείγει η εφαρμογή ενός συγκροτημένου μεσοπρόθεσμου σχεδίου, που θα περιλαμβάνει τολμηρές αλλά αναγκαίες μεταρρυθμίσεις.

Έχω υποστηρίξει, (ανάφερε χαρακτηριστικά ο κ. Προβόπουλος) ότι βασικός άξονας του προγράμματος πρέπει να είναι: "φρένο στα ελλείμματα – επιτάχυνση στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις". Με την επιλογή αυτή πιστεύω ότι μπορεί να επιτευχθεί η δημοσιονομική εξυγίανση με τρόπο που δεν θα παραβλάπτει, αλλά αντίθετα θα τονώνει την αναπτυξιακή προοπτική της οικονομίας».

Υπολογίζεται, εάν επιτευχθεί εξάλειψη της σπατάλης και της φοροδιαφυγής σταδιακά εντός 10 ετών, το δημοσιονομικό όφελος θα μπορούσε να είναι της τάξεως των 3 έως 5 δισεκ. ευρώ ή 1,2% έως 2,2% του ΑΕΠ ετησίως.

Και κατέληξε: «Η δημοσιονομική εξυγίανση, αν είναι κατάλληλα ισορροπημένη και προωθηθεί με σθένος, θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της οικονομίας. Έτσι θα περιοριστούν το κόστος δανεισμού του Δημοσίου (αλλά και των επιχειρήσεων) και οι εκταμιεύσεις για την εξυπηρέτηση του χρέους, με αποτέλεσμα να εξοικονομηθούν πόροι για τη στήριξη της κοινωνικής συνοχής και την προώθηση των δημόσιων επενδύσεων. Παράλληλα, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις ταχείας απόδοσης, που βελτιώνουν τη συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας, θα αμβλύνουν τις επιπτώσεις της κρίσης και θα ενισχύσουν την ανάκαμψη. Αν αποσοβηθεί το δημοσιονομικό αδιέξοδο και ταυτόχρονα "πυροδοτηθεί" ο διαρθρωτικός αναπροσανατολισμός, θα δρομολογηθεί με σιγουριά το πολυετές σχέδιο προσαρμογής που χρειάζεται η ελληνική οικονομία».

Παρακάτω εισάγω μέρος της ομιλίας του κ. Νικόλαου Καραμούζη, κατά την οποία εκφράζει τις ανησυχίες του, όπως επίσης κάνει λόγο και για βαθιές αλλαγές στο κράτος,

τονίζοντας τις ιδέες του για μια ήπια πολιτική των τραπεζών εξαλείφοντας το ανάλογο κόστος της πολιτικής αυτής στις επιχειρήσεις, ακόμα και στα νοικοκυριά:

«Να τρέξουν οι διαρθρωτικές αλλαγές και να μην υπάρξουν παρερμηνείες στο νομοσχέδιο για τη ρύθμιση χρεών των υπερχρεωμένων νοικοκυριών», υπογράμμισε ο κ. Νικόλαος Καραμούζης, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου και Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος του ομίλου EurobankEFG, μιλώντας σε Ημερίδα για την κρίση και το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, στη Βουλή.

“Για πολλά χρόνια δεν τολμήσαμε να αντιμετωπίσουμε την πραγματικότητα με ειλικρίνεια και τολμηρές πρωτοβουλίες, με δραστικές μεταρρυθμίσεις, με βαθιές διαρθρωτικές αλλαγές στο κράτος, την οικονομία και την κοινωνική πολιτική”, ανέφερε χαρακτηριστικά και συνέχισε: “Καλούμαστε να το πράξουμε σήμερα, αμέσως, γιατί τα περιθώρια και οι βαθμοί ελευθερίας έχουν εξαντληθεί, γιατί τελικά οι αγορές θα το επιβάλουν βιαίως, γιατί το κόστος της καθυστέρησης και ο διεθνής διασυρμός θα είναι δυσβάστακτοι για όλους μας”.

Ο κ. Καραμούζης, επανέλαβε ότι “οι τράπεζες, επιδεικνύουν καθημερινά, στο σημερινό δύσκολο περιβάλλον όλο και περισσότερο ευελιξία, προσαρμοστικότητα, κατανόηση και κοινωνική ευθύνη στις δυσκολίες των πελατών μας. Αποτελεί για κάθε τράπεζα έσχατο μέσο το κλείσιμο μιας επιχείρησης, ο πλειστηριασμός ενός σπιτιού, η κατάσχεση ενός αυτοκινήτου γιατί είναι μια στενάχωρη διαδικασία για όλους, γιατί, έτσι, μεγιστοποιείται και οριστικοποιείται η ζημιά μας, γιατί, έτσι, χάνεται πολύτιμο παραγωγικό κεφάλαιο”.

Και συμπλήρωσε με έμφαση: “Αυτή, όμως, η προσέγγιση δεν πρέπει να παρερμηνευτεί ως γενικευμένη απαλλαγή των δανειζομένων από τις υποχρεώσεις τους, ούτε ως υποχρέωση συντήρησης στο διηνεκές υπερχρεωμένων και θνησιγενών επιχειρήσεων, ούτε ως αφορμή για γενικότερη καθιέρωση χρηματοδοτήσεων με μη τραπεζικά κριτήρια. Μια τέτοια προσέγγιση δεν υπονομεύει μόνο τις τράπεζες αλλά τελικά και την εύρυθμη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και της οικονομίας ευρύτερα”.

Ακόμα ο κ. Καραμούζης σημείωσε ότι το “ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει λάβει τα μηνύματα των καιρών, την ευθύνη του απέναντι στην κοινωνία και την οικονομία, την ανάγκη χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας, την απαίτηση για μεγαλύτερη διαφάνεια, εταιρική και κοινωνική ευθύνη και αποτελεσματική εποπτεία, παρότι αποτέλεσε την εξαίρεση του κανόνα στην Ευρώπη και δεν είχε έκθεση σε τοξικά προϊόντα και κερδοσκοπικές δραστηριότητες” και συμπλήρωσε: “Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι η διατήρηση ενός υγιούς, ισχυρού, ανταγωνιστικού, κερδοφόρου, ακηδεμόνευτου, διεθνοποιημένου και αποτελεσματικά εποπτευόμενου τραπεζικού συστήματος, με

περαιτέρω ενίσχυση της διαφάνειας και της αξιοπιστίας του, αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση, την ατμομηχανή για την επίτευξη διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης”.

7. Η ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΗΠΑ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΚΑΙ ΆΛΛΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ:

Σύμφωνα με την ομιλία του Χρήστου Γκόρτσου ,η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση στις ΗΠΑ προσέλαβε πλέον σημαντικές διεθνείς διαστάσεις και έχει προκαλέσει είτε κρίση και σε άλλα χρηματοπιστωτικά συστήματα ανά την υφήλιο είτε απλώς αναταραχή, όπως σε αυτό της χώρας μας. Στο επίκεντρο του σχετικού δημόσιου διαλόγου, που βρίσκεται σε εξέλιξη, είναι η ανάλυση των επακριβών αιτιών αυτής της κρίσης και των διαύλων εξάπλωσής της, με τη μορφή κρίσης ή αναταραχής, διεθνώς. Μέσω αυτής της ανάλυσης θα οδηγηθούμε, με τη μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια, στον καθορισμό των μέτρων που πρέπει να ληφθούν ώστε αφενός μεν να αντιμετωπιστούν άμεσα τα τρέχοντα προβλήματα και αφετέρου να ελαχιστοποιηθεί το ενδεχόμενο εξέλιξης παρομοίων καταστάσεων στο μέλλον.

Παρακάτω εστιάζω σε δύο βασικές επισημάνσεις:

-Πρώτον, η άποψη που συχνά διατυπώνεται- και σήμερα ακόμη συχνότερα λόγω της κρίσης και της αναταραχής- ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα λειτουργεί «ασύδοτα» ή απλά «αυτορρυθμιζόμενο» δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Πρέπει να τονιστεί με έμφαση ότι το σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα των οικονομικά ανεπτυγμένων κρατών, αν και απελευθερωμένο σε όρους παραδοσιακής κρατικής παρέμβασης, υπόκειται σε ρυθμιστική παρέμβαση, και μάλιστα σημαντική και εκτεταμένη, η οποία έχει στόχο τη διασφάλιση κυρίως της σταθερότητας και αποτελεσματικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της προστασίας αποταμιευτών και επενδυτών τόσο σε περιόδους ομαλότητας όσο και σε περιόδους κρίσης.

Αυτό επιβεβαιώθηκε εξάλλου και κατά τη διάρκεια της πρόσφατης διεθνούς κρίσης και αναταραχής, καθώς ορισμένα από τα στοχευόμενα μέτρα που ελήφθησαν και λαμβάνονται διεθνώς για την άμεση άμβλυση των δυσμενών επιπτώσεων που αυτή επέφερε, όπως οι παρεμβάσεις των κεντρικών τραπεζών για την ενίσχυση της ρευστότητας στην αγορά και η εγγύηση των τραπεζικών καταθέσεων, αντλήθηκαν από το υφιστάμενο

⁴ ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, το οποίο, βέβαια, σε ορισμένες περιπτώσεις κρίθηκε αναγκαίο να ενισχυθεί. Επιβεβαιώθηκε επίσης από το γεγονός ότι πολλά χρηματοπιστωτικά συστήματα παρουσιάζουν ισχυρή θωράκιση και δεν εκτέθηκαν σε κρίση.

-Δεύτερον, η πρόσφατη κρίση και αναταραχή ανέδειξε όντως την ύπαρξη κενών στο υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο, ιδίως σε επίπεδο πρόληψης, γεγονός που έθεσε εύλογα σε αμφισβήτηση το μέγεθος της αποτελεσματικότητάς του και καθιστά επιβεβλημένη την ανάγκη αναθεώρησής του. Στο πλαίσιο αυτής της αναθεώρησης είναι όμως σημαντικό να αξιολογηθεί ορθά και «το μέτρο της αναγκαίας παρέμβασης».

Ειδικότερα οι θεσμικές διευθετήσεις και τα μέτρα που είναι αναγκαία ώστε να καλυφθούν σε βάθος χρόνου τα κενά που αποτέλεσαν τα αίτια της κρίσης και αναταραχής που βιώνουμε και να ελαχιστοποιηθεί το ενδεχόμενο επέλευσης νέων στο μέλλον πρέπει να ενταχθούν μέσα στο σύστημα του ήδη υφισταμένου θεσμικού και ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Εκείνο το οποίο απαιτείται δεν είναι η επιστροφή σε οποιαδήποτε μορφή προστατευτισμού αλλά η περαιτέρω ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του υφισταμένου πλαισίου με βάση τους άξονες γύρω από τους οποίους αυτό έχει σταδιακά διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών δεκαετιών (μετά την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος) και με γνώμονα τις εμπειρίες που αντλήθηκαν από την πρόσφατη κρίση και αναταραχή.

Οι πρωτοβουλίες που έχουν ήδη αναλάβει οι διεθνείς φορείς, όπως το Financial Stability Forum, και τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ό,τι αφορά ειδικά τον ενιαίο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό χώρο είναι ορθά προσανατολισμένες προς αυτή την κατεύθυνση. Το ζητούμενο στην πραγματικότητα δεν είναι η ποσότητα αλλά η ποιότητα των παρεμβάσεων. Αυτό είναι τελικά που θα ενισχύσει μακροπρόθεσμα την εμπιστοσύνη του αποταμιευτικού και επενδυτικού κοινού στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, που είναι και ο βασικός στόχος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'(Η εποπτική αρχή σε διάφορες χώρες,οι στόχοι και το μοντέλο αυτής).

1.Στόχοι και το περιεχόμενο της τραπεζικής εποπτείας:

⁴ Κοτσίρης Λ., 1986, Δίκαιο Ανταγωνισμού, σελ.14, Εκδόσεις:ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ Α.Ε.

Με βάση το άρθρο 55Α του Καταστατικού της, η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί την εποπτεία στα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανισμών του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, όπως εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), διαμεσολάβησης στη μεταφορά κεφαλαίων, παροχής πιστώσεων και ανταλλακτηρίων συναλλάγματος.

Στόχοι της εποπτείας αυτής είναι η σταθερότητα και αποτελεσματικότητα του πιστωτικού συστήματος και γενικότερα του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, καθώς και η διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών των υποκείμενων σε αυτή.

Η αρμοδιότητα εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων περιλαμβάνει τη θέσπιση υποχρεωτικών κανόνων και την παρακολούθηση της εφαρμογής τους, εκτείνεται δε από την παροχή της άδειας λειτουργίας, του ελέγχου της καταλληλότητας του Διοικητικού Συμβουλίου, της Διοίκησης και των στελεχών βασικών λειτουργιών, την απαίτηση λήψης διορθωτικών μέτρων, μέχρι και την επιβολή κυρώσεων (που υπό προϋποθέσεις δημοσιοποιούνται), περιλαμβανομένης και της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας τους.

2. Το μοντέλο εποπτικής αρχής, που υπάρχει σήμερα στις διάφορες λοιπές ευρωπαϊκές και διεθνείς αγορές:

Από τον Μάιο του 1997, είχε ανακοινωθεί στη **Μεγάλη Βρετανία** ότι οι αρμοδιότητες για τη ρύθμιση και εποπτεία των οικονομικών υπηρεσιών, θα ενοποιηθούν σε μία και μόνο αρχή, συγχωνεύοντας με τον τρόπο αυτό εννέα ήδη υπάρχοντα εποπτικά και ρυθμιστικά σώματα στους επιμέρους τομείς της οικονομίας. Έτσι, εισήχθη ένα νέο ρυθμιστικό σύστημα- καθεστώς εποπτείας και άρχισε να λειτουργεί η Financial Service Authority (FSA), ως αποκλειστικά υπεύθυνη για την εποπτεία του συνόλου της αγοράς – πιστωτικά ιδρύματα, ασφάλειες, κεφαλαιαγορά, παροχή επενδυτικών υπηρεσιών (Roberts, 2004). Τον Ιούνιο του 1998, οι εποπτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Αγγλίας μεταβιβάστηκαν στη FSA, της οποίας το ρυθμιστικό πλαίσιο ολοκληρώθηκε με τη θέση σε ισχύ του νόμου περί Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών (Financial Services and Market Act, 2000 - FSMA ή FSAMA 2000)(Blair, 2001). Η ιδέα για την εισαγωγή, στη Μεγάλη Βρετανία, ενός και μόνο ρυθμιστικού και εποπτικού φορέα φάνταζε ιδιαίτερα ελκυστική.

Το μέχρι τότε ισχύον νομοθετικό πλαίσιο ήταν αναχρονιστικό και δεν συμβάδιζε με την ήδη δημιουργηθείσα πραγματική κατάσταση. Με τη θέση σε εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων, κύριο μέλημα της FSA, υπό το πρίσμα της FSMA είναι η ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην αγορά (market confidence), η πληροφόρηση του κοινού

(publicawareness), η προστασία του καταναλωτή-επενδυτή (protectionofconsumers) και η μείωση του οικονομικού εγκλήματος (reductionoffinancialcrime).⁵

Γερμανία

Το αγγλικό, ως άνω, μοντέλο έσπευσε να υιοθετήσει και η Γερμανία. Το εμπορικό δίκαιο αξιογράφων της Γερμανίας (Wertpapierhandelsgesetz-WpHG) εισήγαγε, ακολουθώντας τα παγκόσμια δεδομένα, μία ενιαία αρχή γενικότερης εποπτείας. Έτσι, ενώ από το 1995 και μέχρι τον Απρίλιο του 2002 η εποπτεία της Αγοράς Αξιών και του Χρηματιστηρίου γινόταν από την Κρατική υπηρεσία εποπτείας της Αγοράς Αξιών (BAWe-BundesaufsichtsamtfürdenWertpapierhandel), η οποία είχε έδρα την Φραγκφούρτη και οι άλλοι τομείς της γερμανικής οικονομίας εποπτεύονταν από ξεχωριστές εποπτικές αρχές, μόλις την 1/5/2002

α)ηBAWe, μαζί με β) την BAKred (BundesaufsichtsamtfürdasKreditwesen-Υπηρεσία εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων) και

γ)τηνBundesaufsichtsamtfürdesVersicherungswesen(=Υπηρεσία Εποπτείας των Ασφαλιστικών Εταιρειών), συγχωνεύτηκαν σε μία νέα Αρχή Εποπτείας όλων των τομέων οικονομίας (Allfinanzaufsicht), την ήδη επονομαζόμενη BAFin (BundesanstaltfürdieFinanzdienstleistungsaufsicht).

Η BAFin, ως ένωση των μέχρι προσφάτως ξεχωριστών υπηρεσιών εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, των ασφαλιστικών εταιρειών και της αγοράς αξιών, αποτελεί ένα αυτοτελές, ανεξάρτητο (με λειτουργική και οικονομική ανεξαρτησία) και με νομική προσωπικότητα ίδρυμα του δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.) υπό την αρμοδιότητα-εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών (im GeschδftsbereichdesBundesfinanzministeriums) (Metkt / Rossbach, 2003, και www.bafin.be).

Πάντως, ο νομοθέτης δεν άλλαξε τους βασικούς κανόνες δικαίου για την εποπτεία και επομένως διατηρήθηκαν ο KWG(Kreditwesengesetz), ο VAG (Versicherungsaufsichtsgesetz) και ο WpHG (Wertpapierhandelsgesetz).

2.1.Η εποπτεία σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη

Η Μεγάλη Βρετανία και η Γερμανία δεν ήταν οι μόνες, ούτε όμως και οι πρώτες χώρες, που υιοθέτησαν το θεσμό της ενιαίας εποπτικής και ρυθμιστικής αρχής των οικονομικών υπηρεσιών (Briault,1999). Στον Ευρωπαϊκό χώρο, το 1991 στη **Σουηδία**, η SwedishFinancialAuthority, ως ενιαία δημόσια αρχή εποπτείας των τραπεζών-χρηματιστηρίων και ασφαλιστικών εταιρειών, ιδρύθηκε και προήλθε από τη συγχώνευση δύο τελείως διαφορετικών τύπων οικονομικών ιδρυμάτων, ακολουθώντας το νέο

⁵Ζαββός Γ., 2007, «Μεταβολές στο τραπεζικό και χρηματιστηριακό σκηνικό», εισήγηση στο 3ο συνέδριο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς με θέμα: «Η αλληλεπίδραση εποπτικών αρχών και εποπτευόμενων φορέων και η ανταγωνιστικότητα της αγοράς», Αθήνα, 16-18 Ιανουαρίου 2007.

πνεύμα της αγοράς και τις νέες εξελίξεις.

Οι τελευταίες οδήγησαν στη διαπίστωση ότι μία διαιρεμένη και τμηματική δομή, συνθήκως προκαλεί ασυνέπεια, ανεπαρκή επικοινωνία και μη επαρκή εποπτεία των εταιρειών, πόσο μάλλον των μεγάλων οικονομικών ομίλων.

Ομοίως, το 1988, συστήθηκε στη **Δανία** ενιαία οικονομική αρχή εποπτείας με την ονομασία “Finanstilsynet”, η οποία εποπτεύεται από το Υπουργείο Οικονομίας της Δανίας. Η ίδια αρχή είναι αρμόδια και για την εποπτεία των ταμείων συντάξεων (pensionfunds). Στην περίπτωση αυτή εποπτεύεται από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικών Υποθέσεων, Εμπορίου και Βιομηχανίας. Το 1986, στη **Νορβηγία**, συστήθηκε η “Kredittilsynet” για την εποπτεία των τραπεζών, των ασφαλιστικών εταιρειών και της κεφαλαιαγοράς χρηματιστηρίων- επενδύσεων σε χρεώγραφα.

Επίσης, το **Λουξεμβούργο**, παρουσίασε μία ενοποιημένη αρχή εποπτείας των τραπεζικών και επενδυτικών εργασιών-συναλλαγών (αλλά όχι ακόμα και ασφαλιστικών εταιρειών) τον Ιανουάριο του 1999.

Επίσης, στο **Βέλγιο** συστήθηκε η BFC (BankenundFinanzkommission-Commissionbancaireetfinanciere), για την εποπτεία των τραπεζών, χρηματιστηρίων και Κεφαλαιαγοράς πλην των ασφαλιστικών εταιρειών (Hommelhoff/ Hopt/Lutter,2001).

2.2.Η εποπτεία σε χώρες εκτός Ε.Ε.

Αναθεώρηση και εξελίξεις στο μοντέλο και την κανονιστική δομή εποπτείας έχουν επέλθει και σε άλλες, εκτός Ε.Ε., χώρες, σαν αποτέλεσμα παραγόντων, όπως είναι η συγχώνευση μεταξύ εταιρειών παροχής οικονομικών υπηρεσιών, οι πτωχεύσεις οικονομικών επιχειρήσεων ή άλλες διαταραχές και κρίσεις στις οικονομικές αγορές.

Έτσι, η **Ιαπωνία**, τον Ιούνιο του 1998 εισήγαγε ένα και μοναδικό ρυθμιστή-επόπτη (FinancialSupervisoryAuthority), καλύπτοντας τους τομείς των τραπεζών, χρηματιστηρίων και ασφαλιστικών εταιρειών.

Το ίδιο έπραξε και η **Κορέα** τον Απρίλιο του 1998 με την NewFinancialSupervisoryService, η οποία συστήθηκε κατά το πρότυπο της αγγλικής FSA.

Η **Αυστραλία** αποφάσισε να εισάγει τον Ιούλιο του 1998 δύο σώματα, ένα για την εποπτεία των τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και ταμείων συντάξεων (theAustralianPrudentialRegulationAuthority) και ένα για την εποπτεία των εταιρειών

παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και των χρηματιστηρίων αξιών (the Australian Securities and Investments Commission). Πάνω όμως και από τα δύο αυτά σώματα έχει συστηθεί συμβούλιο γενικότερων αρμοδιοτήτων.

Μέχρι τα τέλη του 1999 το **Ισραήλ, το Μεξικό και η Σαουδική Αραβία** κινήθηκαν, επίσης, προς την υιοθέτηση μιας ενιαίας αρχής εποπτείας.

2.3. Η Εποπτική Αρχή των ΗΠΑ:

Η πλειοψηφία των μελετητών των ευρωπαϊκών κεφαλαιαγορών, αναλυτών, νομικών και οικονομολόγων, αναφέρουν ότι ένας από τους λόγους, που η αμερικανική κεφαλαιαγορά υπερτερεί σημαντικά της ευρωπαϊκής, είναι ότι, σε αντίθεση με τις Η.Π.Α, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες ισχύει ακόμα το μοντέλο της κατακερματισμένης εποπτείας του χρηματιστηριακού και τραπεζικού τομέα, το οποίο μοντέλο δεν εξασφαλίζει τη σταθερότητα του συστήματος και την αποδοτικότητά του (Steinberg, 2007 και Χαρίση, 2001).

Η απατηλή συμπεριφορά κατά την έκδοση αξιολογίων-κινητών αξιών που προκάλεσε το κραχ του Οκτώβρη του 1929 ("the Great Crash"), οδήγησε στην θέσπιση σε ομοσπονδιακό επίπεδο της Securities Act (1933) και της Securities Exchange Act (1934), νομοθετήματα εισηγηθέντα από τον Fr. D. Roosevelt στα πλαίσια του New Deal, με μαζικής κλίμακας διορθωτικές παρεμβάσεις του κράτους στην οικονομία, που σκοπό είχαν να αποκαταστήσουν την χαμένη εμπιστοσύνη των επενδυτών και να επιδείξουν την ικανότητα αντιμετώπισης του ζητήματος από την νεοεκλεγείσα τότε ηγεσία σε μια προσπάθεια επαναφοράς της ομαλότητας μετά την καταστροφή και "θεραπείας" της κατάθλιψης και της κοινωνικής δυσπιστίας προς τις οικονομικές αλλαγές και τις επενδύσεις.

Ο πυρήνας της νομοθεσίας αυτής είναι η πρόσβαση του επενδυτικού κοινού σε όλες εκείνες τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την ορθή εκτίμηση των εμπορευόμενων αξιολογίων (full disclosure).

Με την εφαρμογή της νέας ομοσπονδιακής νομοθεσίας επιφορτίσθηκε η Securities and Exchange Commission (S.E.C.- www.sec.gov), μία ανεξάρτητη ομοσπονδιακή εποπτική αρχή, ιδρυθείσα το 1934, της οποίας κύριο έργο είναι η προστασία των επενδυτών και η διαφάνεια μέσω της εποπτείας όλων των φορέων της αμερικανικής χρηματαγοράς (χρηματιστήρια, τράπεζες κλπ.) και η οποία εκτός των διοικητικής φύσεως αρμοδιοτήτων της κατέχει και παραχωρηθείσα από το Κογκρέσο νομοθετική, αλλά και οιοική δικαστική αρμοδιότητα.

Η νομοθετική αρμοδιότητα της SEC περιλαμβάνει την θέσπιση των λεγόμενων Rules και Regulations, εν είδει εκτελεστικών των Acts καθορισμών και ρυθμίσεων, τα οποία έχουν ισχύ νόμου. Η οιοική δικαστική αρμοδιότητα της SEC περιλαμβάνει τη διενέργεια ερευνών,

σε περίπτωση υποψίας παραβίασης των κανόνων του δικαίου της κεφαλαιαγοράς (Securities Regulation), οι οποίες οδηγούν πιθανώς στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων, ενώ στα πλαίσια εποπτείας της SEC εμπίπτουν όλοι οι παράγοντες, φυσικά και νομικά πρόσωπα, που εμπλέκονται στη βιομηχανία κίνησης κεφαλαίου, και ιδιαίτερα χρηματιστηριακές εταιρείες, εταιρείες με εισηγμένες μετοχές στο χρηματιστήριο, επενδυτικές τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες, λοιπές εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και οι ονομαζόμενοι SRO (the nation's Securities Self-Regulatory Organizations), στους οποίους ανήκει το Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης (the New York Stock Exchange), το American Stock Exchange και η National Association of Securities Dealers, που χειρίζεται το σύστημα NASDAQ.

Συνηθέστερες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς είναι οι εξής: εκμετάλλευση εμπιστευτικών πληροφοριών (insider trading), χειραγώγηση χρηματιστηριακής τιμής εισηγμένων κινητών αξιών (manipulating the market prices of securities), διαπραγμάτευση κινητών αξιών χωρίς νόμιμη δημόσια εγγραφή (sale of securities without proper registration), παραποίηση ή απόκρυψη σημαντικών πληροφοριών σχετικά με τις κινητές αξίες και τις εταιρείες (misrepresentation or omission of important information about securities and companies) (Sargent, 1987).

Η SEC διευθύνεται από τον πρόεδρό της, ο οποίος διορίζεται από τον πρόεδρο των ΗΠΑ και αποτελεί έναν από τους 5 επιτρόπους που διορίζονται επίσης από τον πρόεδρο των ΗΠΑ και διευθύνουν αντίστοιχους τομείς δράσης και εποπτείας της SEC.

(Πρώτος Πρόεδρος της SEC ορίστηκε το 1934, από τον πρόεδρο Ρούσβελτ, ο Joseph P. Kennedy, πατέρας του προέδρου John F. Kennedy.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ' (Επιδράσεις των αλλαγών στον Διεθνή Χρηματοπιστωτικό τομέα, θέση της Ελλάδας, Βασιλεία 2).

1. Η Ελλάδα απέναντι στις νέες εξελίξεις:

Η μέχρι σήμερα εποπτική εμπειρία των άλλων ευρωπαϊκών κρατών αλλά και τρίτων εκτός ΕΕ κρατών δείχνει τα πλεονεκτήματα της υιοθέτησης και στην Ελλάδα μιας ενιαίας ανεξάρτητης εποπτικής αρχής.

Η ενιαία αρχή αποτελεί τον Διαιτητή για τις ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων των διαφορετικών ιδρυμάτων του ίδιου ομίλου. Μπορεί να αποφεύγει τις

στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που προκαλούνται από διαφορετικές ρυθμίσεις διαφορετικών κατηγοριών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.⁶

Αποτελεί το ενιαίο διοικητικό σημείο πρόσβασης για την υποβολή στοιχείων για όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η διεθνής και ευρωπαϊκή πρακτική έχουν αποδείξει ότι στην εποπτική αρχή μπορεί να συνυπάρξουν διαφορετικές εποπτικές κουλτούρες στις διευθύνσεις (τραπεζών, χρηματιστηριακών εταιρειών και ασφαλιστικών εταιρειών) του ενιαίου φορέα με την τεχνογνωσία που ήδη έχουν αποκτήσει και τα στελέχη τους (Ζαββός, 2007).

Το σύγχρονο πνεύμα παγκοσμιοποίησης και ενοποίησης των αγορών επιτάσσει στην Ελλάδα είναι η προσαρμογή. Διαφορετικά θα οδηγηθούμε στην αφάνεια.

Το τομεακό σύστημα εποπτείας στην χώρα δεν συμβαδίζει με τις οικονομικές εξελίξεις, που απαιτούν οι νομοθέτες και οι επόπτες να ακολουθήσουν τις αγορές και όχι να τις διαχωρίζουν. Το όλο σύστημα δικαίου στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών ενός κράτους μέλους πρέπει να εμπνέει εμπιστοσύνη σε όλους τους παράγοντες της αγοράς, π.χ. τους επαγγελματίες, τις τράπεζες, τις επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, τις ασφαλιστικές εταιρείες, τις εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, τους επιχειρηματίες, αυτούς δηλαδή που αντλούν κεφάλαια από την αγορά, π.χ. τις εισηγμένες εταιρείες καθώς και τους επενδυτές, θεσμικούς και ιδιώτες, διαφορετικά η ασφάλεια δικαίου πλήττεται καιρία.

Το ελληνικό διηρημένο σύστημα εποπτείας και η υπερ-ρύθμιση προκαλούν αυτή την ανασφάλεια δικαίου, η οποία ευνοεί τους ισχυρούς, τους καιροσκόπους και τους επιτήδειους και οπωσδήποτε πλήττει την αγορά.

Στην αιτιολογική έκθεση του νόμου 3229/2004 για την σύσταση της Επιτροπής Εποπτείας της Ιδιωτικής Ασφάλισης αναφέρεται ότι η δημιουργία της Εποπτικής αυτής Αρχής έρχεται να διευρύνει στην Ελλάδα την ήδη διασπασμένη εποπτεία των εταιρειών του χρηματοπιστωτικού χώρου, παρά τα όσα λέγονται ότι πρόθεση είναι η δημιουργία ενιαίας εποπτείας και αντίθετα προς το ρεύμα της υπόλοιπης Ευρώπης. Μάλιστα σημαντικό σημείο της αιτιολογικής έκθεσης του σχεδίου νόμου είναι αυτό που κάνει λόγο για τη δημιουργία ενιαίας εποπτείας και στο οποίο αναφέρεται ότι κατά την κρίση της επιστημονικής επιτροπής που εξέτασε το θέμα υπό τον καθηγητή Σταθόπουλο, η υπαγωγή της εποπτείας της ιδιωτικής ασφάλισης σε ενιαία χρηματιστηριακή εποπτεία (τράπεζες, ασφαλιστικές επιχειρήσεις, χρηματιστήριο), σύμφωνα με τη διεθνή τάση ιδίως στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, "δεν φαίνεται εφικτή στο άμεσο μέλλον". Πάντως, στο ίδιο σχέδιο νόμου, αναφέρεται ότι "... για την εξυπηρέτηση των αναγκών της εναρμονισμένης εποπτείας, αλλά και την προετοιμασία της ενδεχόμενης ενοποίησής της, που είναι σκόπιμη

⁶Κοζύρης Φ., 2000, εισήγηση με θέμα "Τα προβλήματα της Ελληνικής Κεφαλαιαγοράς", δημοσιευμένη στα Πρακτικά Διημερίδας του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου (9-10/6/2000) με θέμα "Χρηματιστήριο και Προστασία Επενδυτών", σελ. 21 επ.

και κάποτε θα υλοποιηθεί, προβλέπεται η σύσταση Συμβουλίου Συντονισμού, το οποίο θα συντονίζει τις τρεις εποπτικές αρχές (τράπεζες, ασφάλειες, χρηματιστηριακές και εξωχρηματιστηριακές μη τραπεζικές εργασίες).

Το Συμβούλιο αυτό θα απαρτίζεται από τους επικεφαλής των επιμέρους εποπτικών αρχών και θα προεδρεύεται εκ περιτροπής από καθένα από αυτούς”.

Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, είναι παράδοξο το γεγονός ότι η υπό ίδρυση εποπτική των ασφαλιστικών εταιρειών αρχή, σύμφωνα με το σχέδιο νόμου, θα εποπτεύεται από τον εκάστοτε υπουργό Οικονομίας και όχι Ανάπτυξης, στην εποπτεία του οποίου ανήκουν οι ασφαλιστικές εταιρείες.

Ακόμα και αυτό το τελευταίο δείχνει καταρχήν την σύγχυση και την σύμπτωση εξουσιών αλλά και την “συγγένεια” και την ανάγκη δημιουργίας ενιαίας εποπτείας στην Ελλάδα.

Η σημερινή σύγχυση στην εποπτεία της ελληνικής εσωτερικής αγοράς μπορεί να οδηγήσει στην φυγή κεφαλαίων αλλά και στην φυγή των επενδυτών. Οδηγεί σε ανασφάλεια δικαίου για τους εποπτευόμενους καθώς δεν γνωρίζουν τι ισχύει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Η δημιουργία καταρχήν Συντονιστικής Επιτροπής θα συμβάλει στον καλύτερο συντονισμό της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ούτως ώστε να μην έχουμε την κάθε εποπτική αρχή να πηγαίνει να παίρνει το δικό της δρόμο και να εφαρμόζει τα δικά της εποπτικά κριτήρια.

Έχει πολύ μεγάλη σημασία ο συντονισμός, διότι το χρηματοπιστωτικό σύστημά μας είναι ενιαίο και θα πρέπει και η εποπτεία να γίνεται στην βάση ενιαίων αρχών.

Στα πλαίσια, λοιπόν του διηρημένου μοντέλου εποπτείας στην Ελλάδα, είναι απαραίτητο να αποσαφηνισθούν οι αρμοδιότητες του κάθε φορέα, να περιορισθούν οι αλληλοεπικαλύψεις αλλά και η αντίθεση στην ερμηνεία των νόμων που παρατηρείται μερικές φορές.

Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι εξάλλου και:

α) η δημιουργία συνθηκών απεξάρτησης από την κεντρική κρατική εξουσία και ανεξαρτητοποίησης των επιμέρους εποπτικών αρχών αλλά και της Ενιαίας Συντονιστικής Επιτροπής, με την υπαγωγή αυτής μόνο σε κοινοβουλευτικό και σε πλήρη και αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο, γεγονός που θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών,

β) η συμμετοχή των ίδιων των επενδυτών αλλά και των εποπτευόμενων (π.χ. μέσω της τήρησης των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης και της ύπαρξης εσωτερικού ελέγχου) στη διαμόρφωση της εποπτικής διαδικασίας και

γ) ο συνεχής και ενεργός διάλογος και τη συνεργασία με τις εποπτεύουσες αρχές των λοιπών ώριμων και εξελιγμένων αγορών σε κοινοτικό και παγκόσμιο επίπεδο.

2.Νέος νόμος - Βασιλεία II:

Με τον πρόσφατο νέο τραπεζικό νόμο 3601/2007, κωδικοποιήθηκε το σύνολο των διατάξεων που αφορούν την εποπτεία, καταργήθηκαν διατάξεις που ίσχυαν από το 1931, και ενσωματώθηκαν οι Οδηγίες 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ, γνωστές ως Βασιλεία II.

Η εποπτεία των τραπεζών, όπως αυτή εξειδικεύεται στο Κεφάλαιο Ε του Ν. 3601/2007 (άρθρα 25-29) και στις σχετικές Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (ΠΔ/ΤΕ 2577/2006 και 2587 - 2596/20.8.2007) αφορά τον έλεγχο της φερεγγυότητας, της ρευστότητας, της κεφαλαιακής επάρκειας και της συγκέντρωσης κινδύνων, την επάρκεια της εταιρικής διακυβέρνησης, περιλαμβανομένων των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων, καθώς και τις στρατηγικές και τις διαδικασίες για τη διασφάλιση της διατήρησης των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων σε επίπεδο που απαιτείται για την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Κατά το παρελθόν, και όσον αφορά την Ελλάδα ακόμη και πριν από 18 χρόνια, οι τραπεζικές εργασίες ήταν πολύ απλές και πολλές από αυτές ήταν διοικητικά καθορισμένες, σήμερα όμως και λόγω της παγκοσμιοποίησης, της απελευθέρωσης των αγορών, του ανταγωνισμού και της εξέλιξης της τεχνολογικής τους βάσης οι τραπεζικές εργασίες είναι πολύ σύνθετες και απαιτούνται ανεπτυγμένοι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου και στο επίπεδο λήψης αποφάσεων.

Η σημαντικότερη προσαρμογή του νέου πλαισίου αφορά στην αλλαγή της κουλτούρας διαχείρισης κινδύνων και τον καθορισμό ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων που είναι πιο ευαίσθητοι στο επίπεδο των κινδύνων.

Τι σημαίνει αυτό:

Παραδοσιακά οι εποπτικές αρχές απαιτούσαν από τις τράπεζες να αναλαμβάνουν όσον το δυνατόν μικρότερους κινδύνους με το ίδιο επίπεδο των ιδίων κεφαλαίων.

Στο θέμα αυτό υπήρχαν αντικρουόμενοι στόχοι μεταξύ των καταθετών αλλά και της εποπτείας με αυτούς των διοικητικών οργάνων των τραπεζών και ίσως μέρους των μετόχων, οι οποίοι αποβλέπουν σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απόδοση και επομένως έχουν κίνητρο να αναλαμβάνουν περισσότερους κινδύνους με σταθερό το επίπεδο των ιδίων κεφαλαίων που έχει στην διάθεσή της η τράπεζα. Σ' αυτό συνέβαλε και η στροφή, που ξεκίνησε στις ΗΠΑ παλαιότερα, προς τα βραχυχρόνια αποτελέσματα και επιδίωξη των διοικήσεών τους να δείχνουν υψηλές τριμηνιαίες αποδόσεις, όπως επίσης και το γεγονός

ότι η συνολική αμοιβή των διοικήσεων (που συμπεριλαμβάνει τα bonus, τα stock-options) εξαρτάται συχνά από διάφορους δείκτες αποδόσεων, όπως τα κέρδη μιας χρονιάς και όχι τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Όμως τα γεγονότα που μεσολάβησαν από τότε (όπως η χρεοκοπία της Baring's και του LongTermCapitalManagement (LTCM), καθώς και η κρίση της ΝΑ Ασίας) και ιδίως τελευταία οι εξελίξεις στη διασύνδεση των χρηματοοικονομικών αγορών που δεν περιορίζουν τους κινδύνους στα εθνικά σύνορα, κατέστησαν φανερό ότι η ασφαλής λειτουργία των τραπεζών, καθώς και η επάρκεια των κεφαλαίων εξαρτάται, εκτός από το επίπεδο των κεφαλαίων και των κινδύνων και από άλλους παράγοντες, όπως:

- η οργάνωση των τραπεζών,
- η δυνατότητα των τραπεζών να εντοπίζουν, να μετρούν/παρακολουθούν και τελικά, εφόσον το κρίνουν σκόπιμο, να μεταφέρουν τον κίνδυνο.

Η Βασιλεία II και ο ν. 3601/2007 κινείται προς την κατεύθυνση της προσέγγισης των στόχων των τραπεζών προς αυτούς των εποπτικών αρχών, καθώς αποβλέπει να φέρει τις εποπτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις όσο το δυνατόν πλησιέστερα στο (εσωτερικό) οικονομικό κεφάλαιο των τραπεζών.

Επιπλέον σε αντίθεση με το παρελθόν όπου όχι μόνον υπήρχαν ποσοτικοί περιορισμοί στη χορήγηση δανείων αλλά και ενιαία αντιμετώπισή τους από πλευράς εποπτείας, με το νέο πλαίσιο της Βασιλείας II για πρώτη φορά οι εποπτικές ρυθμίσεις είναι άμεσα προσανατολισμένες στο κίνδυνο κάθε δανείου αλλά και κάθε τράπεζας χωριστά.

Πράγματι, βασική καινοτομία του πλαισίου της Βασιλείας II αποτελεί ο Πυλώνας II, με τον οποίο θεσπίζονται υποχρεώσεις τόσο στα εποπτευόμενα ιδρύματα να αξιολογούν τα ίδια τους κινδύνους που αναλαμβάνουν και την επάρκεια των κεφαλαίων τους για την κάλυψη αυτών, όσο και στις εποπτικές αρχές να αξιολογούν τις εκτιμήσεις των κινδύνων που κάνουν τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα, ώστε να αποτρέπεται έγκαιρα η μείωση του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας κάτω από το ελάχιστο επιτρεπόμενο όριο.

3.Η ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ:

Το Διεθνές Πιστωτικό Σύστημα και οι προοπτικές του αποτελούν θέματα αμέσου ενδιαφέροντος για την Ελληνική Οικονομία, αφενός επειδή η παγκοσμιοποίηση, η οποία έχει προχωρήσει γρήγορα στο χρηματοοικονομικό σύστημα, έχει ενισχύσει την Αλληλεξάρτηση των οικονομιών και, αφετέρου, επειδή ο ελληνικός χρηματοοικονομικός τομέας είναι ιδιαίτερα δυναμικός και παίζει σημαντικό και διαρκώς αυξανόμενο ρόλο στην περιοχή της ΝΑ. Ευρώπης.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα περιλαμβάνει τόσο τις τράπεζες (δηλαδή το πιστωτικό σύστημα) όσο και επιχειρήσεις ή οργανισμούς, όπως είναι τα αμοιβαία

⁷ κεφάλαια, που δραστηριοποιούνται στην αγορά χρήματος και επενδυτικού χαρακτήρα, οι ασφαλιστικές εταιρείες και τα ταμεία συντάξεων.

4. Τέσσερις σημαντικές αλλαγές παρατηρούνται στο διεθνή χρηματοπιστωτικό τομέα την τελευταία 25ετία και μάλιστα προχωρούν ταχύτερα τα τελευταία χρόνια:

Πρώτον, τα παγκόσμια χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία (worldfinancialassets), τα οποία περιλαμβάνουν τραπεζικές καταθέσεις, ιδιωτικά και κρατικά χρεόγραφα και μετοχικούς τίτλους, έχουν αυξηθεί εντυπωσιακά τόσο ως απόλυτο μέγεθος όσο και ως ποσοστό του παγκόσμιου ΑΕΠ. Η αξία των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ήταν 12 τρισεκατομμύρια δολάρια ή περίπου 100% του παγκόσμιου ΑΕΠ το 1980, [64 τρισ. δολάρια ή περίπου 200% του παγκόσμιου ΑΕΠ στο τέλος του 1995] και 140 τρισ. δολάρια ή πάνω από 300% του παγκόσμιου ΑΕΠ στο τέλος του 2005. Η εξέλιξη αυτή είναι θετική για την παγκόσμια οικονομία, καθώς συνεπάγεται «βαθύτερες» αγορές κεφαλαίου, πιο εύκολη πρόσβαση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στη χρηματοδότηση, βελτιωμένο καταμερισμό των κινδύνων και αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων.

Δεύτερον, τα λεγόμενα «παράγωγα» (δηλαδή μια νέα κατηγορία συνθέτων χρηματοοικονομικών προϊόντων που βασίζονται σε, ή «παράγονται» από, παραδοσιακά χρεόγραφα, μετοχικούς τίτλους, συνάλλαγμα κ.λπ.), έχουν παρουσιάσει εκπληκτική εξέλιξη, καθώς η συνολική ονομαστική αξία τους σχεδόν εικοσαπλασιάστηκε μεταξύ του 1995 και του 2006, οπότε έφθασε τα 327 τρισ. δολάρια ή περίπου 600% του παγκόσμιου ΑΕΠ, ενώ το 1980 ήταν αμελητέα. Τα παράγωγα έχουν μεταβάλει ριζικά τις δυνατότητες διαχείρισης κινδύνου. Ταυτόχρονα, όμως, ίσως έχουν ευνοήσει τον εφησυχασμό και τις ριψοκίνδυνες συμπεριφορές, ενώ έχουν μειώσει τη διαφάνεια της χρηματοοικονομικής αγοράς, καθώς η πληροφόρηση για τα συμβαλλόμενα μέρη δεν είναι επαρκής (αντίθετα από ό,τι ισχύει για τα τραπεζικά δάνεια).

Τρίτον, δύο τύποι αμοιβαίων κεφαλαίων επενδυτικού χαρακτήρα παίζουν ένα σημαντικό και συνεχώς αυξανόμενο ρόλο στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές. Πρόκειται για τα αμοιβαία κεφάλαια υψηλής μόχλευσης (hedgefunds) και για τα ιδιωτικά μετοχικά κεφάλαια (privateequityfunds). Τα hedgefunds επενδύουν επιθετικά με κίνητρο το βραχυχρόνιο κέρδος και διαχειρίζονταν πρόσφατα πάνω από 1,5 τρισ. δολάρια. Τα privateequityfunds συχνά εξαγοράζουν επιχειρήσεις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο: αυτό το κάνουν με υψηλή μόχλευση (δηλαδή με χρησιμοποίηση δανειακών κεφαλαίων) και συχνά σε συνεργασία με άλλους επενδυτές όπως ασφαλιστικά ταμεία και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, στη συνέχεια αναδιοργανώνουν τις επιχειρήσεις, αυξάνουν το χρέος τους για να αφαιρέσουν κεφάλαιο και να ενισχύσουν την πειθαρχία της αγοράς, και τελικά τις μεταπωλούν με κέρδος, κυρίως μέσω επανεισαγωγής στο Χρηματιστήριο. Η δραστηριοποίηση των hedgefunds και των privateequityfunds έχει ενισχύσει τους μετόχους

⁷Κοτσίρης Λ., 2001, Εμπορικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σελ.54. Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ Α.Ε.

έναντι των διοικήσεων των επιχειρήσεων - ιδίως διότι ακόμη και οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις μπορούν πλέον να εξαγοραστούν από privateequityfunds τα οποία διαθέτουν πολλούς πόρους. Το 2006 η τοποθέτηση νέων κεφαλαίων στα privateequityfunds υπερέβη τα 400 δισ. δολάρια. Ταυτόχρονα όμως, οι επιχειρήσεις αυτές, λόγω του αυξημένου χρέους τους, έχουν γίνει πιο ευπαθείς σε ενδεχόμενες δυσμενείς διαταραχές.

Τέταρτον, οι τράπεζες έχουν διευρύνει τόσο το φάσμα των δραστηριοτήτων τους όσο και τη γεωγραφική βάση τους, προκειμένου να αξιοποιήσουν τις οικονομίες κλίμακας και εύρους δραστηριοτήτων (economiesofscaleandscope) και να διασπείρουν τους κινδύνους. Ενδεικτικά αναφέρω ότι η αξία των συγχωνεύσεων και εξαγορών στον χρηματοπιστωτικό τομέα το 2006 αυξήθηκε κατά 50% και έφθασε το ποσό των 900 δισ. δολαρίων, από το οποίο σχεδόν το μισό αφορούσε διασυνοριακές συναλλαγές. Ταυτόχρονα, όπως προανέφερα, οι τράπεζες έχουν επεκταθεί σε μη παραδοσιακά τραπεζικές δραστηριότητες (όπως τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, τις συναλλαγές σε τίτλους και την ασφάλιση), ενώ συχνά παρέχουν χρηματοδότηση σε hedgefunds και σε privateequityfunds. Η διασυνοριακή επέκταση έχει συνήθως πολλαπλά οφέλη για ένα πιστωτικό ίδρυμα, ειδικότερα ως προς την κερδοφορία και τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Αλλά δεν είναι κατ' ανάγκη αληθές ότι η διασυνοριακή δραστηριότητα έχει μειώσει το συστημικό κίνδυνο, δηλαδή τον κίνδυνο για τα ιδρύματα αυτά ως σύνολο, ιδίως τον κίνδυνο που μπορεί να προέλθει από εξαιρετικά δυσμενείς διαταραχές. Ειδικότερα για τις χώρες υποδοχής, η παρουσία ισχυρών ξένων τραπεζών φαίνεται να περιορίζει το ενδεχόμενο παραδοσιακών εγχώριων τραπεζικών κρίσεων. Όμως, οι ξένες τράπεζες μπορούν να μεταδώσουν διαταραχές που έχουν επηρεάσει αρχικά τις μητρικές τους τράπεζες. Τέτοιες διαταραχές είναι συχνά πιο δύσκολο να αντιμετωπιστούν, ή ακόμη και να προβλεφθούν, από τις τοπικές εποπτικές Αρχές.

Όσον αφορά ειδικότερα τις ελληνικές τράπεζες, η διεθνής παρουσία τους διευρύνθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια του 2006, κυρίως λόγω της ταχείας επέκτασής τους στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, με προεξάρχουσα εξέλιξη την εξαγορά της τουρκικής Finansbank από την Εθνική Τράπεζα. Στο τέλος του 2006 οι όμιλοι των ελληνικών τραπεζών διέθεταν στο εξωτερικό περίπου 1.900 καταστήματα με 32.000 υπαλλήλους, που αντιστοιχούσαν περίπου στο 1/3 του συνολικού αριθμού των καταστημάτων και του προσωπικού τους. Το ενεργητικό των θυγατρικών και υποκαταστημάτων τους στο εξωτερικό ανερχόταν στα 56,3 δισ. ευρώ, ήταν αυξημένο κατά 75% έναντι του 2005, και αποτελούσε το 19% του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών εμπορικών τραπεζικών ομίλων. Για την οικονομική χρήση 2006, περίπου το 22% των προ φόρων κερδών τους προερχόταν από τις δραστηριότητες του εξωτερικού. Λόγω των σημαντικών επενδύσεών τους, οι ελληνικές τράπεζες έχουν αποκτήσει σημαντικό μερίδιο αγοράς στις περισσότερες χώρες της ΝΑ. Ευρώπης. Συγκεκριμένα το μερίδιό τους με βάση το ενεργητικό στο τέλος του 2006 διαμορφώνεται σε άνω του 30% στην ΠΓΔΜ, σε 20%-25% στη Βουλγαρία, την Αλβανία και τη Σερβία, σε 15% στη Ρουμανία και σε 4% στην Τουρκία. Για το σύνολο της ΝΑ. Ευρώπης το μερίδιό τους διαμορφώνεται περίπου στο 8%.

5. Τρεις παράγοντες εξηγούν τη ραγδαία εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού τομέα διεθνώς την τελευταία 25ετία.

Ο πρώτος είναι η απελευθέρωση της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού τομέα από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 (αρχικά στις ΗΠΑ). Η εισαγωγή του ευρώ επιτάχυνε την ολοκλήρωση της χρηματοοικονομικής αγοράς στη ζώνη του ευρώ.

Ο δεύτερος παράγοντας είναι η μεγάλη τεχνολογική πρόοδος στην πληροφορική και τις επικοινωνίες: χωρίς αυτήν δεν θα ήταν δυνατή η τεράστια αύξηση του αριθμού των χρηματοοικονομικών συναλλαγών και η δημιουργία και η τιμολόγηση σύνθετων προϊόντων (όπως είναι τα παράγωγα).

Ο τρίτος παράγοντας είναι οι ευνοϊκές διεθνείς οικονομικές συνθήκες, όπως η ραγδαία άνοδος του παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας και του διεθνούς εμπορίου, ο χαμηλός πληθωρισμός, τα χαμηλά επιτόκια και η χαμηλή μεταβλητότητα των τιμών στις αγορές χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων. Εξ άλλου, η νομισματική πολιτική στις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, μεταξύ των οποίων είναι και η ζώνη του ευρώ, έχει συμβάλει σημαντικά στη δημιουργία συνθηκών που στηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη και τη χρηματοοικονομική σταθερότητα.

Οι εξελίξεις στον διεθνή χρηματοπιστωτικό τομέα που περιέγραψα έχουν αναμφισβήτητα σημαντικές θετικές συνέπειες για την παγκόσμια οικονομία. Η χρηματοοικονομική εμβάθυνση έχει συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητας, τη χρηματοδότηση νέων δραστηριοτήτων και την οικονομική ανάπτυξη. Επίσης, η δραστηριοποίηση των hedgefunds (Τα hedgefunds είναι ιδιωτικά αμοιβαία κεφάλαια τα οποία δεν ελέγχονται από τις εποπτικές αρχές και στα οποία επενδύουν κυρίως εύποροι ιδιώτες. Τα hedgefunds σε αντίθεση με τα παραδοσιακά αμοιβαία κεφάλαια στοχεύουν σε αποδόσεις ανεξαρτήτως του αν η αγορά ανεβαίνει ή πέφτει και χρησιμοποιούν διάφορες στρατηγικές και χρηματοοικονομικά προϊόντα), και των privateequityfunds (χαρτοφυλάκια που διαβλέπουν μεγάλη πιθανότητα οικονομικής ανάκαμψης) έχει συμβάλει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας του κεφαλαίου μέσω της επιβολής της πειθαρχίας της αγοράς στις διοικήσεις των επιχειρήσεων. Εξ άλλου, χάρη στα νέα σύνθετα προϊόντα έχουν βελτιωθεί οι δυνατότητες διαχείρισης κινδύνων.

Από την άλλη πλευρά όμως, οι εξελίξεις συνεπάγονται σοβαρές προκλήσεις για τις εποπτικές Αρχές. Οι ευνοϊκές μακροοικονομικές συνθήκες των τελευταίων ετών έχουν καλλιεργήσει προσδοκίες μακροοικονομικής σταθερότητας και έχουν αυξήσει τη διάθεση των επενδυτών να αναλαμβάνουν κινδύνους, όπως αυτό φαίνεται από τα χαμηλά ασφάλιστρα πιστωτικού κινδύνου που ενσωματώνονται στα επιτόκια, καθώς και από την αυξημένη έκδοση χρέους υψηλών αποδόσεων (και υψηλού κινδύνου). Αυτό με τη σειρά του έχει περαιτέρω ενθαρρύνει την ανάπτυξη τεχνικών διαμερισμού και διασποράς των κινδύνων στην ευρύτερη χρηματοοικονομική αγορά. Συγκεκριμένα, πολλές τράπεζες έχουν αναπτύξει την πρακτική της «δημιουργίας [δανείων] και διανομής [κινδύνων]» («originateanddistribute»). Βάσει της πρακτικής αυτής, οι τράπεζες παρέχουν δάνεια αλλά κατόπιν, χρησιμοποιώντας παράγωγα και άλλα προϊόντα, διανέμουν το μεγαλύτερο μέρος

των ⁸κινδύνων που συνδέονται με τα δάνεια αυτά σε τελικούς επενδυτές, όπως ταμεία συντάξεων, ασφαλιστικές εταιρείες, αμοιβαία κεφάλαια και άλλες τράπεζες. Η τιτλοποίηση είναι μία άλλη μορφή μεταφοράς πιστωτικών κινδύνων.

Υπάρχουν σοβαροί λόγοι για τους οποίους αυτή η τραπεζική πρακτική της «δημιουργίας και διανομής» των δανείων μπορεί να οδηγήσει σε επιδείνωση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου. Κατ' αρχάς, εκείνοι που αποφασίζουν για τα δάνεια δεν έχουν ισχυρό κίνητρο να αξιολογήσουν ορθά την πιστοληπτική ικανότητα του οφειλέτη, εφόσον κάποιος άλλος θα φέρει τον πιστωτικό κίνδυνο. Επίσης, η «παρακολούθηση του κινδύνου» (riskmonitoring) γίνεται λιγότερο αποτελεσματική, καθώς εκείνοι στους οποίους έχει μεταβιβαστεί ο κίνδυνος τείνουν να έχουν λιγότερη πληροφόρηση για τους οφειλέτες από ό,τι έχουν οι τράπεζες. Στις περιπτώσεις αυτές, η παρακολούθηση ανατίθεται συνήθως σε φορείς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας (ratingagencies), αλλά ορισμένοι επενδυτές ίσως δεν λαμβάνουν επαρκώς υπόψη ότι οι αξιολογήσεις περιέχουν μόνο περιληπτική -και επομένως ελλιπή- πληροφόρηση όσον αφορά την επικινδυνότητα του προϊόντος.

Εξ άλλου, οι τράπεζες τείνουν να εξαρτώνται περισσότερο από τη διατήρηση υψηλής αγοραίας ρευστότητας (δηλαδή της δυνατότητας να αγοράζουν ή να πωλούν περιουσιακά στοιχεία χωρίς να επηρεάζουν σημαντικά τις αγοραίες τιμές), η οποία όμως μπορεί να μειωθεί απότομα λόγω δυσμενών διαταραχών. Η υψηλή αγοραία ρευστότητα έχει επιτρέψει στις τράπεζες να διασπείρουν τους κινδύνους των δανείων που δημιουργούν, να προσαρμόζουν το χαρτοφυλάκιό τους και να καλύπτουν κινδύνους με άνεση και χαμηλό κόστος. Η υψηλή αγοραία ρευστότητα αντανακλά εν μέρει την άφθονη χρηματική ρευστότητα, η οποία είναι αποτέλεσμα της ραγδαίας αύξησης των νομισματικών μεγεθών, τόσο στη ζώνη του ευρώ όσο και στις άλλες μεγάλες οικονομίες, όπως οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Συμπτώματα της υψηλής αγοραίας ρευστότητας είναι τα υψηλά επίπεδα μόχλευσης, οι χαμηλές αποδόσεις, η περιορισμένη μεταβλητότητα των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, η μικρή διαφορά αποδόσεων μεταξύ των εταιρικών και των κρατικών ομολόγων, καθώς και το μεγάλο ύψος των αγοραίων συναλλαγών σε χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία.

Οι ευνοϊκές μακροοικονομικές συνθήκες των τελευταίων ετών και οι διαρθρωτικές αλλαγές (που επέτρεψαν τη διασπορά του πιστωτικού και άλλων κινδύνων) έχουν συντελέσει σε διαρκή αύξηση των χρηματιστηριακών αξιών και πτώση των ασφαλιστρών πιστωτικού κινδύνου. Όμως, πολλοί αναλυτές -ανάμεσά τους και οι κυριότερες κεντρικές τράπεζες- συμφωνούν ότι τα ασφάλιστρα κινδύνου είναι πολύ χαμηλότερα από ό,τι θα δικαιολογούσαν αφενός οι ευνοϊκές μακροοικονομικές συνθήκες και αφετέρου η εμφάνιση νέων προϊόντων που ανταποκρίνονται καλύτερα στις προτιμήσεις των επενδυτών. Υπάρχει δηλαδή η ανησυχία ότι τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία τείνουν να τιμολογούνται με βάση υπερβολικά αισιόδοξες προσδοκίες («pricedforperfection») και ότι

⁸Λιακόπουλος Θ.,1999 «Αρχές και Προοπτική χρηματιστηριακού δικαίου», από τα πρακτικά του 9ου συνεδρίου Ένωσης Εμπορικόλογων στους Δελφούς 12-14 Νοεμβρίου 1999, με θέμα «Το Χρηματιστήριο στο Ελληνικό Δίκαιο».

η υψηλή αγοραία ρευστότητα εξαρτάται από τη διατήρηση εμπιστοσύνης στην ομαλή λειτουργία των αγορών.

Η ενεργός αγορά πιστωτικού κινδύνου, στην οποία επενδυτές αγοράζουν και πωλούν πιστωτικό κίνδυνο, επιτρέπει την ευρεία διασπορά του πιστωτικού κινδύνου στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η διασπορά αυτή του κινδύνου έχει συμβάλει στη σταθερότητα κάθε μεμονωμένης τράπεζας, δηλαδή στην ικανότητά της να αντιμετωπίζει ακραίες δυσμενείς εξελίξεις χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η κεφαλαιακή της επάρκεια. Ταυτόχρονα όμως, η διασπορά των κινδύνων έχει καταστήσει το τραπεζικό σύστημα ως σύνολο πιο ευπαθές σε περίπτωση απότομης και δυσμενούς μεταβολής των συνθηκών. Έτσι, οι κρίσεις μπορεί να είναι πιο σπάνιες: όταν όμως συμβούν, θα τείνουν να είναι πιο σοβαρές.

Η κεφαλαιακή επάρκεια και η σταθερότητα του διεθνούς πιστωτικού συστήματος έχουν ενισχυθεί περαιτέρω τα τελευταία έτη, όπως αυτό φαίνεται από τους ισολογισμούς και τα οικονομικά αποτελέσματα των μεγάλων διεθνών τραπεζών. Το διεθνές πιστωτικό σύστημα έχει επίσης αντιμετωπίσει επιτυχώς σοβαρές διαταραχές στη διεθνή οικονομία, όπως την πτώση των χρηματιστηριακών αξιών το 2000, τις τρομοκρατικές ενέργειες το 2001 και, πιο πρόσφατα, το Φεβρουάριο-Μάρτιο του 2008, την αύξηση της μεταβλητότητας των τιμών σε ευρύ φάσμα αγορών και την αύξηση της διαφοράς αποδόσεων μεταξύ εταιρικών και κρατικών χρεογράφων. Αν και οι προοπτικές του πιστωτικού συστήματος παραμένουν ευνοϊκές εφόσον συνεχιστεί η ανάπτυξη της διεθνούς οικονομίας, οι εποπτικές Αρχές δεν μπορούν να εφησυχάζουν, καθώς υπάρχουν κίνδυνοι οι οποίοι, ιδίως αν εκδηλωθούν ταυτόχρονα, θα μπορούσαν να θέσουν το διεθνές πιστωτικό σύστημα σε σημαντική δοκιμασία.

Ειδικότερα:

Πρώτον, υπάρχουν ενδείξεις ποιοτικής επιδείνωσης στην αγορά ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων υψηλής απόδοσης (και πιστωτικού κινδύνου) στις ΗΠΑ. Αν και οι συνέπειες μέχρι τώρα ήταν περιορισμένες, ενδέχεται το πρόβλημα να ενταθεί και να επεκταθεί σε άλλες αγορές.

Δεύτερον, τα χαμηλά επιτόκια και οι υγιείς εταιρικοί ισολογισμοί έχουν ενθαρρύνει μια μεγάλη αύξηση των εξαγορών επιχειρήσεων από privateequityfunds. Αυτό με τη σειρά του έχει οδηγήσει σε σημαντική αύξηση του χρέους των επιχειρήσεων που εξαγοράστηκαν, οι οποίες έτσι έχουν γίνει πιο ευπαθείς σε ενδεχόμενες δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις. Σε κίνδυνο εκτίθενται επίσης οι διαμεσολαβούντες -μεταξύ των οποίων και τράπεζες- που παρέχουν προσωρινή χρηματοδότηση για εξαγορές με υψηλή μόχλευση.

Τρίτον, οι εισροές κεφαλαίων σε αναδυόμενες οικονομίες έχουν αυξηθεί σημαντικά, αντανακλώντας εν μέρει τις βελτιωμένες οικονομικές συνθήκες στις οικονομίες αυτές, αλλά επίσης και την αναζήτηση αποδόσεων (searchforyield), λόγω των χαμηλών επιτοκίων στις περισσότερες ώριμες οικονομίες. Το μέγεθος των εισροών κεφαλαίων και το σχετικά χαμηλό ασφάλιστρο πιστωτικού κινδύνου που ενσωματώνεται στο επιτόκιο υποδηλώνουν ότι οι επενδυτές αναλαμβάνουν σημαντικό κίνδυνο και ότι δεν μπορεί να

αποκλειστεί το ενδεχόμενο μιας απότομης αντιστροφής των εισροών κεφαλαίων, που θα προκαλέσει σοβαρές διαταραχές στις αναδυόμενες οικονομίες.

Τέταρτον, υπάρχει το ενδεχόμενο απότομης και μη ομαλής διόρθωσης των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών ανισορροπιών. Το γεγονός ότι πλέον ένα μεγάλο τμήμα του ελλείμματος των τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ χρηματοδοτείται με κρατικά χρεόγραφα σταθερού επιτοκίου και όχι με ξένες άμεσες επενδύσεις ή αγορές μετοχικών τίτλων υποδηλώνει ότι οι εισροές κεφαλαίων στις ΗΠΑ έχουν γίνει πιο ευαίσθητες σε μεταβολές των διαφορών επιτοκίων και σε μία πιθανή αλλαγή του κλίματος στις αγορές.

Τέλος, η παρατηρούμενη πολύ χαμηλή μεταβλητότητα των τιμών για όλα τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, καθώς και η εξαιρετικά χαμηλή διαφορά επιτοκίου μεταξύ διαφόρων πιστωτικών προϊόντων, υποδηλώνουν ότι οι επενδυτές δεν έχουν επαρκώς λάβει υπόψη το ενδεχόμενο μια διατάραξη της μεταβλητότητας να λάβει μεγαλύτερες διαστάσεις λόγω των διασυνδέσεων μεταξύ πιστωτικών προϊόντων και αγορών. Έτσι ενώ οι μεμονωμένοι επενδυτές ίσως δρουν σύμφωνα με τα σήματα που μεταδίδει η αγορά, η συλλογική συμπεριφορά τους μπορεί να προκαλέσει υπερβολική συσσώρευση επενδυτικών θέσεων, δημιουργώντας το ενδεχόμενο απότομης και μη ομαλής προσαρμογής σε περίπτωση μεταβολής των συνθηκών. Για παράδειγμα, η ραγδαία αύξηση ορισμένων νέων προϊόντων όπως είναι τα παράγωγα για τη μεταβίβαση του πιστωτικού κινδύνου (creditdefaultswaps), η αύξηση του χρέους σε τμήματα του πιστωτικού συστήματος, και η αύξηση του «carrytrade» (που αφορά δανεισμό σε νόμισμα χαμηλής απόδοσης και επένδυση σε νόμισμα υψηλής απόδοσης) υποδηλώνουν ότι οι συμμετέχοντες στην αγορά προσδοκούν συνέχιση της χαμηλής μεταβλητότητας. Υπό τις συνθήκες αυτές, μια μόνιμη αύξηση της μεταβλητότητας θα μπορούσε να προκαλέσει σημαντικές διαταραχές σε ευρύ φάσμα των αγορών.

Όπως ανέφερα πάνω πάνω, η διεθνοποίηση των τραπεζών έχει μεν ενισχύσει την σταθερότητα των μεμονωμένων ιδρυμάτων, ειδικά προκειμένου για σχετικά μικρές διαταραχές, αλλά έχει επίσης ενισχύσει τον κίνδυνο οι διεθνείς διασυνδέσεις να αυξήσουν το εύρος και την περιπλοκότητα σοβαρών κρίσεων. Αυτό υπογραμμίζει ότι είναι αναγκαίο, σε εθνικό επίπεδο, οι νομικές και εποπτικές ρυθμίσεις να εξελιχθούν ώστε να ανταποκρίνονται στον συνεχώς εντεινόμενο διεθνή χαρακτήρα των τραπεζών. Συγκεκριμένα, προκειμένου αφενός να μειωθεί η πιθανότητα μετάδοσης διαταραχών λόγω της παγκοσμιοποίησης του πιστωτικού συστήματος και αφετέρου να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη από την παγκοσμιοποίηση αυτή, θα πρέπει να ενταθεί η συνεργασία των εποπτικών Αρχών προς δυο κατευθύνσεις. Πρώτον, οι εποπτες θα πρέπει να συνεργάζονται στενότερα για τον έλεγχο διασυννοριακών ιδρυμάτων. Και δεύτερον, οι εποπτικές Αρχές κάθε χώρας θα πρέπει να βελτιώνουν συνεχώς τις διαδικασίες διαχείρισης κρίσεων, σε συνεργασία με τις Αρχές των χωρών με τις οποίες έχουν κοινές ευθύνες και κοινά συμφέροντα. Αν και οι ρυθμιστικές και εποπτικές Αρχές των χωρών υποδοχής παραμένουν κατά κύριο λόγο αρμόδιες όσον αφορά διασυννοριακές τράπεζες -γεγονός το οποίο οπωσδήποτε δεν συνάδει με το γεωγραφικό εύρος των δραστηριοτήτων των τραπεζών αυτών- εντούτοις τέτοια πρακτικά μέτρα θα συντελέσουν στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς

πιστωτικού συστήματος. Όσον αφορά την Νοτιοανατολική Ευρώπη, πριν από λίγες ημέρες έγινε ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της στενότερης περιφερειακής συνεργασίας στον τομέα της τραπεζικής εποπτείας με την υπογραφή στην Αθήνα, έπειτα από πρωτοβουλία της Τράπεζας της Ελλάδος, ενός Πολυμερούς Μνημονίου Συνεργασίας από τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών επτά χωρών της περιοχής. Στη συνάντηση αυτή επίσης αποφασίστηκε ένα πρόγραμμα δράσης για τη διευκόλυνση και υποστήριξη της εφαρμογής του νέου πλαισίου συνεργασίας.

Η αποδοτικότητα και η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών διατηρούνται σε επίπεδα που παρέχουν περιθώρια για τη διασφάλιση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και, σε συνδυασμό με την αποτελεσματικότερη διαχείριση των τραπεζικών κινδύνων, ενισχύουν διαχρονικά την ευρωστία του τραπεζικού συστήματος, καθώς και την εμπιστοσύνη των καταθετών και του επενδυτικού κοινού.

Ειδικότερα, σύμφωνα με στοιχεία για το Μάρτιο του τρέχοντος έτους, ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας των ελληνικών τραπεζών παραμένει ικανοποιητικός και σημαντικά υψηλότερος του ελάχιστου απαιτούμενου (8%), τόσο σε επίπεδο τράπεζας όσο και σε επίπεδο τραπεζικών ομίλων (13,3% και 11,4%, αντίστοιχα).

Όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο, το πρώτο τρίμηνο του 2007 παρατηρήθηκε οριακή μείωση του λόγου των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων των ελληνικών εμπορικών τραπεζών (σε 5,3% το Μάρτιο εφέτος, από 5,4% το Δεκέμβριο του 2006), επίπεδο όμως που παραμένει σημαντικά υψηλότερο από ό,τι εκείνο των μεσαίου μεγέθους τραπεζών της Ε.Ε.-25 (2,9% το Δεκέμβριο του 2006). Ειδικότερα, στο διάστημα αυτό βελτιώθηκε η ποιότητα του χαρτοφυλακίου των δανείων προς τα νοικοκυριά, καθώς παρατηρήθηκε μείωση του λόγου των καταναλωτικών δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των καταναλωτικών δανείων (Μάρτιος 2007: 6,6%, Δεκέμβριος 2006: 6,9%), ενώ σταθερός διατηρήθηκε ο αντίστοιχος λόγος για τη στεγαστική πίστη (3,4%). Επίσης, μειώθηκε περαιτέρω ο λόγος των επιχειρηματικών δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των επιχειρηματικών δανείων (Μάρτιος 2007: 5,8%, Δεκέμβριος 2006: 6%).

Η Τράπεζα της Ελλάδος, έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, έχει ζητήσει να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα από τις τράπεζες για την περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου τους και την αύξηση του ποσοστού κάλυψης των καθυστερήσεων με προβλέψεις, ούτως ώστε να αποφεύγονται σημαντικές διακυμάνσεις του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας, ενόψει μάλιστα της εφαρμογής του νέου εποπτικού πλαισίου (Βασιλεία II). Παράλληλα, τα νοικοκυριά θα πρέπει να σταθμίζουν προσεκτικά τις δυνατότητές τους για εξυπηρέτηση των δανειακών τους υποχρεώσεων, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις οικονομικές τους προοπτικές, καθώς και το ενδεχόμενο περαιτέρω αύξησης των επιτοκίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄(Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα και η δομή του,πρόκληση της ΟΝΕ,και οι προκλήσεις-συμπεράσματα).

1.ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ:

1.1.Προοπτικές-Ρόλος του τραπεζικού συστήματος:

Αποτελεί γενικά παραδεκτή αρχή, ότι η ασκούμενη, μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος, πολιτική και ο βαθμός ανάπτυξης του ίδιου του πιστωτικού συστήματος, επηρεάζουν καθοριστικά την κατανομή και το κόστος των πιστώσεων και κεφαλαίων ανάμεσα στους διάφορους τομείς της οικονομίας (μεταποίηση -υπηρεσίες, ιδιώτες - δημόσιο - κοινωνικός τομέας, κέντρο - περιφέρεια). Γι αυτό και το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί βασικό εργαλείο για την άσκηση της συνολικής οικονομικής πολιτικής από την εκάστοτε κυβέρνηση. Στα πλαίσια του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι Τράπεζες βρίσκονται στο κέντρο του συστήματος αφού ως γνωστό έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν την προσφορά χρήματος μιας χώρας, να επιδρούν στην αγοραστική δύναμη, να ενοποιούν την οικονομική διαδικασία της παραγωγής, της διανομής και της κατανάλωσης.

1.2.Εξελίξεις στο διεθνές τραπεζικό Σύστημα:

Την τελευταία 10ετία, και στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων, με σημαντικότερες την απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων και την ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών. Ιδιαίτερα στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι τράπεζες αντιμετωπίζουν μια σειρά από προκλήσεις και αλλαγές με τα νέα δεδομένα της Ο.Ν.Ε. και του ΕΥΡΩ, αλλαγές που έχουν ιδιαίτερα μεγάλο κόστος και δημιουργούν ιδιαίτερα έντονες ανταγωνιστικές συνθήκες. Οι εξελίξεις υποχρεώνουν τις τράπεζες να προβούν σε αναδιάρθρωση της επιχειρηματικής τους δομής και σε επανεξέταση της στρατηγικής τους, με αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας και φάσματος και μείωση του λειτουργικού τους κόστους.

Η κυρίαρχη τάση, που υπάρχει, είναι: * οι εξαγορές και συγχωνεύσεις για την δημιουργία μεγάλων χρηματοοικονομικών ομίλων, έτοιμων να ανταγωνισθούν αποτελεσματικά σε διεθνές επίπεδο. Στόχος είναι η απόκτηση ισχυρής κεφαλαιακής διάρθρωσης, τα μεγάλα δίκτυα, η ικανότητα προσφοράς πακέτων προϊόντων σε ελκυστικές τιμές.

Η άλλη επιλογή είναι η: * ενίσχυση του ρόλου των μικρότερων, σύγχρονων και ευέλικτων τραπεζών, με παραγωγή εξειδικευμένου φάσματος νεωτεριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, παράλληλα με την διασύνδεση του δικτύου τους με μεγαλύτερες χρηματοοικονομικές μονάδες και διατραπεζικά δίκτυα. Η νέα τεχνολογία προσφέρει αυτονόμηση στην επεξεργασία των πληροφοριών και κατ'επέκταση αύξηση της χρησιμότητας του χρήστη, ευελιξία και προσαρμοστικότητα.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες έχει ιδιαίτερη σημασία για το συνδικαλιστικό κίνημα η κατανόηση των παραμέτρων που διαμορφώνουν το νέο σκηνικό. Στο πρόσφατο παρελθόν η "παγκοσμιοποίηση" στο τραπεζικό σύστημα συνδεόταν κυρίως με την καλύτερη εξυπηρέτηση των "πολυεθνικών πελατών" των Τραπεζών. Στη συνέχεια επεκτάθηκε με ταχείς ρυθμούς σε όσες χώρες και οικονομίες προσφέρουν τις κατάλληλα απελευθερωμένες αγορές (ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά, χώρες NAFTA, NorthAmericanFreeTradeAgreement), χώρες Ν.Α. Ασίας και Ιαπωνία).

Η ίδια διαδικασία αντικατοπτρίζεται στη λειτουργία των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών, τις κρίσεις των οποίων παρακολουθούμε όλο και συχνότερα με αλληλεπίδραση σε όλες τις χώρες (domino effect). Βασικό γεγονός για την κατανόηση των μελλοντικών εξελίξεων είναι η πρόσφατη ρύθμιση για την εξαφάνιση του προστατευτισμού των χρηματοοικονομικών αγορών. Τον Δεκέμβριο του 1997, αποφασίστηκε στη Γενεύη από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), η απελευθέρωση των διεθνών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Η συμφωνία αυτή επηρεάζει 102 χώρες, ενώ η υλοποίησή της θα ξεκινήσει από τον Φεβρουάριο του 1999 και αναμένεται να συμβάλλει στην αναδιαμόρφωση της παγκόσμιας αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και να επηρεάσει εξίσου την μορφολογία των εγχώριων αγορών.

Η συμφωνία αφορά το 95% της παγκόσμιας αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (Τράπεζες, ασφάλειες, χρηματιστηριακές αγορές, κίνηση κεφαλαίων, κ.ά.). Η αγορά αυτή έχει τεράστια μεγέθη της τάξης των \$17,8 τρις σε χρεόγραφα, \$38 τρις σε δάνεια, \$2,2 σε παραγωγή ασφαλιστρων και \$1,2 τρις σε ημερήσιες συναλλαγές συναλλάγματος. Η διάσταση των αλλαγών που θα προκύψουν, καθώς θα πέσουν ολοκληρωτικά τα σύνορα των συναλλαγών, προφανώς θα προδιαγράψουν ένα τελείως διαφορετικό περιβάλλον, τις επιπτώσεις του οποίου δεν μπορούμε με ευκολία να μαντέψουμε και το οποίο θα καθορίσει το τοπίο του επόμενου αιώνα.

1.3. Παρέμβαση για τους κινδύνους και τις προκλήσεις της Διεθνοποίησης:

Η πρόσφατη αναταραχή στις διεθνείς αγορές που ξεκίνησε με τα σοβαρά οικονομικά προβλήματα στις χώρες της Άπω Ανατολής και την Ιαπωνία και συνεχίζεται με την κρίση στη Ρωσία και τις πιέσεις στη Λατινική Αμερική, επιβεβαιώνει ότι έχουμε εισέλθει σε μια νέα κρίσιμη φάση της παγκόσμιας οικονομίας, όπου όλες σχεδόν οι χώρες είναι ευάλωτες στις διεθνείς αναταράξεις. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών, η απελευθέρωση

της κίνησης κεφαλαίων, η επανάσταση της τεχνολογίας της πληροφορικής, που επιτρέπει την μεταφορά σημαντικών κεφαλαίων σε ελάχιστο χρόνο από αγορά σε αγορά και από χώρα σε χώρα, η ανάπτυξη σε σημαντικό βαθμό της θεσμικής διαχείρισης, η κατάργησή των εγχώριων περιορισμών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων των περισσότερων χωρών, έχουν δημιουργήσει συνθήκες, όπου το πρόβλημα μιας χώρας γίνεται σύντομα πρόβλημα της διπλανής και πιθανά, αν δεν αντιμετωπιστεί επιτυχώς, πρόβλημα και στον υπόλοιπο κόσμο. Ζούμε σε μία νέα εποχή παγκοσμιοποίησης και ολοκλήρωσης των οικονομιών και των αγορών χρήματος, συναλλάγματος και κεφαλαίου όπου κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν οι βραχυχρόνιες κινήσεις του χρηματιστηριακού και κερδοσκοπικού κεφαλαίου. Έτσι η μεταβλητότητα των τιμών στο χρηματοπιστωτικό χώρο έχει αυξηθεί σημαντικά, η αβεβαιότητα έχει λάβει νέες διαστάσεις και παρατηρούμε ότι χρηματιστηριακές κρίσεις αν δεν αντιμετωπιστούν επιτυχώς μετεξελίσσονται σταδιακά σε νομισματικές και τελικά σε οικονομικές, ενώ οι αρνητικές επιπτώσεις μεταφέρονται ακόμα και σε χώρες που ακολουθούν σοβαρή και αξιόπιστη μακροοικονομική πολιτική και δεν έχουν γενικότερα σοβαρά οικονομικά προβλήματα.

Πρέπει να τονιστεί ότι είναι σημαντικές οι αρνητικές επιπτώσεις για την οικονομία και την ανάπτυξη από τη μεγάλη μεταβλητότητα των επιτοκίων, των χρηματιστηριακών τιμών και των τιμών συναλλάγματος. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια η παγκοσμιοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου εξελίσσεται με μεγάλη ταχύτητα. Η πορεία αυτή δεν συνοδεύθηκε από αντίστοιχη ενίσχυση του συντονισμού και της συνεργασίας των χωρών και της οικονομικής πολιτικής που εφαρμόζουν, ούτε με την απαραίτητη ενίσχυση των διεθνών θεσμών και οργανισμών εποπτείας και ελέγχου. Τα βήματα που έγιναν ήταν μικρά. Βρισκόμαστε δηλαδή μπροστά σε ένα έλλειμμα διεθνούς αποτελεσματικού συντονισμού της οικονομικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων, αλλά και των γενεσιουργών αιτιών των αναταράξεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Έχουν ωριμάσει πλέον οι συνθήκες για τον καλύτερο συντονισμό του συνόλου των οικονομικών και διαρθρωτικών πολιτικών τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου το βάρος έχει πέσει στην ενιαία νομισματική πολιτική και την καθιέρωση του Ευρώ, όσο και στην ευρύτερη ομάδα των μεγάλων βιομηχανικών χωρών. Πρέπει να ενισχυθεί επίσης και η διεθνής αποτελεσματική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και των αγορών χρήματος και κεφαλαίου σε παγκόσμιο επίπεδο διότι παρατηρούνται ανησυχητικά φαινόμενα υπερδανεισμού χωρών και ιδιωτών χωρίς να τηρούνται επαρκώς οι απαραίτητοι κανόνες ορθής διαχείρισης και ανάλυσης του πιστωτικού κινδύνου.

Για παράδειγμα ενδεικτική είναι η απουσία ολοκληρωμένης παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο θέμα της Ρωσίας, που αν δεν αντιμετωπιστεί μπορεί να δημιουργήσει σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην Ευρώπη. Αντίστοιχα σοβαρά είναι τα ζητήματα που απασχολούν τις χώρες της Άπω Ανατολής και την Ιαπωνία χωρίς να έχουν οι χώρες αυτές αναλάβει τις απαραίτητες ουσιαστικές πρωτοβουλίες για την επίλυση των οικονομικών προβλημάτων.

Στο νέο διεθνές περιβάλλον που διαμορφώνεται θα πρέπει: * Να επανεξετασθούν και να περιορισθούν οι βραχυχρόνιες κερδοσκοπικές κινήσεις κεφαλαίων διεθνώς, μέσω αποτελεσματικότερης εποπτείας και αυστηρών κανόνων διαχείρισης * Να τεθούν φραγμοί στις μορφές θεσμικής διαχείρισης που είναι έντονα κερδοσκοπικές με χρήση δανειακών κεφαλαίων, όπως τα hedgefunds. * Να δημιουργηθούν μηχανισμοί ελέγχου και παρέμβασης στη συμπεριφορά εξωχώριων (offshore) κεφαλαίων, τα οποία στερούν φορολογικούς πόρους τους προϋπολογισμούς και τις δαπάνες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο * Να υπάρξουν παρεμβάσεις σε επίπεδο διεθνών οργανισμών και Ευρωπαϊκής Ένωσης για την βελτίωση και εξορθολογισμό των θεσμικών πλαισίων κινδύνου, μέσα στα οποία θα μπορούν να κινούνται τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, έτσι ώστε να περιορίζονται οι κίνδυνοι χρεοκοπίας από ανεξέλεγκτα επιχειρηματικά ρίσκα αλλά και η δημιουργία κανόνων διαφάνειας στις συγχωνεύσεις - εξαγορές για την αποτροπή μονοπωλιακών και ολιγοπωλιακών καταστάσεων.

Παράλληλα όμως, οι χώρες πρέπει να θωρακίσουν τις οικονομίες τους με την εφαρμογή της κατάλληλης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής που διασφαλίζουν αφ' ενός ικανοποιητικού όρους ανάπτυξης και μακροοικονομικής σταθερότητας, αφ' ετέρου κοινωνική συνοχή. Παρατηρούμε για παράδειγμα στο Ελληνικό Χρηματιστήριο την μια ημέρα αθρόες πωλήσεις μετοχών και την επόμενη αθρόες αγορές με τις τιμές να κυμαίνονται μεταξύ +- 8% χωρίς να έχουν αλλάξει τα βασικά στοιχεία της ελληνικής οικονομίας. Διερωτάται κανείς για τη χρησιμότητα και την λογική συνέπεια των παραπάνω αλλαγών που δημιουργούν αβεβαιότητα και αστάθεια στην οικονομία.

2. Η πρόκληση της ONE:

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE) και η σταδιακή χρήση του ευρώ στις συναλλαγές, που άρχισε την 1/1/1999 και ολοκληρώθηκε την 1/1/2002, αποτέλεσε μια νέα πραγματικότητα με σημαντικές επιπτώσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα όλων των ευρωπαϊκών χωρών, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Τα έσοδα των τραπεζών από ορισμένες ιδιαίτερα κερδοφόρες εργασίες, όπως η αγοραπωλησία συναλλάγματος, θα μειωθούν, ενώ η αναμενόμενη μεγάλη αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων, σε συνδυασμό με την ενίσχυση των τάσεων "αποδιαμεσολάβησης", θα ασκήσει πιέσεις στα περιθώρια τόκων (δηλαδή στη διαφορά μεταξύ των τόκων χορηγήσεων και καταθέσεων), αλλά και στο ύψος των προμηθειών από διάφορες εργασίες. Τέλος, το κόστος μετάβασης στο ευρώ, με τις αναγκαίες αλλαγές στα λογιστικά συστήματα, στα συστήματα πληροφορικής, ATM κ.λπ. ήδη είναι πολύ υψηλό. Ο κίνδυνος σημαντικής συρρίκνωσης του κύκλου εργασιών και της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών από τους παραπάνω παράγοντες είναι μεγάλος και η ανάγκη διαμόρφωσης μιας στρατηγικής αντιμετώπισης των νέων προκλήσεων εξαιρετικά επείγουσα, τόσο για κάθε τράπεζα χωριστά, όσο και συνολικά για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Ο ανταγωνισμός από ξένες τράπεζες, εγκαταστημένες ή όχι στην Ελλάδα, αναμένεται ότι αρχικά θα είναι ιδιαίτερα

έντονος στον τομέα της δανειοδότησης και παροχής υπηρεσιών σε μεγάλες επιχειρήσεις (corporate banking), στη διαχείριση χαρτοφυλακίου και περιουσιακών στοιχείων (treasury and asset management) και στις επενδυτικές τραπεζικές εργασίες (investment banking). Μικρότερες ανταγωνιστικές πιέσεις θα υποστούν, κατά την αρχική φάση, οι τομείς της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης, οι καταθέσεις, η χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων και γενικότερα οι λεγόμενες "λιανικές" ή "μικρής αξίας" τραπεζικές συναλλαγές (retail banking). Όμως, παρά το γεγονός ότι ο ανταγωνισμός θα είναι κατ' αρχήν μικρότερος στο retail banking, στο οποίο κυρίως δραστηριοποιούνται οι ελληνικές τράπεζες, η πίεση στα περιθώρια κέρδους τους από την δημιουργία της "ζώνης ευρώ" και τη συμμετοχή της χώρας μας σ' αυτήν θα ενταθεί και για άλλους λόγους.

Παρά την επικρατούσα αντίληψη ότι το υψηλό *ecart* (η διαφορά μεταξύ των επιτοκίων χορηγήσεων και των επιτοκίων καταθέσεων) είναι η βασική αιτία της μεγάλης κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών τα τελευταία χρόνια, τα στοιχεία δείχνουν ότι τα καθαρά έσοδα τόκων (τόκοι χορηγήσεων μείον τόκοι καταθέσεων) ως ποσοστό του ενεργητικού βρίσκονται σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα από τα αντίστοιχα των ευρωπαϊκών τραπεζών. Αντίθετα, το ελληνικό ποσοστό των καθαρών εσόδων από προμήθειες είναι σαφώς υψηλότερο από το μέσο ευρωπαϊκό.

Η πορεία προς την ONE τολμά να περιορίσει και τις δύο παραπάνω βασικές πηγές εσόδων των ελληνικών τραπεζών, ανεξάρτητα από τον ανταγωνισμό και σε μεγαλύτερο βαθμό από εκείνον που θα ισχύσει για τις άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες. Οι προμήθειες έχουν μειωθεί αισθητά, όχι μόνο λόγω της μείωσης των πράξεων σε συνάλλαγμα, αλλά και γιατί με τη σταδιακή μείωση των κρατικών δανειακών αναγκών για την κάλυψη του ελλείμματος, που αποτελεί προϋπόθεση της σύγκλισης, θα μειωθεί ο όγκος των τίτλων του δημοσίου και συνεπώς τα έσοδα των τραπεζών από τη διάθεσή τους. Αλλά ο αναμενόμενος περιορισμός των ομολόγων και των εντόκων γραμματίων του δημοσίου θα επιδράσει και στα, ήδη χαμηλά όπως προαναφέρθηκε, καθαρά έσοδα από τόκους, αφού ένα μεγάλο μέρος από αυτά οφείλονται στους υψηλούς τόκους των κρατικών τίτλων που διατηρούν στο χαρτοφυλάκιό τους.

Σ' αυτή την τάση πρέπει να προστεθεί και η βέβαιη μείωση του *ecart* για λόγους ανταγωνισμού. Αν στα παραπάνω συνυπολογιστεί ότι η αναγκαία εξυγίανση του χαρτοφυλακίου ορισμένων μεγάλων τραπεζών θα επιφέρει στο μέλλον αύξηση των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις, καθώς και ότι η αναγκαία τεχνολογική αναβάθμιση και τα έξοδα για την εισαγωγή του ευρώ θα απαιτήσουν μεγάλες επενδύσεις και συνεπώς θα αυξήσουν τις αποσβέσεις, είναι φανερό ότι τα καθαρά κέρδη των ελληνικών τραπεζών θα ακολουθήσουν πτωτική πορεία, εφ' όσον δεν υπάρξουν σημαντικοί στρατηγικοί αναπροσανατολισμοί στα επιχειρηματικά σχέδια. Δεν υπάρχουν κάποιοι συγκεκριμένοι κανόνες επιτυχούς αντιμετώπισης των νέων συνθηκών, η πιστή τήρηση των οποίων θα εξασφάλιζε στις επιμέρους ελληνικές τράπεζες την εσαεί διατήρηση της σημερινής τους κερδοφορίας. Κάθε φορέας έχει να επιλέξει μεταξύ διάφορων επιχειρηματικών κινήσεων, των οποίων η αποτελεσματικότητα δεν είναι γνωστή εκ των προτέρων. Είναι, όμως, βέβαιο

ότι η αναζήτηση νέων πηγών εσόδων που θα αντικαταστήσουν αυτές που ισχύουν μέχρι σήμερα αποτελεί βασική προϋπόθεση επιβίωσης. Αυτά τα έσοδα μπορούν να προκύψουν είτε από νέα προϊόντα, είτε από νέες αγορές (όπως π.χ. των Βαλκανίων) είτε, τέλος, από την καλύτερη αξιοποίηση των παραδοσιακών προϊόντων, όπως π.χ. η αύξηση των δανείων προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Μια τέτοια προσπάθεια αύξησης των εσόδων θα περιορίσει την ανάγκη μείωσης των λειτουργικών εξόδων και κυρίως των δαπανών για μισθούς και συντάξεις, που προβάλλονται από ορισμένους κύκλους ως λανθασμένη λύση για την μακροχρόνια λύση του προβλήματος της κερδοφορίας.

Εξελίξεις στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα, όπως και στα τραπεζικά συστήματα στις περισσότερες χώρες, σ' όλη τη μεταπολεμική περίοδο, εφαρμόστηκε, από μεριάς πολιτείας και Κεντρικής Τράπεζας, μία πολιτική αυστηρών διοικητικών κανόνων. Το σύστημα αυτό είχε μία λογική στήριξης των επενδύσεων στη βιομηχανία και βιοτεχνία και ενίσχυσης των εξαγωγών, και ήταν σύμφωνο με όσα ίσχυαν στις διεθνείς συνθήκες στις 10ετίες του '50 και του '60. Σε πρώτη φάση είχε εξυπηρετήσει τη μεγέθυνση των οικονομικών μεγεθών της χώρας.

Όπως όμως πολλοί μηχανισμοί, το σύστημα αυτό δεν εκσυγχρονίστηκε, ξεπεράστηκε από τις εξελίξεις και τελικά οδήγησε σε στρέβλωση της κατανομής των επενδυτικών πόρων. Έτσι στη 10ετία του '80, η ελληνική οικονομία βρέθηκε με ένα αναποτελεσματικό πιστωτικό σύστημα και μία επιχειρηματική δομή που στο σύνολό της ήταν αδύναμη και απροετοίμαστη να ακολουθήσει τις αναπτυξιακές προκλήσεις του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος όπως αυτές διαμορφώθηκαν και διαμορφώνονται την τελευταία περίοδο.

Οφείλουμε να υπενθυμίσουμε ότι το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα στην μεταπολεμική περίοδο, εκμεταλλεύτηκε τα αποθεματικά των ασφαλιστικών ταμείων σε όφελος κυρίως του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας με αποτέλεσμα μετά από παρέλευση δεκαετιών και αφού επήλθε ωρίμανση του ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος, τα ασφαλιστικά ταμεία να έχουν σοβαρά προβλήματα για να αντιμετωπίσουν τις σημερινές προκλήσεις και ανάγκες. Τα ασφαλιστικά ταμεία και κυρίως τα αυτοδιαχειριζόμενα σε συντονισμό με τα συνδικάτα θα πρέπει να οργανώσουν την παρέμβασή τους στην αγορά, υλοποιώντας την πολιτική της διασποράς των κινδύνων, ώστε να αυξήσουν τα έσοδα (έξω από πολιτικές τζόγου και μεγάλων ρίσκων) κατά τα πρότυπα αντίστοιχων οργανισμών στην Ε.Ε. - ΗΠΑ - ΙΑΠΩΝΙΑ.

Ο εκσυγχρονισμός του τραπεζικού συστήματος ήταν μια αναγκαιότητα, γιατί οι ξεπερασμένες δομές του είχαν στραγγαλίσει τις παραγωγικές δομές της οικονομίας αλλά και τις ίδιες τις Τράπεζες.⁹

Έτσι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα υποχρεώθηκε να ακολουθήσει τις εξελίξεις στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και από το 1987 εισήλθε στη δική του φάση αποκανονικοποίησης και εκσυγχρονισμού.

Το τελευταίο διάστημα έχουν ενταθεί οι διεργασίες που συντελούνται στην Ελληνική τραπεζική αγορά, διεργασίες οι οποίες αποτελούν την συνέχεια, αλλά και το αποτέλεσμα, της διαδικασίας για την απελευθέρωση του Ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος που άρχισε από τα τέλη της 10ετίας του '80.

Οι διαπιστώσεις που μπορεί να γίνουν είναι:

α) Τυπικά, η διαδικασία της κανονιστικής απελευθέρωσης (deregulation) έχει ολοκληρωθεί και η Ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά έχει εμπλουτισθεί με νέα εργαλεία και θεσμούς. Η πρόοδος που έχει επιτευχθεί, είναι ασφαλώς ουσιαστική.

β) Σημαντικές υπήρξαν οι αλλαγές στη δομή του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Αυξήθηκε ο αριθμός των ελληνικών και ξένων τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, ενώ εντείνεται η τάση ανάπτυξης σύνθετων χρηματοπιστωτικών ομίλων. Παράλληλα, σαν αποτέλεσμα της θεσμοθέτησης νέων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και της αποκανονικοποίησης της χρηματοπιστωτικής αγοράς, ιδρύθηκε, σημαντικός αριθμός εταιριών παροχής leasing διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, επενδύσεων, κ.α., από τις οποίες η πλειοψηφία αποτελούν θυγατρικές Τραπεζών. Διαφοροποιήσεις υπήρξαν και στα μερίδια αγοράς κυρίως όσον αφορά τις Ελληνικές εμπορικές τράπεζες.

γ) Εντείνονται τα βήματα διεθνοποίησης των ελληνικών τραπεζών. Οι Ελληνικές τράπεζες δεν εγκαθίστανται πλέον μόνο σε χώρες με έντονο ελληνικό στοιχείο (Γερμανία, ΗΠΑ), αλλά σε χώρες που αποτελούν διεθνή χρηματοπιστωτικά κέντρα (Λονδίνο) ή σε χώρες διεξόδου Ελληνικών εμπορικών και βιομηχανικών μονάδων (χώρες της Βαλκανικής και Παρευξείνιες χώρες).

δ) Το τελευταίο διάστημα οι εξελίξεις στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα επιταχύνονται με εξαγορές και συγχωνεύσεις, (Οι εξελίξεις αυτές στο Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα έχουν οδηγήσει σταδιακά στην ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών. Η μεγάλη όμως ανταγωνιστική πρόκληση όλων των τραπεζών, είναι τα νέα τραπεζικά προϊόντα, όχι μόνο γιατί συμβάλλουν στη διεύρυνση της πελατείας και σε οικονομίες φάσματος υπηρεσιών, αλλά γιατί αποτελούν και την απάντηση στα θέματα διεύρυνσης της κερδοφορίας, διατήρησης της ρευστότητας και ελέγχου

⁹ Χαράλαμπος Γ., 2007, εισήγηση στο συνέδριο: «Η αλληλεπίδραση εποπτικών αρχών και εποπτευόμενων φορέων και η ανταγωνιστικότητα της αγοράς», 3ο συνέδριο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, Αθήνα, 16-18 Ιανουαρίου 2007.

των κινδύνων. Όπως επίσης αποτελούν απάντηση στη συμπίεση του λειτουργικού κόστους μέσα από τη μείωση του εργατικού.

Οι Τράπεζες μετατρέπονται σε Τράπεζες γενικών συναλλαγών (universalbanks), εντείνονται οι τάσεις ενοποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών ενώ βρισκόμαστε μπροστά σε δημιουργία τάσεων αποδιαμεσολάβησης και τιτλοποίησης των παρεχομένων υπηρεσιών και στην Ελλάδα.

3. Τράπεζες και οικονομική ανάπτυξη:

Είναι γνωστό ότι στην πορεία προς την ΟΝΕ η χώρα μας αποστερείται τους μηχανισμούς παρέμβασης που είχε για να προσανατολίσει την ατελή οικονομική δομή της προς επιθυμητές αναπτυξιακές κατευθύνσεις. Η Ελληνική οικονομία είναι πλέον ανοιχτή οικονομία, επηρεάζεται από τους "ανέμους" που πνέουν στην διεθνοποιημένη οικονομική σφαίρα και την παγκόσμια κίνηση επενδυτικών-κερδοσκοπικών κεφαλαίων, η οποία φτάνει καθημερινά τα \$ 1,2 δις, έναν όγκο κεφαλαίων που ξεπερνά κατά 40 φορές τα αντίστοιχα κεφάλαια που εξυπηρετούν το διεθνές εμπόριο. Ακριβώς σ' αυτή την κρίσιμη περίοδο η χάραξη μίας αναπτυξιακής πολιτικής, με στόχο την αναβάθμιση του ρόλου της χώρας στον κοινοτικό και διεθνή καταμερισμό εργασίας, απαιτεί τη στήριξη της πολιτικής αυτής και μέσα από ένα σύγχρονο σε δομές και αποτελεσματικό χρηματοπιστωτικό σύστημα που να επιθυμεί, να αποδέχεται και να μπορεί να στηρίξει την εθνική οικονομική ανάπτυξη.

Για να τονωθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις πρέπει να υπάρξει άνετη χρηματοδότηση, λογικό κόστος χρήματος. Παράλληλα όμως οι Τράπεζες πρέπει να στηρίξουν τις μονάδες με παροχή συμβούλων και υποδείξεων, κάλυψη κινδύνων, διερεύνηση της αγοράς. Μιλάμε για νέα τραπεζικά προϊόντα, όπως leasing, factoring, κ.α.

Αλήθεια, ποια η δυνατότητα πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, δηλαδή του 95% της οικονομίας μας, στις σύγχρονες αυτές υπηρεσίες, με ποιες προϋποθέσεις και με ποιο κόστος; Πόσες είναι οι αναπτυξιακές πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει οι Τράπεζες; Πόσες οι συμμετοχές στην παροχή επιχειρηματικών καινοτομικών κεφαλαίων (venture capital); Πόσες και σε ποια έκταση trading companies έχουν δημιουργηθεί με συμμετοχή Τραπεζών για την προώθηση της ελληνικής επιχειρηματικής παρουσίας σε τρίτες χώρες και για την προώθηση των εξαγωγών; Ποια είναι μέχρι σήμερα η ουσιαστική συμμετοχή των περισσότερων ελληνικών τραπεζών σε κοινοπρακτικά σχήματα για την χρηματοδότηση των μεγάλων έργων, έργων καθοριστικών για την παραγωγική δομή της χώρας;

Θα πρέπει ασφαλώς να επισημάνουμε ότι η σταθερότητα και φερεγγυότητα του πιστωτικού συστήματος αποτελεί αυτή καθαυτή ένα δημόσιο αγαθό και η κερδοφορία των τραπεζών συμβάλλει στην κατεύθυνση αυτή. Επίσης σε καθεστώς πλήρους απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων, ένα κερδοφόρο και με επάρκεια κεφαλαίων τραπεζικό σύστημα μπορεί πιο αποτελεσματικά να ενσωματώνει μεταβολές σε επιτόκια και συναλλαγματικές

ισοτιμίες που επιβάλλει η πολιτική της Τράπεζας της Ελλάδος και οι συνθήκες - πιέσεις της αγοράς.

4. Ρόλος των κρατικών τραπεζών:

Είναι αποδεδειγμένη η θετική στάση των ελληνικών τραπεζών και ιδιαίτερα των κρατικών, κατά τις νομισματοπιστωτικές κρίσεις του 1994 και του 1997. Εάν δεν υπήρχαν ισχυρές κρατικές τράπεζες για τη στήριξη της δραχμής έναντι των κερδοσκόπων, οι μάχες θα είχαν χαθεί και θα είχαν ακυρωθεί θυσίες χρόνων.

Αποτελεί αδήριτη αναγκαιότητα η στήριξη των εθνικών αναπτυξιακών επιλογών από το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα και οι κρατικές Τράπεζες πρέπει να πρωτοστατήσουν. Μπορούν όμως, και με ποιες προϋποθέσεις οι κρατικές τράπεζες να στηρίζουν μία αναπτυξιακή διαδικασία;

Ορισμένες κρατικές τράπεζες, παρά τα βήματα που έχουν κάνει για τη διεύρυνση των παρεχομένων υπηρεσιών φαίνεται ότι έχουν μείνει πίσω σε δύο βασικούς τομείς: μείωση του κόστους του χρήματος, εξυγίανση χαρτοφυλακίου - τομείς καθοριστικούς για το κόστος των δανείων που χορηγούν για την ανάληψη καθοριστικών πρωτοβουλιών σε επενδυτικά σχήματα, στήριξη διεθνούς παρουσίας και καινοτομιών. Η προώθηση των αναγκαίων προσαρμογών από τις κρατικές τράπεζες είναι πλέον επιτακτική, εάν κατανοούμε τον εξισορροπητικό ρόλο των κρατικών τραπεζών στη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική καθώς και τον σημαντικό ρόλο τους στην στήριξη της αναπτυξιακής πολιτικής.

Στη διαδικασία αυτή αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητας των κρατικών τραπεζών απαιτείται: * σαφής στρατηγική για την πολιτική των ομίλων * ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων, * διοικητική αυτονομία στα πλαίσια βέβαια συγκεκριμένων στόχων και δεσμεύσεων των διοικήσεων.

Η συγκρότηση και η ορθολογική λειτουργία των Ομίλων στις κρατικού ενδιαφέροντος Τράπεζες θα δώσει τη δυνατότητα και τις προοπτικές όχι μόνο διατήρησης του μεριδίου της αγοράς, αλλά και πιθανής αύξησής του στα πλαίσια του καλώς εννοούμενου ανταγωνισμού. Στοιχεία μιας τέτοιας πολιτικής αφορούν:

α). Τη χάραξη σαφούς και μακροπρόθεσμης στρατηγικής ανάπτυξης με βάση τον Όμιλο.

Είναι ανάγκη να μελετηθεί η διάρθρωση και η σύνθεση των ομίλων και μέσα από ουσιαστικό διάλογο με τους συλλόγους και την Ο.Τ.Ο.Ε. να προχωρήσουν όπου είναι απαραίτητες οι αναγκαίες συγχωνεύσεις, ενοποιήσεις ή εξειδικεύσεις. Είναι σαφές ότι στην

¹⁰πορεία αυτή πρέπει να διασφαλιστούν η απασχόληση, τα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα των εργαζομένων.

β). Την αλλαγή στον τρόπο επιλογής, αξιολόγησης και θητείας του management.

Πιο συγκεκριμένα για το management των κρατικών Τραπεζών:

* Οι επιλογές ή οι αλλαγές στις όποιες διοικήσεις να γίνονται με κριτήρια που να ανταποκρίνονται στην στρατηγική ανάπτυξης της επιχείρησης και της δυνατότητάς της να ανταπεξέλθει στις συνθήκες του συνεχούς αυξανόμενου ανταγωνισμού. Πρέπει να εφαρμόζονται οι προδιαγραφές που είναι απαραίτητες για την κάλυψη της συγκεκριμένης θέσης με τρόπο διαφανή και αξιοκρατικό από τις θεσμοθετημένες διαδικασίες (Γ.Σ. Μετόχων) μετά από προκήρυξη των θέσεων. * Η τοποθέτηση της όποιας διοίκησης πρέπει να συνδυάζεται με την κατάρτιση επιχειρησιακού σχεδίου και η αξιολόγησή της να γίνεται στη βάση της επίτευξης ή όχι των συμφωνηθέντων στόχων. * Η θητεία των εν λόγω διοικήσεων πρέπει να εξασφαλίζει το στοιχείο της συνέχειας στην ακολουθούμενη πολιτική και να παρέχει τα χρονικά περιθώρια για την ανάληψη όλων των ενδεικνυόμενων πρωτοβουλιών για την ολοκληρωμένη εφαρμογή του επιχειρησιακού σχεδίου. Με αυτή την έννοια δεν πρέπει να είναι μικρότερη της πενταετίας.

γ). Την παραπέρα απλούστευση των διαδικασιών, τον περιορισμό των ενδιάμεσων γραφειοκρατικών επιπέδων. Το σύνολο των προϊόντων και υπηρεσιών πρέπει να παρέχεται αποτελεσματικά από όλα τα σημεία κάθε Τράπεζας, επιτυγχάνοντας οικονομίες μεγέθους και φάσματος.

δ). Τον σχεδιασμό και λειτουργία σύγχρονων μεθόδων υποκίνησης και διοίκησης του ανθρώπινου δυναμικού (συστήματα υπηρεσιακής αξιολόγησης, πρόσθετων αμοιβών και κινήτρων απόδοσης, σύγχρονο σύστημα εκπαίδευσης, ανάδειξης και τοποθέτησης στελεχών). Τα ζητήματα αυτά και ιδιαίτερα ο τομέας της εκπαίδευσης και της επανακατάρτισης θα κρίνουν το μέγεθος και την ποιότητα του όποιου εκσυγχρονισμού.

ε). Την κατοχύρωση της διοικητικής και λειτουργικής αυτοτέλειας των κρατικού ενδιαφέροντος τραπεζών από κυβερνητικές και κομματικές παρεμβάσεις. Η κατοχύρωση αυτή περνάει μέσα από τη δημιουργία θεσμών που σε συνδυασμό με τον τρόπο επιλογής των διοικήσεων θα λειτουργούν αποτρεπτικά σε οποιεσδήποτε εξωτερικές παρεμβάσεις. Ενδεικτικά, η θέσπιση συστήματος πιστοδοτήσεων, ανά Τράπεζα, με καθαρά τραπεζικά και αναπτυξιακά κριτήρια και η θέσπιση αντικειμενικών κριτηρίων προσλήψεων, θα έθετε τέρμα στην αναπτυξιακή διαρροή δανείων και στην εξυπηρέτηση "πελατειακών σχέσεων".

ζ). Τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων κράτους και κρατικού ενδιαφέροντος Τραπεζών. Οι σχέσεις αυτές δεν μπορεί να απολήγουν σε βάρος των τελευταίων μέσα από την ανάληψη του κόστους της Δημοσιονομικής εξυγίανσης της Ελληνικής οικονομίας.

¹⁰—ανθάκης Μ., 2002, Δομή και Μικροδομή της Ελληνικής Κεφαλαιαγοράς, σελ.27, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ.

Η κατ' εξακολούθηση άσκηση αυτής της πολιτικής έχει ήδη ως συνέπεια: * Την χαμηλή αποδοτικότητα του Ενεργητικού των κρατικού ενδιαφέροντος Τραπεζών με ότι αυτό συνεπάγεται * Την στρέβλωση των όρων ανταγωνισμού υπέρ των Ιδιωτικών και Ξένων Τραπεζών.

4.1. Δομή Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος, προοπτικές ανάπτυξης:¹¹

Στην Ελλάδα, παρά την ίδρυση νέων τραπεζών και την αύξηση των τραπεζικών καταστημάτων την τελευταία 10ετία, τόσο ο αριθμός των τραπεζών όσο και των καταστημάτων είναι σχετικά μικρός συγκρινόμενος με τα ισχύοντα σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Η Ελλάδα έχει μικρό αριθμό τραπεζών, σημαντικά μικρότερο από το μέσο όρο. Το ίδιο ισχύει και για τον αριθμό των καταστημάτων. * Τα καταστήματα ανά Τράπεζα στην Ελλάδα είναι κατά μέσο όρο 62 ενώ ο μέσος όρος για τις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες είναι 34 καταστήματα ανά Τράπεζα. Επίσης στην Ελλάδα ο μέσος όρος των υπαλλήλων ανά Τράπεζα είναι 1.242 ενώ ο αντίστοιχος μέσος όρος για τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες είναι 594.

Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι κατά μέσο όρο οι Τράπεζες στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερου μεγέθους από τις Τράπεζες στις περισσότερες από τις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη τις ιδιαιτερότητες της οικονομίας κάθε χώρας. * Οι κάτοικοι ανά κατάσταση στην Ελλάδα ανέρχονται σε 3.754, αριθμός ο οποίος είναι παρόμοιος με το μέσο όρο 3.800 των Δυτικοευρωπαϊκών χωρών.

4.2. Μικρός είναι και ο αριθμός των εγκατεστημένων δικτύων ATM' s.

Τα πιο πάνω στοιχεία συνηγορούν στην άποψη ότι στην Ελλάδα υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξης τόσο των τραπεζικών δικτύων καταστημάτων όσο και των ηλεκτρονικών δικτύων δεδομένου ότι εκτός από το γεγονός ότι στην Ελλάδα υφίσταται μικρός σχετικά αριθμός τραπεζικών καταστημάτων και δικτύων ATM' s, υφίστανται και παράγοντες όπως το γεγονός ότι: οι θεσμοί της καταναλωτικής πίστης και των στεγαστικών δανείων είναι ελάχιστα αναπτυγμένοι στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις Ευρωπαϊκές χώρες, παρά την άνοδο των τελευταίων ετών, τομείς που αποτελούν κατ' εξοχήν λιανική τραπεζική εργασία, η οποία παρέχεται από δίκτυα καταστημάτων, * τα τραπεζικά καταστήματα στην Ελλάδα δεν έχουν ακόμη χρησιμοποιήσει όλη τη δυνατότητά τους στην προώθηση των προϊόντων του τραπεζικού ομίλου στον οποίο ανήκουν (Αμοιβαία Κεφάλαια, ασφαλιστικά προϊόντα, Leasing, Factoring, κ.α.)

4.3. Έρευνες που έχουν γίνει δείχνουν χαμηλή χρήση των συναλλαγών με τις Τράπεζες του ελληνικού πληθυσμού.

¹¹Γαλιάτσος Κ., 2007, «Το πιστοποιητικό για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση», Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, Οκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2007, σελ. 27 επ.

Από την πιο πάνω ανάλυση γίνεται φανερό ότι μεσοπρόθεσμα θα υπάρξει παράλληλη ανάπτυξη όλων των δικτύων πωλήσεων και εξορθολογισμό τους, με σκοπό την επίτευξη του στόχου που αφορά την εξυπηρέτηση των πελατών (εύκολη πρόσβαση και καλή ποιότητα υπηρεσιών) καθώς και του στόχου που αφορά την αναβάθμιση της απασχόλησης της Τράπεζας (διατήρηση θέσεων απασχόλησης, εκπαίδευση σε νέα αντικείμενα και διαδικασίες).

4.4.Βασικός άξονας μιας νέας πορείας του τραπεζικού μας συστήματος μέσα στη ζώνη του Ευρώ είναι:

- Ο εκσυγχρονισμός των δομών, των διαδικασιών και των υπηρεσιών που προσφέρουν στους καταναλωτές.
- Η αύξηση της κερδοφορίας και παραγωγικότητάς τους.
- Η μείωση του λειτουργικού τους κόστους με τον τεχνολογικό και λειτουργικό εκσυγχρονισμό.
- Ο έγκαιρος και αποτελεσματικός τρόπος ενσωμάτωσης της τεχνολογίας και της αυτοματοποίησης στις συναλλαγές.
- Η ουσιαστική πρόβλεψη και διαχείριση των κινδύνων που αναλαμβάνουν.
- Η δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών, σε αντίθεση με την περιορισμένη γκάμα που προσφέρεται στην Ελληνική αγορά.

Πρέπει επίσης να αντιμετωπισθεί σοβαρά η διεθνής δικτύωση των Ομίλων με ιδιαίτερη έμφαση στον ευαίσθητο χώρο της Βαλκανικής, της Παραεuxeινίου ζώνης και γιατί όχι της Μέσης Ανατολής, όπου παρά τα σημερινά προβλήματα είναι χώρος με συγκριτικά πλεονεκτήματα για το Ελληνικό Τραπεζικό σύστημα και την οικονομία.¹²

5.Χρηματοπιστωτικοί Όμιλοι:

Η ενιαία Ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική αγορά και γενικότερα η τάση ενοποίησης της διεθνούς αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, η αποεξειδίκευση του πιστωτικού τομέα και η κατάργηση των παραδοσιακών ορίων για τις προσφερόμενες υπηρεσίες μεταξύ των χρηματοπιστωτικών μονάδων, ενέτειναν το φαινόμενο της δημιουργίας χρηματοπιστωτικών ομίλων. Οι Τράπεζες, στην προσπάθειά τους για διατήρηση μιας

¹² Λύτρας Θ.,1999,«Τράπεζες και χρηματιστήριο-Όψεις της σημερινής πραγματικότητας»,από τα πρακτικά του 9ο συνεδρίου Ένωσης Εμπορικόλόγων στους Δελφούς 12-14 Νοεμβρίου 1999, με θέμα «Το Χρηματιστήριο στο Ελληνικό Δίκαιο».

συνολικής παρουσίας σε όλο το φάσμα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, υιοθετούν τη δομή του Χρηματοπιστωτικού Ομίλου δηλαδή ενός συνόλου πιστωτικών και χρηματιστικών μονάδων που βρίσκονται υπό κοινό ιδιοκτησιακό καθεστώς ή έλεγχο. Η δημιουργία χρηματοπιστωτικών ομίλων αποτελεί βασική τάση στη διεθνή χρηματοπιστωτική αγορά από τη δεκαετία του '80.

Οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες έχουν ήδη συγκροτήσει Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους. Όσον όμως αφορά τους Ομίλους ορισμένων δημόσιου ενδιαφέροντος τραπεζών, ιστορικά η συγκρότησή τους σε πολλές περιπτώσεις υπήρξε προϊόν αναγκαστικών συγχωνεύσεων, εξαγορών και όχι προϊόν συγκροτημένου επιχειρηματικού σχεδιασμού (ενδεικτικά η συγχώνευση στην Εθνική Τράπεζα της Τράπεζας Αθηνών, είχε σαν αποτέλεσμα στον Όμιλο της Εθνικής Τράπεζας να λειτουργούν δύο μεγάλες ασφαλιστικές εταιρίες η Εθνική και ο Αστέρας και δύο τράπεζες στεγαστικής πίστης η ΕΚΤΕ και η Στεγαστική).

Το θέμα των Ομίλων των Δημόσιου ενδιαφέροντος Τραπεζών, οφείλει να αντιμετωπισθεί στα πλαίσια της χάραξης του στρατηγικού επιχειρηματικού σχεδιασμού της ελέγχουσας Τράπεζας.

Ο σχεδιασμός αυτός πρέπει να περιλαμβάνει και να αναλύει:

α) Την αναγκαιότητα της ύπαρξης του Χρηματοπιστωτικού Ομίλου για την παροχή ολοκληρωμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και προϊόντων, την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού και τη διερεύνηση της θέσης της Τράπεζας και του Ομίλου συνολικά στην αγορά.

β) Τη θέση που κατέχει η κάθε μονάδα στον Όμιλο, με βασικά κριτήρια:

- i. την δημιουργία συνεργιών μεταξύ των μονάδων,
- ii. τη συμβολή της κάθε μονάδας στην αποδοτικότητα του Ομίλου.

Δημιουργία συνεργιών σημαίνει την ύπαρξη αλληλοσυμπληρούμενων δραστηριοτήτων, υπηρεσιών και προϊόντων στην κατεύθυνση της αύξησης της προστιθέμενης αξίας και μείωσης του κατά μονάδα προϊόντος κόστους.

Είναι σαφές ότι οι μονάδες που εμπίπτουν σ' αυτήν την κατηγορία, είναι αυταπόδεικτα απαραίτητες για τον Όμιλο και θα πρέπει να διατηρηθούν και εκσυγχρονιστούν, ανεξάρτητα από τα τυχόν χρηματοοικονομικά προβλήματα που πιθανά σήμερα αντιμετωπίζουν και τα οποία πρέπει να λυθούν μέσω εξυγιαντικής πολιτικής, περαιτέρω εξειδίκευσης, κ.λ.π.

Κατά τη χάραξη του στρατηγικού επιχειρηματικού σχεδιασμού του Ομίλου, είναι πιθανό να προκύψει ότι για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη του Ομίλου, είναι απαραίτητο να γίνουν συγχωνεύσεις, εξειδικεύσεις και άλλου είδους επιχειρηματικές κινήσεις.

Σε περίπτωση που ανεξάρτητα από τη θέληση του σ.κ. προχωρήσουν διαδικασίες ιδιωτικοποίησης, πρέπει να τηρείται αυστηρά το τετράπτυχο:

- * φερεγγυότητα του ιδιώτη προς τον οποίο γίνεται η μεταβίβαση,
- * δυνατότητα επενδύσεων, ανάπτυξης της επιχείρησης,
- * προστασία των θέσεων εργασίας,
- * διαφάνεια στις διαδικασίες και τίμημα που να μην μπορεί να θεωρηθεί ως "οιονεί" απαλλοτρίωση δημόσιας περιουσίας.

Το κυρίαρχο στοιχείο στην αξιολόγηση των προτάσεων συγχωνεύσεων-εξαγορών δεν πρέπει να είναι αποκλειστικά η τιμή εξαγοράς, αλλά η ποιότητα του επιχειρησιακού σχεδίου δράσης (businessplan), η διαφάνεια στην αξιολόγηση των σχεδίων, η εξασφάλιση προοπτικής. Η διαδικασία αυτή δεν πρέπει να είναι η εικόνα ενός τζόγου ή συμφωνιών με διαπλεκόμενα συμφέροντα, αλλά να προκύπτουν εμφανώς τα πολλαπλασιαστικά οφέλη για την Ελληνική οικονομία. Η ύπαρξη "μεγάλων" ομίλων δεν είναι πανάκεια εάν δεν συνοδεύεται και από αλλαγές στην λειτουργία τους έτσι ώστε να εξασφαλίζουν προοπτικές μακροπρόθεσμης κερδοφορίας και ιδίως όταν θα μπούμε στη ζώνη του Ευρώ, όπου όλα τα δεδομένα θα αλλάξουν. Γι αυτό και είναι αναγκαία η ουσιαστική συμμετοχή των εργαζομένων σε όλες τις φάσεις χάραξης των στρατηγικών επιλογών, συμβάλλοντας όχι μόνο στη στήριξη των βραχυπρόθεσμων συμφερόντων τους, αλλά πρωταρχικά στη διασφάλιση των μεσομακροπρόθεσμων συμφερόντων των εργαζομένων μέσα από την ανάπτυξη του Ομίλου.

Ειδικότερα σε ότι αφορά τον όμιλο της Εμπορικής λαμβανομένων υπ' όψη των τελευταίων εξελίξεων τονίζουμε την ανάγκη άμεσης διαμόρφωσης μιας στρατηγικής εκσυγχρονισμού και ανάπτυξής του. Η στρατηγική αυτή πρέπει να κινείται στο πλαίσιο που ήδη αναπτύξαμε για τις Τράπεζες του ευρύτερου δημόσιου τομέα με διατήρηση του σημερινού ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Τονίζουμε την ανάγκη άμεσης αύξησης της κεφαλαιακής βάσης της Τράπεζας καθώς και ικανού management.

Οι εναλλασόμενοι κύκλοι ύφεσης θεωρούνται ένα σύνθητες κομμάτι της ζωής σε ένα κόσμο με αβέβαιες ισορροπίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Το ποιός παράγοντας μετατρέπει μια συνήθη ήπια και σύντομη ύφεση ή οικονομικό κύκλο σε μια γενικευμένη κατάπτωση αποτελεί αντικείμενο συζήτησης. Άνθρωποι της διανόησης δεν έχουν συμφωνήσει ως προς τα ακριβή αίτια και τη σχετική τους συμβολή στην κρίση. Η αναζήτηση των ευθυνών είναι στενά συνδεδεμένη με το ερώτημα του πώς να αποφευχθεί μια μελλοντική κρίση και ως εκ τούτου οι πολιτικές απόψεις τους αναμειγνύονται σε μια ανάλυση ιστορικών γεγονότων οκτώ παρελθουσών δεκαετιών. Το μεγαλύτερο ερώτημα εστιάζεται στο κατά πόσο επρόκειτο για μια αποτυχία της ελεύθερης αγοράς ή για μια αποτυχία εκ μέρους των τραπεζών να προλάβουν την κατάρρευση των τραπεζών, τον επακόλουθο πανικό και περικοπές στα χρηματικά αποθέματα. Εκείνοι που υποστηρίζουν

ένα σημαντικό ρόλο του κράτους στην οικονομία, πιστεύουν ότι επρόκειτο κυρίως για την αποτυχία των ελεύθερων αγορών, ενώ εκείνοι που πιστεύουν στην ελεύθερη αγορά υποστηρίζουν την άποψη πως η κρίση οφειλόταν στην αποτυχία της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει το πρόβλημα.

6. Προκλήσεις:

Έρχομαι τώρα στις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εποπτικές αρχές και συγκεκριμένα η Τράπεζα της Ελλάδος, ξεκινώντας από τη διαφάνεια των συναλλαγών και την αποτροπή της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Η ανάπτυξη και διατήρηση κουλτούρας για την προστασία της φήμης και της αξιοπιστίας των τραπεζών, που αποτελεί το κύριο μακροπρόθεσμο χαρακτήρα περιουσιακό τους στοιχείο, συμβάλλει καθοριστικά στη διασφάλιση της εμπιστοσύνης του κοινού απέναντι στο σύνολο του τραπεζικού συστήματος.

Γι' αυτό είναι σημαντικό η φήμη και εμπιστοσύνη να μη θυσιάζονται στη βάση βραχυπρόθεσμου οφέλους από την αύξηση του μεριδίου αγοράς μέσω προσέλκυσης υψηλού κινδύνου πελατών, καθώς κάτι τέτοιο μπορεί να έχει όχι μόνο κόστος από τις κυρώσεις αλλά και επίπτωση στην αξία της μετοχής και γενικότερα του πιστωτικού ιδρύματος (shareholdervalue) που δεν γίνεται άμεσα αντιληπτή.

Η ανάθεση στην Τράπεζα της Ελλάδος της αρμοδιότητας εποπτείας της διαφάνειας των συναλλαγών αποσκοπεί στην προστασία των καταναλωτών τραπεζικών υπηρεσιών, που όπως προανέφερα, δεν έχουν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν την πολύπλοκη φύση των υπηρεσιών που αγοράζουν και των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Όμως η αρμοδιότητα αυτή, αν και αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη λειτουργία του ανταγωνισμού προς όφελος των συναλλασσομένων, δεν καλύπτει όλα τα θέματα που σχετίζονται με την προστασία των καταναλωτών, ούτε βέβαια αυτά που αφορούν την τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού μεταξύ συγκεκριμένων πιστωτικών ιδρυμάτων. Γι' αυτά τα θέματα άλλοι είναι οι αρμόδιοι φορείς, αλλά, βεβαίως, η Τράπεζα της Ελλάδος με την πολιτική της επιδιώκει τη δημιουργία ανταγωνιστικών συνθηκών και το έχει σε μεγάλο βαθμό πετύχει, προς όφελος του καταναλωτή.

Η συγκεκριμένη αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος αφορά μόνο τους όρους διαφάνειας και όχι γενικότερα θέματα της εξισορρόπησης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων καταναλωτών και πιστωτικών ιδρυμάτων (ιδίως όσον αφορά τη καταχρηστικότητα των γενικών όρων συναλλαγών), τα οποία εντάσσονται στο γενικό πλαίσιο προστασίας του καταναλωτή που ανήκει στο Υπουργείο Ανάπτυξης, σύμφωνα και με τον πρόσφατο νόμο 3587/2007. Με αυτό το νόμο, η αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος στο πεδίο της προστασίας του καταναλωτή τραπεζικών προϊόντων περιορίζεται στην έκφραση γνώμης προς το Υπουργείο Ανάπτυξης, ως προς την επιβολή ποινής στα

εποπτευόμενα από αυτήν ιδρύματα σε περίπτωση διαπίστωσης παράβασης των διατάξεων του εν λόγω νόμου.

Η Τράπεζα της Ελλάδος από το 1995 έχει επιβάλει στις τράπεζες λεπτομερές πλαίσιο υποχρεώσεων για ενημέρωση των συναλλασσομένων με αυτές, πριν από τη σύναψη και κατά τη λειτουργία της σύμβασης, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι συναλλασσόμενοι θα μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις έχοντας πλήρη συνείδηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν. Στις υποχρεώσεις αυτές περιλαμβάνεται η δημοσίευση στο διαδικτυακό της τόπο πινάκων με στοιχεία για τα επιτόκια και τις προμήθειες που χρεώνουν οι τράπεζες σε ορισμένες βασικές υπηρεσίες τους προς διασφάλιση του ανταγωνισμού, χωρίς όμως να περιορίζεται μόνο σ' αυτό. Ως προς τις διαφημίσεις παρόλο που η Τράπεζα της Ελλάδος δεν έχει αρμοδιότητα για την εκ των προτέρων έγκρισή τους, παρεμβαίνει για την αναστολή ή τροποποίησή τους, εφόσον αυτές δεν είναι σύμφωνες με τις αρχές διαφάνειας και σαφήνειας που έχει καθορίσει.

Ένα άλλο εξίσου σημαντικό θέμα όπως προανέφερα αποτελεί η αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που πολύ συχνά βρίσκεται και στο επίκεντρο της επικαιρότητας.

Ιδιαίτερα σημαντικός, όσον αφορά το ξέπλυμα χρήματος, είναι ο κίνδυνος συμμόρφωσης, καθώς οι ενδεχόμενες επιπτώσεις δεν περιορίζονται στις κυρώσεις που επιβάλλει η Τράπεζα της Ελλάδος, αλλά και στη συσχέτιση μιας τράπεζας με φαινόμενα διαφθοράς. Ως κίνδυνος συμμόρφωσης ορίζεται ο κίνδυνος, αφενός ζημιών από κυρώσεις λόγω μη συμμόρφωσης στο νομικό και κανονιστικό πλαίσιο, που εντάσσεται στο λειτουργικό κίνδυνο, αλλά και κυρίως επιπτώσεων στη φήμη του πιστωτικού ιδρύματος (κίνδυνος φήμης).

Κατά το νόμο 2331/1995, όπως τροποποιήθηκε από το Ν. 3424/2005, η Τράπεζα της Ελλάδος οφείλει να αξιολογεί την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των διαδικασιών και των συστημάτων για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Σκοπός των ρυθμίσεων είναι να ενισχυθεί η δυνατότητα των τραπεζών να εντοπίζουν ύποπτη δραστηριότητα, καθώς η προληπτική εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος εξαντλείται στη διασφάλιση της επάρκειας και αποτελεσματικότητας των σχετικών διαδικασιών ώστε να υποβάλλονται αναφορές στην Εθνική Αρχή.

Οι αναφορές αποτελούν ευθύνη των Διοικήσεων των τραπεζών που προκύπτει άμεσα από το νόμο και δεν υποβάλλονται στην Τράπεζα της Ελλάδος, αφού δεν έχει ανακριτικά καθήκοντα, αλλά στην Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες, η οποία είναι και η μόνη αρμόδια να την αξιολογήσει ανακριτικά. Εάν προκύψει λόγω πληροφόρησης, από τρίτους, συνήθως μέσω του τύπου, ή από τους δειγματοληπτικούς ελέγχους που κάνει η Τράπεζα της Ελλάδος, ότι υπήρχαν στοιχεία που δεν δικαιολογούσαν τη μη αναφορά στην Αρχή επιβάλλονται κυρώσεις αφού ακουστούν οι τράπεζες. Η Αρχή δεν κοινοποιεί στην Τράπεζα της Ελλάδος ούτε τις αναφορές που έγιναν ούτε τα πορίσματα και ιδιαίτερα όπως είναι φυσικό κατά το ανακριτικό στάδιο διατηρεί η Αρχή πλήρη εχεμύθεια. Τα δε πιστωτικά ιδρύματα

απαγορεύεται να γνωστοποιούν ότι διαβίβασαν πληροφορίες ή ότι διεξάγεται έρευνα σε οποιονδήποτε εκτός της Αρχής. Βέβαια, όταν η ΤτΕ κάνει έλεγχο η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να δώσει τα απαραίτητα στοιχεία και πληροφορίες, ώστε να είναι δυνατή η αξιολόγησή της.

Για το σκοπό αυτό και για λόγους αποτελεσματικότητας γίνονται έλεγχοι κατά κύριο λόγο σε κεντρικό επίπεδο και δευτερευόντως σε επίπεδο υποκαταστημάτων. Ο έλεγχος σε κεντρικό επίπεδο αποτελεί βέλτιστη διεθνή πρακτική και έχει γίνει σχετική σύσταση προς την κατεύθυνση αυτή από διάφορους διεθνείς οργανισμούς που αξιολογούν την Τράπεζα της Ελλάδος στην εφαρμογή του εποπτικού της ρόλου.

Αντικειμενικά, το νέο σύστημα αξιολόγησης των διαδικασιών ξεπλύματος χρήματος στηρίζεται κυρίως στη μονάδα κανονιστικής συμμόρφωσης των τραπεζών που πρέπει να είναι πλήρως ανεξάρτητη, στα μηχανογραφικά συστήματα η ανάπτυξη των οποίων απαιτεί σε ορισμένες περιπτώσεις αρκετό χρόνο, λόγω της απαιτούμενης στατιστικής αξιολόγησης για τον καθορισμό προτύπων συμπεριφοράς, όπως επίσης και λόγω της αναδρομικής αναζήτησης στοιχείων για όλους τους υφιστάμενους λογαριασμούς πελατών προκειμένου να διαμορφωθεί το προφίλ τους και να ταξινομηθούν ανάλογα με τον κίνδυνο, αλλά βεβαίως σημαντικός παράγοντας είναι η ευαισθητοποίηση του συνόλου του προσωπικού αλλά και η υιοθετημένη από το Δ.Σ. πολιτική η οποία θα αποσκοπεί στην μη χρησιμοποίηση του πιστωτικού ιδρύματος για ξέπλυμα χρήματος.

Για την αποτελεσματική όμως άσκηση του εποπτικού έργου της Τράπεζας της Ελλάδος, αλλά και των άλλων εποπτικών αρχών απαιτείται η συνεργασία όλων των εμπλεκομένων φορέων τόσο σε εγχώριο επίπεδο όσο και σε διασυνοριακό.

Σε ένα μοντέλο τομεακών αρχών, όπως αυτό στην Ελλάδα, είναι απαραίτητη η συνεργασία και ο συντονισμός στο μέγιστο βαθμό τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, με τρόπο ώστε να ελαχιστοποιείται το κόστος συμμόρφωσης για τα εποπτευόμενα ιδρύματα, να ενισχύεται ο ανταγωνισμός και να διασφαλίζεται η αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων. Γι' αυτό η ΤτΕ που χειρίζεται πολλά από τα θέματα που αφορούν την εκπροσώπηση της χώρας μας στην Financial Action Task Force (που είναι η διεθνής επιτροπή για το ξέπλυμα χρήματος με έδρα τον ΟΟΣΑ), έχει συνδράμει το Υπουργείο Οικονομίας στην απόφασή του για την ίδρυση μιας μόνιμης συντονιστικής επιτροπής, μεταξύ των διαφόρων εποπτικών αρχών.

Η σημαντική επέκταση των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια (τα τελευταία χρόνια το δίκτυο των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια αυξήθηκε από 557 υποκαταστήματα το 2002 σε παραπάνω από 2.500 το 2008) απαιτεί αποτελεσματική συνεργασία και συντονισμό για την, κατά το δυνατόν, πρόληψη και διαχείριση κρίσεων που απαιτεί την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών, τόσο σε εθνικό όσο και σε διασυνοριακό επίπεδο, με τρόπο οργανωμένο και ευέλικτο αφού οι κρίσεις δεν επαναλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο. Διότι, πρέπει να γνωρίζουμε ότι στο βαθμό που επεκτείνονται οι ελληνικές τράπεζες στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης μεταφέρονται στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα οι κίνδυνοι που υπάρχουν σε κάθε μια από τις χώρες αυτές. Βεβαίως, ισχύει και το αντίθετο: οι θυγατρικές των ελληνικών τραπεζών εάν παρουσιαστεί

πρόβλημα στη μητρική θα υποστούν και αυτές δυσμενείς επιπτώσεις. Δηλαδή, αυξάνει η αλληλεξάρτηση μεταξύ των τραπεζικών συστημάτων και των οικονομιών στη ΝΑ Ευρώπη και γι' αυτό απαιτείται συνεχής παρακολούθηση και ανταλλαγή πληροφοριών μέσα σ' ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ των εποπτικών αρχών της ΝΑ Ευρώπης και γι' αυτό με πρωτοβουλία της ΤΤΕ έχει υπογραφεί ένα πολυμερές μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ των χωρών αυτών.

Αποτελεί απλοποίηση οι εθνικές εποπτικές αρχές να θεωρούν ότι αρκεί η εφαρμογή του δικού τους εποπτικού πλαισίου για να επιτευχθεί η σταθερότητα σε διασυνοριακό επίπεδο, καθώς οι κίνδυνοι δεν μπορεί πλέον να περιοριστούν στα εθνικά σύνορα.

Πρέπει όμως στο σημείο αυτό να υπογραμμίσω ότι προκειμένου να μειωθεί το φαινόμενο ηθικού κινδύνου (Moralhazard), η πρωτεύουσα ευθύνη για τη διαχείριση της κρίσης σε μια τράπεζα ανήκει στις Διοικήσεις τους και στους μετόχους τους, ενώ ο ρόλος των αρχών είναι η πρόληψη, κατά το δυνατόν, και η διαχείριση της κρίσης από την πλευρά του δημοσίου συμφέροντος.

Έτσι, ο νέος τραπεζικός νόμος καθιερώνει τη στενή συνεργασία μεταξύ της Τράπεζας της Ελλάδος, της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

Στόχος της συνεργασίας αυτής είναι η αποτελεσματική εποπτεία ομίλων στους οποίους λειτουργούν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χρηματοοικονομικό τομέα και υπόκεινται σε καθεστώς παροχής άδειας λειτουργίας.

Για το λόγο αυτό οι σχετικοί κανόνες πρέπει να αποτελούν αντικείμενο ομογενούς ρύθμισης και παρακολούθησης από τις αρμόδιες, κατά αντικείμενο, εποπτικές αρχές. Παράλληλα δεν θα πρέπει να θίγεται η αποτελεσματικότητα της εποπτείας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου κάθε εποπτευόμενου ιδρύματος, που πρέπει να αξιολογούνται συνολικά, ώστε να αποφεύγεται ο κατακερματισμός κρίσιμων λειτουργιών που θα οδηγούσε σε αποδυνάμωση του μηχανισμού της αποτελεσματικής εποπτείας των κινδύνων από την επιτυχή αξιολόγηση των οποίων επηρεάζονται τελικά και οι καταθέτες και οι επενδυτές.

Ειδικότερα όσον αφορά στη συνεργασία της Τράπεζας της Ελλάδος και της Επιτροπής Ιδιωτικής Ασφάλισης θα ήθελα να επισημάνω ότι, πέρα από τις παραδοσιακές ασφαλιστικές εργασίες και την έκθεση των τραπεζών σε αυτές που καθιστά αναγκαίο τον αξιόπιστο υπολογισμό των Ιδίων Κεφαλαίων και των προβλέψεων των τραπεζών υπάρχει και το θέμα της παροχής εγγυήσεων πιστωτικού κινδύνου από εξειδικευμένες ασφαλιστικές επιχειρήσεις, γνωστές ως *monolines*, πρακτική που χρησιμοποιείται προς το παρόν κυρίως στο εξωτερικό. Τυχόν προβλήματα στις επιχειρήσεις του τομέα αυτού μπορεί να επηρεάσουν τις τράπεζες είτε έμμεσα (μέσω της υποβάθμισης των στοιχείων του ενεργητικού τα οποία εγγυούνται οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις) είτε άμεσα (μέσω των δανείων των τραπεζών στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις). Πράγματι διεθνώς, με σκοπό να αποφύγουν τον κίνδυνο φήμης, ορισμένες τράπεζες αναγκάστηκαν να χρηματοδοτήσουν θυγατρικές τους ασφαλιστικές που ήσαν στα πρόθυρα της πτώχευσης, αλλά έχει συμβεί και το αντίθετο. Κατά συνέπεια, τόσο οι παραδοσιακές εργασίες όσο και οι άλλες καθιστούν

αναγκαία τη συνεργασία των δύο τομέων του χρηματοπιστωτικού συστήματος λόγω της αυξημένης πιθανότητα μετάδοσης των προβλημάτων μεταξύ τους.

7.Θέμα του καθορισμού γενικών αρχών αντί λεπτομερών ρυθμίσεων.¹³

Αποτελεί κοινό τόπο ότι τα μικρά πιστωτικά ιδρύματα είναι γενικά ικανοποιημένα από το πλαίσιο των προκαθορισμένων εποπτικών μέτρων, ενώ αντίθετα οι μεγάλες τράπεζες εφαρμόζοντας δικές τους μεθοδολογίες, και απαιτούν την αναγνώριση των πρακτικών τους σε όλο το πλαίσιο των ρυθμίσεων.

Η Τράπεζα της Ελλάδος και, πιστεύω, και οι άλλες αρχές, επιδιώκουν την τήρηση κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ του καθορισμού γενικών αρχών (που θα εξειδικεύονται από τις ίδιες τις τράπεζες) και της ανάγκης καθορισμού εξειδικευμένων ρυθμίσεων που προσδιορίζονται και από την εμπειρία, δεδομένου ότι, σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις, οι μηχανισμοί διαχείρισης των κινδύνων δεν είναι αντίστοιχοι με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους.

Ένα ακόμη βήμα στην κατεύθυνση της εποπτείας των χρηματοπιστωτικών αγορών έκανε στο Λουξεμβούργο (στις 20 Οκτωβρίου του 2009) το Συμβούλιο των υπουργών Οικονομικών της ΕΕ, καθώς κατά τη σύνοδο του ECOFIN, οι "27" συμφώνησαν στα βασικά σημεία της εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, την οποία θα αναλάβει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Ωστόσο οι οριστικές αποφάσεις θα ληφθούν στο πλαίσιο της συνόδου κορυφής του Δεκεμβρίου και μέχρι τότε οι υπουργοί Οικονομικών θα συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις τους, υπογραμμίζεται στο σχετικό ανακοινωθέν της συνόδου. Κατά τα άλλα, η Κομισιόν πιέζει τις χώρες μέλη να μειώσουν τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα.

Η καλή είδηση στο Λουξεμβούργο ήταν ότι πληθαίνουν οι ενδείξεις για μια αναθέρμανση της οικονομίας στην ΕΕ. Μάλιστα η Κομισιόν σχεδιάζει στην επόμενη πρόγνωση που θα δημοσιοποιήσει να ανακοινώσει και επίσημα το τέλος της οικονομικής κρίσης.

Η παγκόσμια οικονομία διέρχεται μια από τις σοβαρότερες κρίσεις στην ιστορία της. Η εμπιστοσύνη, ο θεμελιώδης νόμος του συστήματος, έχει πληγεί. Κρίση εμπιστοσύνης στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Κρίση εμπιστοσύνης στην πραγματική οικονομία. Κρίση εμπιστοσύνη στο πολιτικό σύστημα και τη δυνατότητά του να χαράξει στρατηγική εξέδου απ' αυτή.

¹³Αργυριάδης Α., 2003, «Ανακαλύπτοντας τη Νέα Γη», άρθρο στην Εφημερίδα Κέρδος, φύλλο της 16/4/2003, σελ. 8.

Η κρίση αυτή ξεκίνησε ως μια τοπική χρηματοπιστωτική κρίση, δηλαδή ως μια απρόβλεπτη σημαντική απομείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων τραπεζών και χρηματοοικονομικών οργανισμών με αφορμή την υπερδιόγκωση και εν συνεχεία κατάρρευση της στεγαστικής αγοράς των ΗΠΑ. Αιτία οι επισφαλείς τοποθετήσεις στις αγορές στεγαστικών δανείων μετά από μια περίοδο αλόγιστης πιστωτικής επέκτασης και χρηματοοικονομικής μόχλευσης. Η κρίση εξελίχθηκε με αστραπιαία ταχύτητα σε κρίση φερεγγυότητας μεγάλων πιστωτικών ιδρυμάτων στις ώριμες αγορές, σε κρίση εμπιστοσύνης στις διατραπεζικές συναλλαγές, σε παγκόσμια κρίση ρευστότητας, και τέλος σε κρίση στην παγκόσμια πραγματική οικονομία. Διάυλος οι συστηματικές διασυνδέσεις τόσο εντός της διεθνοποιημένης χρηματοπιστωτικής αγοράς και των τριών επιμέρους τομέων της – του χρηματιστηριακού, του επενδυτικού και του ασφαλιστικού, όσο και οι συστηματικές διασυνδέσεις μεταξύ χρηματοπιστωτικού τομέα και πραγματικής οικονομίας.

Το ερώτημα αν είσαι με τη WallStreet ή με την MainStreet αποτελεί σήμερα ψευτοδίλημμα. Όταν οι μηχανές στο αεροπλάνο της US Air σταμάτησαν, οι επιβάτες κινδύνεψαν. Χρειάστηκε ένας ψύχραιμος και αποφασιστικός πιλότος και σύμπραξη πολλών για να γίνει η προσθαλάσωση με ασφάλεια στα κρύα νερά του ποταμού.

Σήμερα, το παγκόσμιο εμπόριο και μαζί μ' αυτό η παγκόσμια ναυτιλία έχουν βυθιστεί σε βαθιά κρίση, καθώς οι ναύλοι έχουν καταρρεύσει. Σημαντικοί παραγωγικοί κλάδοι, σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, κλυδωνίζονται.

Η μετάδοση της κρίσης στην πραγματική οικονομία δημιουργεί με τη σειρά της νέες επισφάλειες και αυξάνει τους κινδύνους για τους ισολογισμούς των Τραπεζών, δημιουργώντας ακόμα μεγαλύτερη αβεβαιότητα για μελλοντικές απαιτήσεις κεφαλαιοποίησης.

Η κατανόηση των διασυνδέσεων αυτών μεταξύ χρηματοπιστωτικού και πραγματικού τομέα της κάθε οικονομίας αποτελεί προϋπόθεση για την διαμόρφωση πολιτικών αντιμετώπισης της κρίσης τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Θα ήθελα ξεδιπλώνοντας τις σκέψεις μου να συμπεράνω τρεις απλούς-θεωρητικά-τρόπους, με τους οποίους ομολογουμένως υπάρχει διέξοδος από την οικονομική ύφεση.

7.1. Το πρώτο συμπέρασμα είναι ότι:

Η έξοδος από την κρίση απαιτεί αποτελεσματική ρύθμιση και εποπτεία των οργανισμών και των αγορών σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Αποτελεί πλέον κοινή πεποίθηση ότι η διεθνής κρίση υπήρξε αποτέλεσμα της πλήρους απορρύθμισης της αγοράς κεφαλαίου που ξεκίνησε δειλά-δειλά στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και ολοκληρώθηκε στις μέρες μας.

Η απόσυρση των ρυθμιστικών αρχών των ΗΠΑ από τις επενδυτικές δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων και από την αγορά παραγώγων το 1999 επέτρεψαν τη γρήγορη ανάπτυξη ανεξέλεγκτων επενδυτικών δραστηριοτήτων μέσω διαφόρων σχημάτων όπως τα hedgefunds, τα privateequityfunds κλπ. Απουσίασε κάθε είδους εποπτείας και ρύθμισης στο λεγόμενο «σκιάδες» χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τα χαμηλά επιτόκια της εποχής εκείνης για παραδοσιακές αλλά σίγουρες τοποθετήσεις έσπρωξαν ολοένα και περισσότερους επενδυτές στην αναζήτηση υψηλών αποδόσεων.

Οι διαχειριστές των χαρτοφυλακίων, τα ονομαζόμενα «goldenboys», απέκτησαν ισχυρά κίνητρα να αναλαμβάνουν όλο και μεγαλύτερους κινδύνους και να εφευρίσκουν μεθόδους διασποράς και κάλυψής τους. Οι αμοιβές τους ήταν και παραμένουν άμεσα συνδεδεμένες με τα κέρδη που αποκόμιζαν. Επισφαλείς τοποθετήσεις καλύφθηκαν έντεχνα, κάτω από καινοτόμα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Το ξέσπασμα της κρίσης ήταν θέμα χρόνου.

Το ίδιο άλλωστε έγινε και στις αγορές πετρελαίου και βασικών ειδών διατροφής. Κάτω από την πίεση Τραπεζών, προωθήθηκε η άρση κάθε είδους περιορισμού στην αγοραπωλησία τίτλων και προθεσμιακών συμβολαίων. Χρηματοπιστωτικά επενδυτικά κεφάλαια, ακόμα και ασφαλιστικά ταμεία, άρχισαν να αγοράζουν και να πωλούν από το 2005 και μετά ελεύθερα, χωρίς κανέναν πλέον περιορισμό, συμβόλαια, τίτλους και δομημένα προϊόντα σε αυτές τις αγορές με την ευλογία των ρυθμιστικών αρχών (US CommodityFutureTradingCommission). Τα επενδεδυμένα κεφάλαια των διεθνών εμπορεύσιμων αγροτικών προϊόντων στις αγορές προϊόντων αυξήθηκαν από 13 δις δολάρια το 2003 σε 260 δις δολάρια τον Μάρτιο του 2008!! Μια αύξηση που έγινε ακόμα μεγαλύτερη μετά τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση των στεγαστικών δανείων, όταν κερδοσκοπικά κεφάλαια, σε αναζήτηση υψηλών αποδόσεων, εγκατέλειψαν τις κατοικίες και επένδυσαν στις αγορές πρώτων υλών και τροφίμων.

Όπως και στη περίπτωση των στεγαστικών δανείων, έτσι και στις αγορές πρώτων υλών και τροφίμων, τα αποτελέσματα της πλήρους απορρύθμισης υπήρξαν καταστρεπτικά. Η κερδοσκοπία εκτόξευσε σε σύντομο χρονικό διάστημα τις τιμές στα ύψη, με ολέθρια αποτελέσματα για τους καταναλωτές. Το κόστος το πλήρωσαν οι πιο φτωχοί. Σύμφωνα με διεθνείς εκτιμήσεις για κάθε ποσοστιαία μονάδα αύξησης της τιμής των τροφίμων, 16 εκατομμύρια επιπλέον άνθρωποι οδηγούνται στην πείνα.

Η παρούσα κρίση στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, επομένως, φέρει ουσιαστικά την υπογραφή μιας ολόκληρης σχολής σκέψης που βασίστηκε στο ιδεολόγημα ότι οι αγορές λειτουργούν αποτελεσματικά όταν δεν υπάρχουν κανόνες και ρυθμίσεις. Η έξοδος από την κρίση επιβάλλει επαναρρύθμιση των αγορών, ένα αίτημα που γίνεται σιγά-σιγά κυρίαρχο όχι μόνο μεταξύ προοδευτικών κυβερνήσεων σε όλο τον κόσμο, αλλά και των ίδιων των θεσμικών επενδυτών οι οποίοι βλέπουν τις περιουσίες τους να εξανεμίζονται μέσα σε λίγες ημέρες και την αγορά να αποσταθεροποιείται. Η πεποίθηση

και η βεβαιότητα ότι η αγορά θα ισορροπήσει από μόνη της καταρρίφθηκαν και όλοι με αγωνία προσδοκούν και επιζητούν τη δημόσια παρέμβαση.

Το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα πράγματι δεν παρουσίασε τα φαινόμενα αντίστοιχων πιστωτικών ιδρυμάτων του εξωτερικού, καθώς η έκθεση των ελληνικών τραπεζών στα λεγόμενα «τοξικά προϊόντα» δεν ήταν μεγάλη. Η διαχείριση όμως κινδύνων υπήρξε μάλλον ανεπαρκής. Δεν έλειψαν ούτε η υπέρμετρη επέκταση και επισφαλής δανειοδότηση, ούτε οι επικίνδυνες πρακτικές τιτλοποίησης δανείων. Ταυτόχρονα, ο υψηλός βαθμός έκθεσης των ελληνικών τραπεζών στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και οι σημαντικοί κίνδυνοι που έχουν αναληφθεί, αποτελούν ακόμα μία πηγή αβεβαιότητας και ενδεχόμενης αστάθειας στο εγγύς μέλλον. Στο βαθμό που η χώρα μας θα μπει σε τροχιά ύφεσης και οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης θα παρουσιάσουν προβλήματα στις οικονομίες τους, οι επισφάλειες των Ελληνικών τραπεζών θα αυξηθούν. Οι επιπτώσεις αυτές θα αρχίσουν να φαίνονται στα οικονομικά αποτελέσματα των τραπεζών τους επόμενους μήνες και να μεταδίδονται στην εγχώρια οικονομία.

Γι' αυτούς τους λόγους αποτελεί επιτακτική ανάγκη η ενίσχυση του σημερινού κατακερματισμένου και αναποτελεσματικού πλαισίου εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, και στις τράπεζες, και στην κεφαλαιαγορά και στην διαχείριση των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων, και στις ιδιωτικές ασφαλίσσεις. Με συντονισμό και σταδιακή ενοποίηση των εποπτικών λειτουργιών. Με τη δημιουργία εποπτείας του χρηματοπιστωτικού τομέα. Βασική προϋπόθεση, η ανεξάρτητη θεσμική λειτουργία των εποπτικών λειτουργιών μακριά από επιλεκτικές εκλεκτικές συγγένειες είτε με το πολιτικό σύστημα είτε με τους εποπτευόμενους φορείς.

7.2. Το δεύτερο συμπέρασμα αφορά στην ανάγκη θωράκισης της πραγματικής οικονομίας.

Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση βρήκε τη χώρα μας ανοχύρωτη και ευάλωτη. Το σοβαρό παραγωγικό έλλειμμα, η κρίση ανταγωνιστικότητας και η δημοσιονομική εκτροπή προϋπήρξαν της διεθνούς κρίσης. Δεν προήλθαν από αυτήν.

Η Ελλάδα πληρώνει σήμερα ακριβά τις επιλογές μιας οικονομικής πολιτικής που δεν έθεσε ως κυρίαρχη προτεραιότητα τη δημιουργία νέου πλούτου μέσω επενδύσεων, παραγωγικών αναδιαρθρώσεων και διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης της χώρας σε ανταγωνιστική βάση. Πληρώνει σήμερα ακριβά την επιλογή της υπέρμετρης κατανάλωσης μέσω δανεισμού.

Οι όποιες επενδύσεις τα περασμένα 5 χρόνια δεν χρηματοδοτήθηκαν ούτε από ιδιωτικές, ούτε από δημόσιες αποταμιεύσεις. Η εισροή κεφαλαίων για νέες παραγωγικές επενδύσεις ήταν αμελητέα. Η κύρια πηγή χρηματοδότησης των επενδύσεων ήταν η εισροή βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων στο Ελληνικό χρηματιστήριο.

Κάτω από συνθήκες χρηματοπιστωτικής κρίσης όμως η απόσυρση τους εκ μέρους των ξένων θεσμικών επενδυτών και κυρίως των επενδυτικών κεφαλαίων (hedgefunds), τράβηξε το χαλί κάτω από τα πήλινα πόδια της Ελληνικής οικονομίας. Μέσα σ' ένα χρόνο, από 24.10.2007 έως 24.10.2008, Ο Γενικός Δείκτης του Χρηματιστηρίου Αθηνών έχασε σχεδόν το 67% της αξίας του.

Η κατάρρευση της εμπιστοσύνης στις δυνατότητες της οικονομίας να χρηματοδοτήσει την ανάπτυξή της, δηλαδή η κρίση εμπιστοσύνης στο παρόν και τις προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας, οδήγησε στην εκτόξευση των spreads των Ελληνικών Ομολόγων έναντι των Γερμανικών. Το κόστος δανεισμού εκτινάχθηκε σε δυσθεώρητα ύψη με κίνδυνο να μπει η χώρα σε ένα φαύλο κύκλο αναπτυξιακής υστέρησης και δημοσιονομικής εκτροπής.

Μετά τη τραπεζική κρίση του 2008 και την οικονομική ύφεση του 2009, το 2010 μας επιφυλάσσει μια γενικευμένη δημοσιονομική κρίση. Το πλέον οξύ πρόβλημα, θα το αντιμετωπίσει η Ευρώπη. Τα κρατικά ελλείμματα είναι διογκωμένα, πάνω από 12% του ΑΕΠ στην Ισπανία, την Ιρλανδία και το Ην. Βασίλειο, ενώ τα δημόσια χρέη των κρατών, θα φτάσουν το 100% σχεδόν σε ολόκληρη την Ε.Ε, έως το 2014.

Οι ελληνικές αγορές κατέρρευσαν τον Δεκέμβριο του 2009, κυρίως λόγω των φόβων για τη δυνατότητα της κυβέρνησης να καλύψει το πελώριο έλλειμμα. Επειδή το ευρώ αποτελεί πλέον το ενιαίο νόμισμα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, αυτές δεν μπορούν να τυπώνουν δικό τους χρήμα, ή να προχωράνε σε υποτίμηση του νομίσματος τους ώστε να καταστήσουν πιο ανταγωνιστικές τις εξαγωγές τους, και έτσι να διαφύγουν από την ύφεση. Στη καλύτερη περίπτωση, η ανάκαμψη να καθυστερήσει, όπως στην Ισπανία όπου αυξάνονται οι φόροι αν και η ανεργία ξεπέρασε το 20%, ή στην Ιρλανδία, που περιέκοψε τα εισοδήματα των δημοσίων υπαλλήλων από 5 έως 20% παρά το συνεπακόλουθο το πλήγμα προς τις καταναλωτικές δαπάνες. Στη χειρότερη περίπτωση, τα ασθενή κράτη θα αντιμετωπίσουν υψηλά επιτόκια δανεισμού, προβλήματα εξυπηρέτησης

των δανείων τους, και στο τέλος «παύση πληρωμών», κάτι που έχει να συμβεί σε αναπτυγμένο ευρωπαϊκό κράτος από το 1948.

7.3. Έτσι λοιπόν, καταλήγουμε στο τρίτο συμπέρασμα :

Στην ανάγκη έγκαιρης δράσης και σοβαρού σχεδιασμού. Για να προλάβουμε εξελίξεις που θα πλήξουν ακόμα περισσότερο την πραγματική οικονομία και τους πολίτες .

Η κατάρτιση ενός αξιόπιστου Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι μια μοναδική ευκαιρία ώστε η χώρα μας να μπορέσει να βγει από το σημερινό αδιέξοδο, και να επανακτήσει το κύρος της στις διεθνείς αγορές. Η Κυβέρνηση, πρέπει να καταθέσει στη Βουλή το πρόγραμμα αυτό, να εξηγήσει στον Ελληνικό λαό ποιο είναι επιτέλους το σχέδιό της. Ποιες παραδοχές κάνει, ποια είναι τα αναμενόμενα ελλείμματα, ποιες αναμένονται να είναι οι δανειακές ανάγκες του Δημοσίου και ποιές οι βασικές παράμετροι του Προϋπολογισμού που μόλις πριν ένα μήνα ψηφίστηκε στη Βουλή και σήμερα αναγκαστικά πρέπει να αναθεωρηθεί. Όσο υπάρχει αδιαφάνεια και αβεβαιότητα, η Ελληνική οικονομία θα πλήττεται ακόμα περισσότερο και η κρίση θα βαθαινει. Εμείς καλούμε και πάλι την Κυβέρνηση, στο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης που θα καταθέσεις να περιλάβει τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

Πρώτον, ενίσχυση κεφαλαιακής επάρκειας των Τραπεζών με συμμετοχή του Ελληνικού δημοσίου εφόσον χρειάζεται. Για να μπορέσουν οι Τράπεζες να εξυγιάνουν τα χαρτοφυλάκιά τους ώστε να αντιμετωπίσουν τόσο την αναστροφή της (πτωτικής) τάσης που παρατηρείται στους δείκτες αποδοτικότητας (λόγω σημαντικής απαξίωσης στοιχείων απαιτήσεων και έλλειψης επαρκούς ρευστότητας) όσο και να ανταποκριθούν στο ρόλο τους , δηλαδή στη διοχέτευση επαρκούς ρευστότητας στην οικονομία.

Δεύτερον, διοχέτευση ρευστότητας στην πραγματική οικονομία, ώστε να τονωθεί η αγορά.

Όχι με την παροχή λευκής επιταγής προς τις Τράπεζες όπως έγινε, αλλά με την παροχή συγκεκριμένων διασφαλίσεων εκ μέρους των τραπεζών για την ρευστότητα που λαμβάνουν από το πακέτο των 28 δις, μέσω Ειδικού Ταμείου Αναχρηματοδότησης, όπως έχουμε προτείνει. Με άρση όλων των αντικινήτρων και δυσκολιών στον σχεδιασμό του ΤΕΜΠΜΕ, το οποίο σήμερα ουσιαστικά δεν λειτουργεί ικανοποιητικά και δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες κεφαλαίων των επιχειρήσεων προκειμένου αυτές να συνεχίσουν να ασκούν απρόσκοπτα τη δραστηριότητά τους και να μην ακυρώνουν τα επενδυτικά τους σχέδια. Με επέκταση του ΤΕΜΠΜΕ και για τις επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα. Με στήριξη των δανειοληπτών και όσων αποδεδειγμένα αντιμετωπίζουν, λόγω της συγκυρίας,

δυσκολίες στην αποπληρωμή των οφειλών τους. Με συγκεκριμένα μέτρα για τη ρύθμιση ληξιπρόθεσμων οφειλών αλλά και το πάγωμα των δανειακών υποχρεώσεων .

Τρίτον, κίνητρα και επενδύσεις για την στήριξη της πραγματικής οικονομίας και την ανάπτυξη.

Με αύξηση των δημοσίων επενδύσεων, με αιχμή την Παιδεία και την Πράσινη Ανάπτυξη. Με άμεση ενεργοποίηση του ΕΣΠΑ 2007-2013 και και όχι καταφυγή σε νέο μακροχρόνιο δανεισμό. Με αποτελεσματική αξιοποίηση των ΣΔΙΤ. Με στήριξη κλάδων της οικονομίας, όπως ο τουρισμός και οι κατασκευές, που σήμερα πλήττονται. Όχι μόνο με τα παραδοσιακά μεγάλα έργα αλλά με στροφή σε δραστηριότητες εξοικονόμησης ενέργειας σε κτήρια, αλλά και επενδύσεις στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Με συγκεκριμένες αλλαγές στον επενδυτικό νόμο, ώστε να δίνονται κίνητρα για παραγωγικές επενδύσεις σε νέους κλάδους που θα δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας. Με ενεργοποίηση του ΕΣΠΑ Με μείωση της γραφειοκρατίας που διογκώνει το κόστος για τις επιχειρήσεις.

Τέταρτον, στήριξη του οικογενειακού προϋπολογισμού και της αγοραστικής δύναμης των μεσαίων και χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων. Με προτεραιότητα στη στήριξη της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας αλλά και των ασθενέστερων ομάδων του πληθυσμού που σήμερα πλήττονται και οδηγούνται στο περιθώριο. Με συγκεκριμένα έκτακτα μέτρα που έχουμε προτείνει, όπως το επίδομα θέρμανσης, το έκτακτο επίδομα αλληλεγγύης. Στοχευμένα σε όσους έχουν πραγματικά ανάγκη την επιστροφή του 11% του ΦΠΑ στους αγρότες.

Πέμπτον, δημοσιονομική εξυγίανση. Με περιστολή καταναλωτικών δαπανών, και ανακατανομή δαπανών προς όφελος συγχρηματοδοτούμενων έργων και επενδύσεων . Με αποκατάσταση της λειτουργίας των ελεγκτικών μηχανισμών, που σήμερα έχουν καταρρεύσει, ώστε να αυξηθούν τα έσοδα και να περιοριστούν τα ελλείμματα. Με την κατάρτιση Προγραμματικών Προϋπολογισμών, ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα, η διαφάνεια και η λογοδοσία στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος.

Για την έξοδο από το σημερινό αδιέξοδο στο οποίο έχει περιέλθει η ελληνική οικονομία δεν μπορεί να γαπαιτείται αλλαγή οικονομικής πολιτικής.

Απαιτείται ένα ολοκληρωμένο και αξιόπιστο σχέδιο μέτρων που ταυτόχρονα θα αντιμετωπίζει τα προβλήματα που έχουν συσσωρευθεί στην πραγματική οικονομία στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, στην κοινωνία και στα δημόσια οικονομικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'(Αποψη του Δ.Σταθαράκη σχετικά με την Βασιλεία 2,συμπεράσματα).

1.Σύμφωνα με τον Δ.Σταθαράκη, η Βασιλεία 2 είναι ο γρήγορος δρόμος για μια νέα εποχή στον τραπεζικό χώρο.

Οι κοινοτικές οδηγίες που αφορούν στις τράπεζες και στις εταιρίες επενδύσεων, πρόκειται να ενσωματωθούν στο εθνικό δίκαιο.

Με το νέο νομοθετικό πλαίσιο θα υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια στο τραπεζικό σύστημα, αλλά και ένταση του ανταγωνισμού, άρα και περιθώρια μείωσης των αποκλίσεων μεταξύ επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων.

Με την προσαρμογή της χώρας μας στο πλαίσιο που έχει υιοθετήσει η Ε.Ε., το τραπεζικό σύστημα και η οικονομία θα λειτουργήσουν πιο αποτελεσματικά.

Με το σχέδιο νόμου "Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις" -γνωστού και ως "Βασιλεία II" - ενσωματώνονται στην ελληνική νομοθεσία οι διατάξεις των κοινοτικών Οδηγιών 2006/48, 2006/49 και 2000/46 και αντικαθίστανται και συμπληρώνονται υφιστάμενες διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας, με σκοπό την προσαρμογή στις τρέχουσες εξελίξεις.

Με τη συγκέντρωση των τριών αυτών Οδηγιών σε ένα ενιαίο σχέδιο νόμου διευκολύνονται τόσο οι εποπτικές αρχές όσο και οι εποπτευόμενες επιχειρήσεις, ενώ ταυτόχρονα υλοποιούνται και οι σχετικές συστάσεις διεθνών οργανισμών.

Το σχέδιο Νόμου περιλαμβάνει θέματα κεφαλαιακής επάρκειας των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και των πιστωτικών ιδρυμάτων και προτείνονται νέες μέθοδοι άσκησης της εποπτείας από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές, σε ατομική και ενοποιημένη βάση.

Ο ορισμός των ιδίων κεφαλαίων και των μεθόδων εποπτείας γίνεται με βάση κοινούς κανόνες, στο πλαίσιο μίας ενιαίας ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής αγοράς.

Επιδιώκεται, επίσης, η υποχρεωτική ανάλυση και παρακολούθηση των κινδύνων από τη διαχείριση του ενεργητικού των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και των πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και η αποφυγή ιδιαίτερα ριψοκίνδυνων επενδύσεων.

Προβλέπεται, ακόμη, η ρύθμιση θεμάτων σχετικών με τις προβλέψεις και τις επισφάλειες. Οι διατάξεις αυτές συμβαδίζουν με την επιδιωκόμενη διαφάνεια και την προστασία των επενδυτών, αλλά και με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης.

Λόγω των εξαιρετικά εξειδικευμένων και τεχνικών διατάξεων των κοινοτικών Οδηγιών, όσον αφορά τον υπολογισμό των ιδίων κεφαλαίων και των σχετικών δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας, τα θέματα αυτά προβλέπεται να ρυθμιστούν με αποφάσεις των αρμόδιων εποπτικών αρχών.

Οι αποφάσεις θα εκδοθούν με ειδικές εξουσιοδοτήσεις που προβλέπονται από το σχέδιο νόμου. Στο σχέδιο νόμου περιλαμβάνονται, επίσης, διατάξεις που αφορούν τις κυρώσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες στη λειτουργία της διεθνούς και της εγχώριας χρηματοπιστωτικής αγοράς επιβάλλουν την καθιέρωση σχετικής ευελιξίας, ώστε οι αρμόδιες εποπτικές αρχές να μπορούν να προσαρμόζουν την πολιτική τους στις επικρατούσες συνθήκες και στις απαιτήσεις κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, χωρίς, βέβαια, η ευχέρεια αυτή να αποβαίνει σε βάρος του σχεδιασμού της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Συνέπεια της εφαρμογής των κανόνων της "Βασιλείας II", είναι η στενή παρακολούθηση από τον εγχώριο τραπεζικό τομέα των γενικότερων εξελίξεων στην εγχώρια αλλά και την παγκόσμια οικονομία, με συνέπεια την παροχή πιο σύγχρονων και ανταγωνιστικών προϊόντων.

Στα πλαίσια του σχεδίου νόμου διατηρείται η δυνατότητα αποδοχής καταθέσεων αποκλειστικά και μόνο από τις επιχειρήσεις που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος. Οι επιχειρήσεις αυτές εποπτεύονται με βάση ειδικούς κανόνες, προκειμένου να διασφαλίζεται η προστασία των καταθετών και γενικότερα της χρηματοπιστωτικής αγοράς.

Εγγύηση για τους καταθέτες κατά το αρχικό στάδιο λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί το επαρκές ύψος του αρχικού κεφαλαίου τους και η καταβολή του κατά κανόνα σε μετρητά - ή με άλλο τρόπο που ορίζει σε ειδική απόφασή της η Τράπεζα της Ελλάδος - και ο παράλληλος έλεγχος των κυριότερων μετόχων και στελεχών της διοίκησης.

Ο τακτικός έλεγχος του πλαισίου διακυβέρνησης και του εσωτερικού ελέγχου των πιστωτικών ιδρυμάτων συμβάλλει επίσης στη διασφάλιση των συναλλασσόμενων με αυτά.

Καθιερώνεται επίσης διαδικασία διασυνοριακής συνεργασίας της Τράπεζας της Ελλάδος με τις αρμόδιες εποπτικές αρχές των άλλων κρατών-μελών - αλλά και με τις άλλες εποπτικές αρχές της χώρας - καθώς ασκούν εποπτεία και σε πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα και έχουν υποκαταστήματα σε άλλο κράτος-μέλος.

Για το σκοπό αυτό προβλέπονται οι διαδικασίες ανταλλαγής πληροφοριών που αφορούν τη ρευστότητα, τη φερεγγυότητα, την εγγύηση των καταθέσεων, τη συγκέντρωση κινδύνων, τη διοικητική και λογιστική οργάνωση και τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου.

Ορίζονται, επίσης, οι έννοιες του "ηλεκτρονικού χρήματος" και του "ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος" που εισήχθησαν με την Οδηγία 2000/46/ΕΚ, η οποία έθεσε και το γενικό πλαίσιο για την άσκηση των σχετικών δραστηριοτήτων.

Στόχος είναι η αμοιβαία αναγνώριση της άδειας λειτουργίας των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να εδραιωθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών σε σχέση με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Οι διατάξεις αυτές αποσκοπούν και στη διευκόλυνση λειτουργίας των επιχειρήσεων, καθώς με αυτές θεσμοθετείται η χρήση σύγχρονων χρηματοπιστωτικών εργαλείων.

Επιπλέον, οι διατάξεις της "Βασιλείας II" αναμένεται να ευνοήσουν ιδιαίτερα τα πιστωτικά ιδρύματα με ορθολογική διαχείριση κινδύνου των χαρτοφυλακίων τους, καθώς αυτό θα σημαίνει ταυτόχρονα τη μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων τους, με συνέπεια

τη δυνατότητα να προσφέρουν χαμηλότερα επιτόκια ή γενικότερα ευνοϊκότερους όρους δανεισμού. Το γεγονός αυτό θα βελτιώσει τον ανταγωνισμό στο τραπεζικό σύστημα.

Στα πλαίσια επίσης των διατάξεων του εν λόγω σχεδίου νόμου, τα πιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν συστήματα εσωτερικού ελέγχου, υποχρεώνονται, εφόσον τους ζητηθεί, να παρέχουν στους πελάτες τους που είναι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, επεξηγήσεις σχετικά με την πιστοληπτική τους διαβάθμιση.

Έτσι, επιβάλλονται όροι μεγαλύτερης διαφάνειας, οι οποίοι θα έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών δανειοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους. Επίσης, περιλαμβάνονται και διατάξεις για την "τιτλοποίηση" που δημιουργεί επιπλέον διαθέσιμα κεφάλαια, με σκοπό την αποδοτική επανεπένδυσή τους.

Οι κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων στις τράπεζες στοχεύουν στην ενίσχυση της ικανότητας απορρόφησης ζημιών, σε περίπτωση που επέλθουν μη προβλέψιμοι κίνδυνοι, στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες με τη λειτουργία τους. Οι κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων έχουν διαμορφωθεί από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία.

Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχει νομική προσωπικότητα, εδρεύει στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements) της Βασιλείας της Ελβετίας η οποία και της παρέχει γραμματειακή υποστήριξη. Ιδρύθηκε το 1974 και στη σύνθεση της στη παρούσα φάση συμμετέχουν 13 χώρες (Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ). Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας αποβλέπει κυρίως στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και στη διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού.

Το ισχύον σύστημα κανόνων της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών διαμορφώθηκε σταδιακά από τον Ιούλιο του 1988, όταν δημοσιεύτηκε το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια με τίτλο «Διεθνής Σύγκληση της Κεφαλαιακής Μέτρησης και των Κεφαλαιακών Προτύπων» (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards). Το κείμενο αυτό, το οποίο αφορούσε τον πιστωτικό κίνδυνο, τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε πολλές φορές στο παρελθόν με σημαντικότερη τροποποίηση εκείνη του 1996 προκειμένου να συμπεριληφθούν και οι κίνδυνοι αγοράς.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια ξεπεράστηκε από τις εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα και έπαυσε να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες. Έτσι, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε έτσι στις 26 Ιουνίου 2004 το νέο Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή επάρκεια (Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework).

Το νέο πλαίσιο προβλέπει μία προσέγγιση αρτιότερη και περισσότερο προσαρμοσμένη στη φύση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, προάγοντας την ενισχυμένη διαχείριση του κινδύνου από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, πράγμα που θα συμβάλει στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, θα εμπνεύσει εμπιστοσύνη στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και θα ενισχύσει την προστασία του καταναλωτή. Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας διακρίνονται σε τρεις πυλώνες:

Υπολογισμός ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου – με την προσθήκη απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του λειτουργικού κινδύνου (Πυλώνας I),

Διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης (supervisory review process). (Πυλώνας II), και

Ενίσχυση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες μέσω της καθιέρωσης κανόνων γνωστοποίησης οικονομικών και άλλων στοιχείων (Πυλώνας III).

Στο νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας προβλέπονται εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων πιο ευαίσθητες ως προς τον κίνδυνο, επιτυγχάνοντας σύγκλιση μεταξύ του εποπτικού και του οικονομικού κεφαλαίου.

Η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει ουσιαστικά δύο εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού των εποπτικών κεφαλαίων για τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων:

την τυποποιημένη προσέγγιση (standardized approach) και

την προσέγγιση της εσωτερικής διαβάθμισης (internal ratings based (IRB) approach).

Η τελευταία παρέχει στις τράπεζες δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού, ανάλογα με το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών τους συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου:

τη θεμελιώδη μέθοδο (foundation approach)

την προηγμένη μέθοδο (advanced approach)

2. Συμπέρασμα:

Σήμερα, που η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας είναι πια γεγονός και ο απόηχος των τοπικών οικονομικών κρίσεων όχι μόνο γίνεται αισθητός, αλλά και ασκεί έντονες επιδράσεις πέρα από τα εθνικά σύνορα, την ανάγκη ύπαρξης μίας ανεξάρτητης ρυθμιστικής της αγοράς αρχής, επισημαίνουν και οι πλέον ένθερμοι θιασώτες της ελεύθερης αγοράς.

Ο George Soros, ο 77χρονος πλέον επιχειρηματίας και πολυεκατομμυριούχος, ο οποίος αποτελεί γνήσιο τέκνο του καπιταλισμού και αναγνωρισμένος, από εχθρούς και φίλους, ως μέγας «γκουρού» των αγορών, στο βιβλίο του «Η Κρίση του Παγκόσμιου Καπιταλισμού» (1999), επισημαίνει ότι «οι χρηματοπιστωτικές αγορές είναι εγγενώς ασταθείς», τονίζει δε την αναγκαιότητα παρέμβασης, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου ότι ο σημερινός καπιταλισμός αποτελεί πρώιμη φάση μιας νέας εποχής «σκοταδισμού».

Είναι σαφές ότι οδηγούμαστε σε ένα μοντέλο αγοράς άκρως ανταγωνιστικό σε πανευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, όπου κυριαρχούν ο κίνδυνος και το «εφήμερο». Ο ρόλος των εποπτικών αρχών, κυρίως με την μορφή προληπτικής παρέμβασης και δευτερευόντως κατασταλτικά, είναι σημαντικότερος.

Μάλιστα, η μέχρι σήμερα εποπτική εμπειρία των άλλων ευρωπαϊκών κρατών αλλά και τρίτων εκτός ΕΕ κρατών δείχνει τα πλεονεκτήματα της υιοθέτησης και στην Ελλάδα μιας ενιαίας ανεξάρτητης εποπτικής αρχής.

Με δεδομένο όμως ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει ενιαία εποπτεία των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και υπάρχουν περισσότερες της μιας εποπτικές αρχές, θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον συντονισμός αυτών, καθώς αποκλίνουσες εποπτικές πρακτικές πλήττουν καταρχήν την αξιοπιστία των ίδιων των εποπτικών αρχών.

Το λαϊκό απόφθεγμα «στην αναμπουμπούλα ο λύκος χαιρέται» περιέχει συμπυκνωμένο απόσταγμα λαϊκής σοφίας με καίρια σημασία για το χώρο της κεφαλαιαγοράς-χρηματαγοράς, με την έννοια ότι η ανασφάλεια δικαίου, η σύγχυση στη μορφή και τα όρια εποπτείας και η έλλειψη συντονισμού αποθαρρύνει και απομακρύνει τους σοβαρούς έλληνες και ξένους επενδυτές και καθιστά την ελληνική αγορά θήραμα των επιτηδίων.

Στην παρούσα φάση η διεθνής οικονομία διανύει μία δύσβατη διαδρομή, που από πολλούς θεωρείται, και όχι αβάσιμα, ως η πιο δύσκολη των τελευταίων δεκαετιών. Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνεται, ο πληθωρισμός επιταχύνεται και στις χρηματοπιστωτικές αγορές οι αναταράξεις συνεχίζονται.

Η πραγματικότητα, δηλαδή, επαληθεύει τα λιγότερο αισιόδοξα από τα αρχικά σενάρια των διεθνών οργανισμών για τις προοπτικές της διεθνούς οικονομίας. Και στις διεθνείς αγορές, το κλίμα επιβαρύνεται από την απειλή μιας αρνητικής ανατροφοδότησης που τείνει να σχηματιστεί μεταξύ των χρηματοπιστωτικών και των μακροοικονομικών εξελίξεων.

Η διεθνοποίηση των αγορών και η διασυνοριακή παρουσία μεγάλων τραπεζικών ομίλων απαιτούν από τη διεθνή κοινότητα, σε περιόδους τέτοιων έντονων αναταράξεων, ισχυρές, συντονισμένες και προπαντός μακρόπνοες και σε βάθος χρόνου προσπάθειες σε όλα τα επίπεδα: Κεντρικών τραπεζών, λοιπών εποπτικών αρχών, κυβερνήσεων και φορέων της αγοράς. Και κατ' αναλογία, αντίστοιχες δράσεις και συντονισμός απαιτούνται σε τοπικό επίπεδο, δηλαδή σε επίπεδο χώρας και εθνικού πιστωτικού συστήματος.

Σε προσπάθειά τους οι τράπεζες να ενισχύσουν την ρευστότητα της οικονομίας,πραγματοποίησαν μία συγκεκριμένη στρατηγική για να εντείνουν τις προσπάθειες,σύμφωνα με τον κύριο Προβόπουλου(Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Γεωργίου Προβόπουλου στο Συνέδριο των FinancialTimes «BankingonGreece»,από τις 23 Σεπτεμβρίου του 2008:)

2.1.Ειδικότερα οι κεντρικές τράπεζες:

- Πρώτον, επιμήκυναν τη μέση διάρκεια των πράξεων και των διευκολύνσεων παροχής ρευστότητας έναντι ενεχύρου, γεγονός που μετρίασε τις πιέσεις στα επιτόκια των διατραπεζικών πράξεων μεσαίας διάρκειας.
- Δεύτερον, διέυρυναν τον κατάλογο των αποδεκτών χρεογράφων στις πράξεις και τις διευκολύνσεις παροχής ρευστότητας. Σε κάποιες περιπτώσεις, ο κατάλογος περιέλαβε και χρεόγραφα, που είχαν επηρεαστεί σημαντικά από τη χαμηλή ρευστότητα της αγοράς.

- Τρίτον, διέυρυναν επίσης τον κατάλογο των αποδεκτών αντισυμβαλλομένων στις πράξεις και διευκολύνσεις παροχής ρευστότητας έναντι ενεχύρου. Αυτό επέτρεψε την ευρύτερη διάχυση των κεφαλαίων των κεντρικών τραπεζών.
- Τέταρτον, ορισμένες κεντρικές τράπεζες αύξησαν και τον δανεισμό χρεογράφων, για να διευκολυνθεί περαιτέρω η λειτουργία της διατραπεζικής αγοράς αντιστρεπτών πράξεων.

Με τις πολλαπλές αυτές σταθεροποιητικές παρεμβάσεις των κεντρικών τραπεζών τα χειρότερα προλήφθηκαν. Και το σπουδαιότερο, δόθηκε στα αρμόδια όργανα της διεθνούς κοινότητας ο απαιτούμενος χρόνος, για να εξετάσουν σε μεγαλύτερο βάθος και να αξιολογήσουν πληρέστερα τα αίτια και τις επιμέρους συνιστώσες της όλης κατάστασης.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παραμένει κατά βάση σταθερό και τα θεμελιώδη μεγέθη του ικανοποιητικά. Το πρώτο εξάμηνο του 2008, λόγω κυρίως των επιδράσεων που προανέφερα, οι δείκτες αποδοτικότητας των τραπεζών υποχώρησαν, ενώ οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σημείωσαν μικρή μείωση, λόγω και του υπολογισμού, για πρώτη φορά, κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον λειτουργικό κίνδυνο.

Ο κίνδυνος αγοράς αυξήθηκε επίσης, αντανακλώντας την αυξημένη μεταβλητότητα των διεθνών χρηματοοικονομικών αγορών. Η ρευστότητα των τραπεζών διατηρήθηκε σε ικανοποιητικό επίπεδο, αλλά το κόστος άντλησης κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση της πιστωτικής τους επέκτασης έχει αυξηθεί.

Η Τράπεζα της Ελλάδος παρακολουθεί επιμελώς την εφαρμογή του νέου εποπτικού πλαισίου της Βασιλείας II. Πέραν των στοιχείων που αφορούν τον λεγόμενο «Πυλώνα 1», κρίσιμη σημασία στην παρούσα φάση, ενόψει και της διεθνούς συγκυρίας, έχουν επίσης οι παραδοχές και υποθέσεις που οι τράπεζες υιοθετούν στα υποδείγματα διαχείρισης κινδύνων και διαχείρισης ρευστότητας και η αντίστοιχη προσαρμογή της συμπεριφοράς τους. Στο χώρο αυτό, η παρούσα συγκυρία υπαγορεύει την ενίσχυση της προσοχής μας.

Η εφαρμογή της Βασιλείας II διαδραμάτισε στη χώρα μας έναν πολύ θετικό ρόλο. Διότι, πέραν των άλλων, αναπτύχθηκε και στις ελληνικές τράπεζες μια εταιρική και διαχειριστική «κουλτούρα συνεχούς εγρήγορσης», που δίνει την αρμόζουσα βαρύτητα στη στενή παρακολούθηση των κινδύνων του ευρύτερου πιστωτικού περιβάλλοντος. Από την άποψη αυτή, για τη χώρα μας η Βασιλεία II ήταν ένα τεράστιο ποιοτικό άλμα.

Στον χρηματοπιστωτικό τομέα, όπως ακριβώς και στον γενικότερο χώρο της μακροοικονομικής πολιτικής, η σημερινή πραγματικότητα απαιτεί από όλους να προτάσσουν προτεραιότητες και δράσεις, που να έχουν μακρόπνοη προοπτική. Να προσβλέπουν σε μόνιμες λύσεις και διατηρήσιμα οφέλη και όχι σε υποκειμενικές ή περιορισμένες στοχεύσεις.

Μία ακόμα διαπίστωση είναι ότι:

Αυξάνεται ο αριθμός όσων αντιμετωπίζουν προβλήματα αποπληρωμής:

Η επιδείνωση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου των ελληνικών τραπεζών, που αντανακλά τα προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν νοικοκυριά και επιχειρήσεις, η οποία είχε ξεκινήσει το 2008, επιταχύνθηκε το 2009, καθώς ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων ανήλθε σε 7,7%, έναντι 5% το 2008. Σύμφωνα με τα τελευταία συγκεντρωτικά διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για το Μάρτιο του τρέχοντος έτους, όπως δημοσιεύονται στην Έκθεση για την Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα το ποσοστό αυτό σημείωσε και νέα άνοδο και ανήλθε σε 8,2%.

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, άνοδος του ποσοστού καθυστερήσεων παρατηρήθηκε σε όλες τις κατηγορίες δανείων, ιδίως όμως στα καταναλωτικά. Ειδικότερα, για το Μάρτιο 2010 ο λόγος δανείων σε καθυστέρηση στο σύνολο των δανείων στην στεγαστική πίστη ανήλθε σε 8,2% από 7,4% τον Δεκέμβριο του 2009 και στην καταναλωτική πίστη στο 14,7% το Μάρτιο του 2010 από 13,4% τον Δεκέμβριο του 2009.

Σημειώνεται ότι για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου, οι ελληνικές τράπεζες εφαρμόζουν ήδη αυστηρότερα κριτήρια έγκρισης δανείων, ενώ επιπρόσθετα το 2009 προέβησαν σε ρυθμίσεις δανείων συνολικού ύψους 3,4 δισεκ. ευρώ έναντι ρυθμίσεων 0,9 δισ. ευρώ το 2008, προκειμένου να διευκολυνθούν οι δανειολήπτες (νοικοκυριά και επιχειρήσεις) που αντιμετωπίζουν προσωρινή αδυναμία εξυπηρέτησης των οφειλών τους.

Όπως εκτιμά η ΤτΕ για το 2010 ο πιστωτικός κίνδυνος θα διατηρηθεί υψηλός. Ειδικότερα για τα νοικοκυριά, όπως επισημαίνεται στην Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, η αυξημένη φορολογική επιβάρυνση και το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας θα επηρεάσουν αρνητικά το διαθέσιμο εισόδημα και την ικανότητα ομαλής εξυπηρέτησης οφειλών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ:

- Αλογοσκούφης Γ., 2007, «Η ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοπιστωτικού
 - συστήματος ως παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα», ομιλία
 - στο 3ο συνέδριο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς με θέμα: «Η
 - αλληλεπίδραση εποπτικών αρχών και εποπτευόμενων φορέων και η
 - ανταγωνιστικότητα της αγοράς», Αθήνα, 16-18 Ιανουαρίου 2007.
- Αργυριάδης Α., 2003, «Ανακαλύπτοντας τη Νέα Γη», άρθρο στην Εφημερίδα
 - Κέρδος, φύλλο της 16/4/2003, σελ. 8.
- Γαλιάτσος Κ., 2007, «Το πιστοποιητικό για την ασφαλιστική
 - διαμεσολάβηση», Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, Οκτώβριος-
 - Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2007, σελ. 27 επ.
- Ζαββός Γ., 2007, «Μεταβολές στο τραπεζικό και χρηματιστηριακό
 - σκηνικό», εισήγηση στο 3ο συνέδριο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς με
 - θέμα: «Η αλληλεπίδραση εποπτικών αρχών και εποπτευόμενων φορέων και
 - η ανταγωνιστικότητα της αγοράς», Αθήνα, 16-18 Ιανουαρίου 2007.
- Κοζύρης Φ., 2000, εισήγηση με θέμα "Τα προβλήματα της Ελληνικής
 - Κεφαλαιαγοράς", δημοσιευμένη στα Πρακτικά Διημερίδας του Κέντρου
 - Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου (9-10/6/2000) με θέμα
 - "Χρηματιστήριο και Προστασία Επενδυτών", σελ. 21 επ.
- Κοτσίρης Λ., 1986, Δίκαιο Ανταγωνισμού, σελ. 14, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ Α.Ε.
- Κοτσίρης Λ., 2001, Εμπορικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σελ. 54. Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ Α.Ε.
- Λιακόπουλος Θ., 1999 «Αρχές και Προοπτική χρηματιστηριακού δικαίου»,
 - από τα πρακτικά του 9ου συνεδρίου Ένωσης Εμπορικολόγων στους Δελφούς
 - 12-14 Νοεμβρίου 1999, με θέμα «Το Χρηματιστήριο στο Ελληνικό
 - Δίκαιο».

- Λύτρας Θ., 1999, «Τράπεζες και χρηματιστήριο-Όψεις της σημερινής
 - πραγματικότητας», από τα πρακτικά του 9ο συνεδρίου Ένωσης
 - Εμπορικόλογων στους Δελφούς 12-14 Νοεμβρίου 1999, με θέμα «Το
 - Χρηματιστήριο στο Ελληνικό Δίκαιο».
- Ξανθάκης Μ., 2002, Δομή και Μικροδομή της Ελληνικής Κεφαλαιαγοράς, σελ.27, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ.
- Χαράλαμπος Γ., 2007, εισήγηση στο συνέδριο: «Η αλληλεπίδραση
 - εποπτικών αρχών και εποπτευόμενων φορέων και η ανταγωνιστικότητα
 - της αγοράς», 3ο συνέδριο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, Αθήνα, 16-18
 - Ιανουαρίου 2007.

○ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ:

- Avgerinos Y, 2002, Relating and Supervising Investment Services in the
 - European Union.
- Blair M., 2001, QC, "Blackstone' s Guide to the Financial Services and
 - Markets Act 2000", p.17.
- Briault C., 1999, director, Central Polity, at the FSA, "The Rationale
 - for a single National Financial Servises Regulator" FSA, May 1999,
 - p. 11-12.
- Hommelhoff/ Hopt/ Lutter, 2001, (Hrsg), "Konzernrecht und
 - Kapitalmarktrecht", s.5.
- Roberts G., 2004, "Law Relating to Financial Servises", 4th edition, p.
 - 309.
- Sargent D., 1987, Blue Sky Enforcememt Actions-Some Practical
 - Considerations, 14 Sec. p. 343-344.
- Steinberg M., 2007, "Understanding Securities Law", 4 edition, p.361.